Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Łodzer Folksblat פרייז 30 גראשן

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 48/1343 | Łódź, Piątek 24 lutego 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ג אדר תרפ"ח | Nr. 48/1343

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

לכבוד פורים!

אויב איהר ווילט האבען אַ פרעהליכען פורים, טאַ קויפט אייערע ליקיערען, קאָניאַקען און ווײַנען

נור ביי דער פירמע

מ. לובא, לאדז

№ 5 פלאץ וואָלנאָשטשי № 5

דאמף-דעסטילאציאן

M. ŁUBA, Łódź

Pl. Wolności 5, tel. 21-52.

די פירמע עקזיסטירט פון 1898 יאָהר

לאדזשער בונד וואל-קאמיטעט פון

וואל-ביוראס: פאלודניאווע 20, פאמארסקא 18.

היינט, פרייטיק, דעם 24-טען פעברואר ד. י., 7 אַ זייגער אינאָוונט קומט פאָר אין זאל פון קינא „אימפעריאל" (זאוואדזקע, רוג זאכאָדניע) אַ פייערליכער

קאנצערט-וואל-מיטינג

פאַר די מיטגלידער פון די פראָפעסיאָנעלע פעריינען מיט זייערע וואל-בערעכטיקטע פאמיליען-מיטגלידער.

ארויסטרעטן וועלן די ח"ח: דער ערשטער סיים-קאנדידאַט **ה. ערליך** (ווארשע), ערשטער סיים-קאַנדידאַט אין לאדזש — ראטמאן **י. ליכטנשטיין**

אין קאָנצערט-טייל נעמען אנטייל דער סימפאנישער ארקעסטער און פאַרשטייער פון אַלע פראָפ. פאַריינען.

בילעטן צום פרייז פון 30 גר. שוין צו באַקומען אין די וואַל-ביוראָס פאַלודניאָווע 20 און פאָמאַרסקע 18 און אין די פראָפ. פאַריינען, ווסכאָדניע 70.

שטימט פאר'ן בונד — 4

ליסטע 5

פי׳ הארמאניע-זאל נארוטאוויטש 20. פרייטאג, דעם 24. פעברואר 7 אוונט

בונד אויפ׳ן משפט פון דער יודישער ארבייטער-עפענטליכקייט

ארויסטרעטן וועלן די ח"ח: נתן בוקסבוים, יוסף ראזען (ווארשא), ראטמאן ב. שאפירא, ח. בראנד.

טעזען: 1) פאַרוואָס איז נישט צושטאַנד געקומען דער בלאָק צווישען „פועלי ציון" און „בונד", 2) בונדיש-פעפעסישע פאַראייניגונג. 3) בונדישע טעאָריע און בונדישע פראַקטיק. 4) די צעשטערונגס-אַרבייט פון בונד אין די פראָפ. פעראיינען. 5) בונדישע שול-פּאָליטיק. 6) בונדישע וואהל-מלאכה: א) מאַקאָוו, כעלם, פינטשעוו; ב) קינאָס, מעגאַפאָנען, אָקסען, אייזלען, קארוזעלעס א. ד. גל., ג) בונדישע וואהל-ליטעראַטור לויט׳ן נוסח און סטיל פון שמ"ר. 7) „בונד" אויפ׳ן וועג צום „פאָלקיזם". 8) דער ענטפער פון דער יודישער ארבייטענדער מאַסע.

יודישער ארבייטער וואהל-קאמיטעט „פועלי-ציון"

הויפט-וואהל-ביורא: 14 פיראמאוויטשא 14.

בילעטען צום פרייז פון 50 גר. ביז 1,50 צו בעקומען אין הויפט-וואהל-ביורא (פיראמאָוויטש 14) און אינ׳ם טאָג פון משפט ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל (נארוטאָוויטש 20).

ליסטע 5

18 — יוד. וואהל-קאַמיטעט ביים בלאָק פון די נאצ. מינדערהייטען — 18

זיבען גרויסע וואהל-מיטינגען

מארגען, שבת דעם 24 טען פעברואר ד. י. מארגען, שבת

1) 4 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון „התאחדות" שענקעוויטש 3/5, 2) 7 אין אָוונט אין לאָקאַל פון „בני ציון", רזשגאָווסקא 7, 3) 7 אַ זייגער אין אָוונט אין לאָקאַל פון „מזרחי" קילינסקי 44.

זונטאג, דעם 26-טען פעברואר ד. י.

4) 4.30 נאָכמיטאָג אין זאַל „קאַלאסעאום" זאכאָדניע 53,
5) 8.30 אָוונד אין לאָקאַל פון „התאחדות" שענקעוויטש 3/5,
6) 830 אַ זייגער אין אָוונט אין „מזרחי" קילינסקא 44,
7) 8,30 " " " אין „גמילת חסדים" גלובנע 62.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: ג. דעפ. דר. ראזענבלאט, דר. א. טארטאקאווער, אינזש. ח. שאשקעס, א. פראוואלסקי (ווארשא), א. אסט, ראטמ. מ. ביאלער, דר. ח. בערלאס, סטוד. געליבטער, מ. גרייווער, י. דעמבינסקי, מ. טעמפעלהאף, לאווניק א. יאעל, ה. מרגליות, רעד. נייגאלדבערג, י. ערליך, דר. נ. עק, נ. פאלמאן, דר. מ. פעלדמאן, י. פוקס, ד. רינגארט, י. שאליט און אנד.

איינגאנג לויט איינלאדונגען.

Z intencji zaślubin
p. MARKA ELECHNOWICZA
z p. BRONISŁAWA MINKOWSKA
życzy szczęśliwej przyszłości
Z. Zylberberg.

Z intencji zaręczyn
p. Marka Brzezinskiego
z p. Felą Berkowicz
życzą wiele szczęścia
Heniek Chaskłowicz i Dawid Zawichowski

ס׳ווערט געזוכט
א טיכטיגע פערקויפערין
אין דער שיך-בראנזשע ביי פ. קירשטיין פאָ-מאָרסקא 8 בעפאָרצוגט פון דער שיך-בראנזשע.

א געוועלב
איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען ביי אייזענבוים, אנדזשעיא 38.

יוד. וואהל-קאמיטעט
ביים בלאק פון די נאציאנאלע מנדערהייטען.

אונזערע וואהל-ביוראס געפינען זיך אין פאלגענדע לאקאלען:

1) הויפט-וואהל-ביורא, צעגעלניאנא 4 אין ציונ. ביורא, טעל. 27-28, 2) „התאחדות" שענקעוויטש 3/5, 3) „מזרחי" קילינסקי 44. 4) „בני-ציון" רזשגאָווסקא 7 (פאר׳ן ראיאָן פון גייער׳ס מארק), 5) „גמילת חסדים" גלובנא 62 (ראיאָן פון שייבלער׳ס מארק), 6) יתומים-הויז זגערזשער 40 (ראיאן פון אלט-שטאָט).

יודען, וועהלער! אין אלע וואהל-ענינים ווענדעט זיך אין די אויבענדערמאהנטע אינפארמאציע-ביוראס! :—:

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט־ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אנאנס! קירצליך: „Chłopczyca" מיט Harry Liedtke i Xenia Desni

פרעכטיגער פראגראם! נור ביז מאנטאג, דעם 27־טען פעברואר! פרעכטיגער פראגראם!

דאס געשפענסט פון לובר

(BELFOGOR) דער קעניג פון דעדעקטיוען. | גרויסע קרימינעלע דראמע אין 2 סעריעס. אין די הויפטראלען: Rene Navarre i Elmire Vantier

בעמערקונג: צוליב דעם, וואס דאס בילד ענטהאלט 2 סעריעס און כדי צו געבען די ג' קינא־בעזוכער דעם שפאנענדען פילם מיטא־מאל, דעריבער דעמאנסטרירען מירביידע סעריעס גלייכצייטיג. צוליב דעם, וואט די סעאנסען זענען געווארען אין געוועהנליכע טעג בע־גרעניצט ביז 2 טעגליך: 4 א זייגער און 8 א זייגער אווענד, שבת און זונטאג ביז 3 טעגליך: 1, 3 און 9 א זייגער, ווערט געבעטען דאס געעהרטע פובליקום צו קומען פינקטליך. פערגרעסערטער ארקעסטער. די מוזיקאלישע אילוסטראציע איז צוגעפאסט צום בילד.

האנדוו.־פאריין אין דער פויל. רעפובליק זאכאדניא 66

אכטונג, שוסטער־מייסטער — מיטגלידער און נישט־מיטגלידער!

שבת, דעם 25־טען פעברואר 2 נאכמיטאג קומט פאר א גרויסע פער־זאמלונג מיט דער טאג־ארדנונג: 1) דאס צעכען־געזעץ און דאס שוסטער־פאך 2) אנ־געהעריגקייט צו א צענטראלע 3) סיים־וואהלען. ס'וועלען ארויסטרעטען די ח"ח; אפרים אלעזר זעלמאנאוויטש (דאזאר) בעטוס, ציטרין, ליטמאנאוויטש, גאלדבערג, דארנבלאט, ראזענמאן און שימקעוויטש.

אכטונג, איבערהעמדער־ און פארהעמדלעך־נייער!

היינט 7 אווענד א וויכטיגע פאך־פערזאמלונג פאר מיטגלידער און נישט־מיט־גלידער.

אכטונג שטעפער!

היינט 7 אווענד א פערזאמלונג.

אכטונג, שטריקער, טריקאטאזש־נייער, זאקען־ און רענדער־מאכער!

מארגען 7 אווענד א וויכטיגע פאך־פערזאמלונג פאר מיטגלידער און נישט־מיטגליד.

אכטונג, בעשטעלטע שניידער!

ס'ווערען שוין אנגענומען איינצאהלונגען אויפ'ן פאי (אפילו די קלענסטע סומע) פון קאאפעראטיוו פון שניידער־צודאטען, וואס ווערט אין דער נאהענטסטער צייט געעפענט

אכטונג מיטגלידער!

מעדיצינישע הילף צו ביליגע פרייזען בעקומען מיטגלידער ביי פאלגנע. דאקטוירים

ד"ר י. אייכנער, 1. מאי 16, אינערל. און קינדער־קראנקהייטען | ד"ר לאנדקאף, פעטריק. 64 אינערליכער
„ גאלדשטיין־פאלאק, צעגעלנ. 45 אויגען | „ מייבוים, וואלטשאנסקא 36, כירורג.
„ וויסברון, צעגעל. 26 האלז, נאז, אויערן | „ מארגאליס, פעטריק. 81 דאקט.־קאנסול.
„ ווייסהאף, זאוואדז. 23 אינער. און קינד. | „ ניעוויאזשסקי, שענקעוויטשא 34 הויט.
„ זעלמאן, גדאנסקא 11, לונגען־קראנק. | „ פינטשעווסקי, צעגעל. 8 פרויען־קראנק.
| „ פייוועלעוויטש " 33 אנאליזען.

צעטלען ווערען ארויסגעגעבען אין דער פעראיינס־קאנצעלאריע א גאנצען טאג און ביי די ח"ח: מ. רובינשטיין, מלינארסקא 4, ה. גאלדבערג, קאראלע 14 און א. סטריכאזש, פאמארסקא 3.

פעראיינס־מיטגלידער בעקומען הנחות אין „ארדט" מיט 50 פראצענט.

דער פעראיין האט געשלאסען אנ'אבמאך מיט'ן אדוואקאט קאלעצקי, נארוטאָ־וויטשא 3, לויט וועלכען די מיטגלידער בעקומען יורידישע הילף צו זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.

ארבייטסלאזע מיטגלידער בעקומען צעטלען צו דער גמינע און מאגיסטראט אויף אומזיסטע מעטריקעס, אקטען און אנדערע דאקומענטען.

חברים מיטגלידער!

ווענדט זיך אין אלע אנגעווייטיגטע פראגען צו אונז! דערציילט אונז, וואס אייך קוועלט! מיט געמיינזאמע כחות וועלען מיר זיין בכח צו פערבעסערען אונזער טרויעריגע לאגע.

די פערוואלטונג.

צו דער פארלאבונג פון אונזער פריינד און קאלעגע

ה' קלמן אקאוויט

מיט פרל. אנדזשא איזשביצקא

גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

די מימארבייטער

פון דער בעקערײ קינרוס זאוואדזקא 17

בינם לויפער, חיים בערט און פרוי, וואלף יאקובאוויטש און פרוי, הערשל ניימאן, ווארשאווסקי און פרוי.

313

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
p. **GENI HERSZENBERŻANKI**
z p. **ABRAMEM GLIKSMANEM**
życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Luba Grynberżanka.

311

צו דער האכצייט פון אונזער ליבען זוהן

בערנארד אבערפערשט

מיט פרל. מאניא טעמפעלהאף

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט.

עלטערען אבערפערשט.

אונזער ליבען ברודער און שוואגער

בערנארד אבערפערשט

צו זיין חתונה מיט פרל.

מאניא טעמפעלהאף

ווינשען א הערצליכען מזל טוב און עוויגעס גליק.

סאלאמאן אבערפערשט און פרוי.

צו דער האכצייט פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער ה' בערנארד אבערפערשט

מיט פרל. מאניא טעמפעלהאף

ווינשען פיל גליק. זאל אייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

דוד אבערפערשט און פרוי.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

ה' מרדכי ניימאן

מיט פרל. לאלא לעווי

ווינשט א הערצליכען מזל טוב און עוויגעס גליק

משה דזשאלאווסקי און פרוי.

אונזער ליבען ברודער

בערנארד אבערפערשט

צו זיין חתונה מיט פרל.

מאניא טעמפעלהאף

ווינשען א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען. לעאן און פעלא אבערפערשט.

308

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד ה' בערנארד אבערפערשט

צו זיין חתונה מיט פרל.

מאניא טעמפעלהאף

זאל זייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

לעאן מערענשטיין, איזאק ראזענבלאט.

לאירושי חברי

שמשון פינקוסעוויטש

את העלמה מלכה רובינשטיין

אני מברכים אותם בברכת מז"ט יה' קשרם קשר של קימא.

יעקב ראטלעווי, שלמה קליין גדלי' פאסמאנעק.

309

צו דער האכצייט פון

פריילין הנארא מעלמאן

מיט הערען סאלאמאן זאלבערג

וואס קומט פאר דעם 25 פעברואר ווינשט א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

די־ם פער:אנאל

פון דער פירמע מעלמאן און טיגער

מ. בארענשטיין, ר. לעווקאוויטש, מ. באראוויעצקי, י. קאנארסקי. ל. מאשקאוויטש.

313

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבע טאכטער און שוועסטער

געניא הערשענבערג

מיט ה' אבראם גליקסמאן

ווינשען א הערצליכען מזל־טוב

מוטער לאה הערשענבערג, ברודער מאטיל הערשענבערג און פרוי

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבע שוועגרין און שוועסטער

געניא הערשענבערג

מיט ה' אבראם גליקסמאן

ווינשען פיל גליק

משה בארנשטיין און פרוי

298

געזעלשאפט „הזמיר", אלעע קאשטשושקי 21

מארגען שבת, דעם 25־טען פעברואר ד. י., האלב 9 אין אווענד קומט־פאר אין אייגענעם לאקאל ווידערהאלונג פון דריטען

גרויסען קאנצערט

מיט דער בעטייליגונג פון: הזמיר־כאר אונטער דער לייטונג פון דיר. י. פייווישים, פרוי סאבינא ראזענבלאט (געזאנג) פרל. ב. ראט־שטאדט (פידעל), ד"ר ל. פריבולסקי (געזאנג), ס. לעוויטין (געזאנג)

ביים קלאוויר: דיר. ט. רידער און פרל. ל. לאקס.

אין פראגראם: „רעקוויעם" פון ווערדי, פראגמענטען פון היידען'ס אראטאריום „מעשה בראשית", סאנאטע פון הענדעל א. א.

בילעטען פון 50 גר. ביז 2 זלאטעס צו בעקומען אין דער קאסע פון „הזמיר".

דאנקזאגונג.

מיר דריקען אויס דעם הערצליכסטען דאנק די

געברידער טאובע

אין אונזער, ווי אויך אין נאמען פון אלע אנוועזענדע געסט, פאר זייער הערליכעס און צופרידענשטעלענדעס שפילען אויף אונזערע קינדערס שמחה

מיט אכטונג א. י. ענגלארד.

334

צו די שניצער מייסטער איז לאדז און צו דער פראווינץ.

זונטאג דעם 26. פעברואר 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פאלודניאווא 4

אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג

פון לאדזער שניצער מייסטער!

אויף דער טאג־ארדנונג: 1) טעטיגקייט פון פעראיין, 2) אלגעמיינע פאך־לאגע, 3) וועגען לעצטען שניצער שטרייק אין לאדז.

329

בעמערקונג: גלייכצייטיג ווענדען מיר זיך צו אלע שניצער חברים פון דער פראווינץ אונז קיין שאדען נישט צו מאכען און זיך אליין אויך נישט, בעטען מיר אלזא די ג. חברים נישט צו קומען נאך לאדז זוכען ארבייט ווי אויך נישט אויפ'ן פערלאנג פון די לאדזער מאגאזינערס, ווייל מיר שטעהן מיט די אויבענדער־מאנטע אין קאמף ווי אויך מיט די טישלער, ווייל אונזער לאגע איז זעהר א טרויריגע.

די פערוואלטונג פון שניצער מייסטער אין לאדז.

מרים לוסטיג

פינקוס גארצאוויטש

פערלאבט

לאדז, אין פעבואר 1928.

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף צום צווייטען מאל דעם לאקאטאר ה' דזשא־לאווסקי, זאוואדזקא 23, ווי אויך דעם ווירט פונ'ם זעלבען הויז צו קומען זונטאג 4 א זייגער נאכמיטאג אויף א דין־תורה צו ר' לייזער איטשע, אל. 1 מאי 21 צו ערלעדיגען דעם ענין וועגען דער דירה, אין געגענפאל וועל איך גע־צוואונגען זיין די זאך איבערצוגעבען דער פראקוראטור. גלייכצייטיג ווארען איך דעם וואס האט געדונגען די וואוינונג, אז ער זאל זיך בשום אופן נישט ארייגציהען אין דער וואוינונג אהן א פריהערדיגער פערשטענדיגונג מיט מיר.

333

מ. ברייטשטיין, זגערזשער 24

אכטונג, אנגעשטעלטע פון דער טריקא־וועש־בראנזשע!

שבת, דעם 25. ד. ח. פינקטליך 4 א זייגער נאכמ. וועט אין פראפ. פעראיין פון האנדעלס־און ביורא־אנגעשטעלטע אין לאדז (אל. קאשטשושקי 21) פארקומען די

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די אנגעשטעלטע אין דער אויבּיגער בראנזשע

מיט פאלגענדען טאג־ארדנונג: 1) בעריכט; 2) די סאציאלע געזעצגעבונג און דער 8־שעה'דיגער ארבייטס־טאג; 3) פרייע פארשלאגען.

די פערוואלטונג.

P. S. די אנוועזענהייט פון אלע חברים איז נויטיג.

294

א צימער

מיט א בעזונדערען איינ־גאנג פאר צוויי אנשטענ־דיגע פריילינס אדער פאר יוננעלייט איז אבצוגעבען צוערפאהרען אין אדמינ.

א קוואליפיצירטע

וועש־נייהערין

און א לערן־מיידעל ווערט געזוכט אויף גוטע בע־דינגונגען מיט עסן און שלא־פען אין דערפראצאווניע פון R. L. Lipszyc נאוואמיע־סקי 24 רעכטע אפיצינע 3־טער שטאק וו. 20.

עס ווערט

געברויכט

א יונגעל ווי אויך א מיידעל וואס קען נייען אויף א מאשין ביי ה' ברו־מבערג נאוואמיעסקא 10

א מע־בלירט **צימער**

פאר אנשטענדיגע יונגע־לייט אדער פריילינס צו לאפען מאנאטליך.

פאלודניאווא 20 וו.5.

„ארט“
ארטיסטישער רעוויו און קאמער-טעאטער
אונטער דער לייטונג פון
מ. בראדערזאן.

וויסער זאל פון
„מאנטיפעל“
זאכאדניא 43.

די לעצטע טעג!

היינט, פרייטאג 2 פארשטעלונגען: פינקטליך 8 און 10 אוונד
שבת-3 פארשטעל.: 4 נאכמ. (פאפול. פרייזען) 8 און 10 אוונד

סאלאם אלייקום

הנחה-בילעטען גילטיג נור מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג.

בילעטען צו בעקומען ביי דער טעאטער-קאסע פון 5 נאכמ.

הכנות צו די סיים-וואהלען.

די וואהל-אגיטאציע

איז אין פולען ברען, אלע וואהל-קאמיטעטן — די בירגערליכע און סאציאליסטישע, די קריסטליכע און די יודישע האבען ענטוויקעלט דעם מאקסימום פון זייער ענערגיע. אויף די גאסען שווינדעלט פאר די אויגען פון די נומערלעך און פלאקאטען, מיט וועלכע עס זענען פערקלעפט אלע מויערן און ווענט. די וואהל-קאמיטעטן ווייזען דערביי נישט ארויס קיין ספעציעלע סענטימענטן בנוגע די אנדערע וואהל-קאמיטעטן און מ'רייסט אראפ און מ'פערקלעפט די פרעמדע פלאקאטען, ווי קיינמאל גארנישט. די אגיטאציע ווערט אבער געפיהרט נישט נאר דורך פלאקאטען און אויפרופען אין גאס און אין דער פרעסע. אלע קאמיטעטן ענטוויקלען א הויז-אגיטאציע, א מינדליכע דורך אגיטאטארען און א שריפטליכע דורך צוגעשיקטע אויפרופען, בראשורען א.א.וו. אין דער דאזיגער ליטעראטור פעהלט נישט קיין דעמאגאגיע, נאטירליך, אבער זי דערגרייכט אפט איהר ציל.

היינטיגע וואך וועט די אגיטאציע נאך מעהר פערשטארקט ווערען — ס'זענען דאך שוין די לעצטע טעג.

פון מינדערהייטען-בלאק.

דער יוד. וואהל-קאמיטעט ביים בלאק פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, וועלכער פיהרט אנ'ענערגישע און ברייט-פערצווייגטע וואהל אקציע איז צוגעטרעטען צו ארגאניזירען אין פערשידענע פונקטען פון דער שטאט ספעציעלע וואהל-ביורא'ס. די וואהל-ביורא'ס זענען טעטיג אין פאלגענדע שטאדט-טיילען: צעגעלניאנא 4 (ציוניסטישע ארגאניזאציע) רזגאווסקא 7 (לאקאל פון „בני ציון“. גלובנא 62 (לאקאל פון „גמילת חסדים“). אלע וואהל-ביורא'ס זענען טעטיג טעגליך פון 9 פריה.

(–) אויף א זיצונג פונ'ם וואהל-קאמיטעט פונ'ם מינדערהייטס בלאק אין לאדז איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער רוסישער קאלאניע אין לאדז, אז זיי זאלען אבגעבען זייערע שטימען פאר דער ליסטע 18.

מארגען שבת, ארדענט דער יודישער וואהל-קאמיטעט פון מינדערהייטס-בלאק דריי גרויסע וואהל-מיטינגען 4 נ. מ. אין לאקאל פון „התאחדות“ (שענקעוויטשע 3|5), 7 אוונד אין „בני-ציון“ (רגאווסקא 7) און אין „מזרחי“ (קילינסקי 44).

דער יודישער נאציאנאלער וואהל-בלאק

האט צוזאמענגערופען א קאנפערענץ אין זד. וואליא. אין דער קאנפערענץ האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון לאסק, פאביאניץ, בזשעזין, ווארטע זעלעב, שעראדז, שאדעק, ווידאווא סטערצעוו, אשיאקאוו, זלאטשעוו, לוטיטעוו א. אנד. מצד לאדז זענען געוועזען פערטראטען געוו. סענאטאר מענדעלסאן, אדוו. ווייצמאן א. אנד.

דעלעגאטען פון לאדזער וואהל-קאמיטעט האבען בעזוכט בזשעזין, וואו די ה"ה אדוו. ווייצמאן, מינסקי א. אנד. האבען געשאפען א וואהל-קאמיטעט פון מאגאזין-שניידער, סוחרים און אנד.

וואהל-קאמיטעטן זענען אויך געשאפען געווארען אין גלאוונע, קאנסטאנטין, לאסק א. אנד.

פון „בונד“.

דער בונדישער וואהל-קאמיטעט ארדענט איין היינט אין אוונט אין קינא „אימפעריאל“ זאוואדזקא 16 א ספעציעלען קאנצערט מיטינג פאר די מיטגלידער פון די פראפ. פעראיינען מיט זייערע וואהל-בערעכטיגטע משפחה-מיטגלידער, מיט דער בעטייליגונג פון ה' ערליך פון ווארשא און ראטמאן ליכטענשטיין, א חוץ דעם, וועט דער סימפאנישער ארקעסטער ארויסטרעטען מיט א רייכן קאנצערט-טייל.

היינט אוונט קומט פאר אין זאל פון די האנדעלס-אנגעשטעלטע אל. קאשטשושקי 21 א מיטינג פאר די ארבייטענדע אינטעליגענץ ווי עס וועלען ארויסטרעטען די ה"ה ה. ערליך י. ליכטענשטיין. ג. זיבערט פון ווארשע לאזוניק ד"ר מארגאליס,

דער בונדישער וואהל-קאמיטעט ארדענט איין מארגען 8 גרויסע וואהל-מיטינגען, אין אלע פונקטען פון שטאט מיט דער בעטייליגונג פון דעם ערשטען בונדישען סיים-קאנדידאט ה. ערליך פון ווארשא און י. ליכטענשטיין, ג. זיבערט, און אנד.

פון פועלי-ציון.

דינסטאג דעם 21 ד. ח. איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון דער ארבייטענדיגע-אינטעליגענץ, אין וועלכער ס'האבען איינטייל גענומען: דאקטוירים, אדוואקאטען, לעהרער, זשורנאליסטען א.א. ס'איז בעשלאסען געווארען צו רופען א ספעציעלע פערזאמלונג וועגען די סיים-וואהלען.

אין פערלויף פון דער גאנצער וואך זענען פארגעקומען אין באלוט א גרויסע צאהל הויז-פערזאמלונגען. היינט אוונט קומט פאר אין פילהארמאניע אנ'„עפענטליכער משפט איבער'ן בונד“. אינ'ם משפט טרעטען ארויס די ה"ה ראטמאן בוקסבוים און יוסף ראזען פון ווארשא, חיים בראנד, ראטמאן שאפירא א. אנד.

אין פערלויף פון שבת'דיגען טאג ארדנען איין די פועלי-ציון פינף מיטינגען אין עפענטליכע לאקאלען און עטליכע פערזאמלונגען.

אויף די מיטינגען טרעטען ארויס דער ערשטער קאנדידאט פון דער ליסטע נומער 5 ה' זרבבל, די ראטמענער האלענדערסקי, וויצע-פארזיצער פון שטאט-ראט ד"ר שיפמאן, שאפירא, די דאזערעס איידעלמאן און ציטרינאווסקי, וואלינסקי, חיים בראנד, סטאלארסקי, יהודה פוקס א. אנד.

זונטאג דעם 26 ד. ח. 10 פריה קומט פאר א גרויסער וואהל-מיטינג אין קינא „פלארא“ זאווישע 22, פאר טראנספארט-און פליישער-ארבייטער מיט זייערע וואהל בערעכטיגטע פאמיליעס. מיט רעדעס טרעטען ארויס לאדזער רעדנער, ווי אויך דער ה' זרבבל.

פראצעס פון יוגענדליכע

בעשולדיגטע אין קאמוניסטישער טעטיגקייט.

(§) נעכטען איז אין היגען קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס נעגען 18 יאהריגען יעקב גאלדבערג, 24 יאהריגען יהודה קלימאווסקי, 23 יאהריגען שמואל קארפ, 19 יאהריגען זאשיע פאדער, 19 יאהריגען האיטע זיטענפעלד 18 יאהריגען אברהם האלצמאן און 18 יאהריגען איצעק זיננער, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין קאמוניסטישער טעטיגקייט.

דעם 19 מערץ 1927 בעת'ן טעקסטיל-שטרייק זענען אויף די מיטינגען פון די שטרייקענדע ארבייטער ארעסטירט געווארען פאר פערשפרייטען קאמוניסטישע ליטעראטור גאלדבערג, קלימאווסקי, האלצמאן און זיננער. אין דער זעלבער צייט האט זיך צום מיטגליד פון „צוקונפט“, טאפארעק, געווענדעט זאשיע פארער און ערקלערט, אז די קאמוניסטישע יוגענד האט רעלעגירט א געוויסען „שמואל“ (קארפ) צו אגיטירען די מיטגלידער פון „צוקונפט“. טאפארעק האט וועגען דעם געמאלדען דעם פארזיצער פון „צוקונפט“ סערגעי נאטקעוויטש, וועלכער האט איהם געהייסען נישט איבערצורייסען די בעציהונגען מיט שמואל'ן, כדי אזוי ארום צו קאמפראמיטירען די טאקטיק פון דער קאמוניסטישער יוגענד. אין א קורצער צייט ארום האט טאפארעק רעמאסקירט קארפ'ן אין „יוגענדוועקער“ און ווען ער איז ארויסגערופען געווארען אין דער 5 ברינאדע אויספארשונגס-אמט האט ער דארט אפגעגעבען א ברייטערע ערקלערונג. קארפ און פארער זענען ארעסטירט געווארען. בעת דער רעוויזיע האט מען ביי קארפ'ן און פארער געפינען קאמפראמיטירענדען מאטעריאל. בעת דער אויספארשונג איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אויך א געוויסע זיטענפעלד האט זיך בעטייליגט אין דער אגיטאציע און זי איז ארעסטירט געווארען.

אויפ'ן פראצעס האט זיך א חוץ קארפ'ן, קיינער נישט מודה געווען. די אנגעקלאגטע פון אויספארשונגס-פאליציי האבען פעסטגעשטעלט, אז אלע בעשולדיגטע א חוץ זיטענפעלד, זענען זיי בעקאנט אלס מיטגלידער פון דער קאמוניסטישער יוגענד.

נאך די רעדעס פון פראקוראר און די פערטיידיגער, האט דאס געריכט ארויסגעטראגען אנ'אורטייל, לויט וועלכען גאלדבערג איז פער'משפט געווארען אויף 2 יאהר תפיסה, קלימאווסקי — אויף 3 יאהר; קארפ — אויף 4 יאהר טורמע; פאכער — אויף 2 יאהר האלצמאן — 1 יאהר; זינגער — אויף א יאהר מיט 5 חדשים, זיטענפעלד איז בעפרייט געווארען. אלעמען איז פערעכענט געווארען דער פרעווענטיווער ארעסט זייט מערץ 1927.

צוויי גרויסע פאבריקס-גנבות.

די גנבים זענען שוין ארעסטירט געווארען.

(§) אין דער נאכט פון זונטאג אויף מאנטאג דעם 20 פעברואר איז אין אייטינגאנ'ס פאבריק (שענקעוויטש 84-82) פארגעקומען א גנבה: מען האט ארויסגעגנב'עט זיידענס אויף א סומע פון 500 דאלאר. אין דער צווייטער נאכט פון מאנטאג אויף דינסטאג האט מען אויף דעם זעלבען אופן ארויסגע'גנבעט פון דער פאבריק „אומאנסקי און קלין“ (פוסטא 12) אויף א גרעסערע סומע געלד טיכער.

ביידע גנבות זענען אויסגעפיהרט געווארען אויף אזא קונציגען אופן, נישט איבערלאזנדיג קיין שום שפורען נאך זיך, אז עס האט זיך אויסגעראכט עס וועט זיין אונמעגליך צו כאפען די גנבים. א דאנק אבער דער ענערגישער אויספארשונג און געשיקטקייט פון דער קרימינאל-פאליציי, איז געלונגען צו דערגעהן, אז אין ביידע גנבות האט אנטייל גענומען און זיי זענען אויסגעפיהרט געווארען דורך דעם שלאסער אין אייטינגאנ'ס פאבריק, פאוועל וואגנער.

מען האט איהם און זיין הויפט-מיט-העלפער, א געוויסען גנב-רעצידיוויסט פעליקס וואלקאוויאק, ארעסטירט.

די ווייטערדיגע אויספארשונג אין דעם ענין דויערט נאך.

אין די אפטייקען.

היינטיגע נאכט-דיזשורען.

(§) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: ל. פאוולאווסקי (פיעטרקאווער 307); ס. האמבורג (גלובנא 50); ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטש 4); י. סיטקאווסקי (קאפערניקא 26); א. כארעמזא (פאמארסקא 10); א. פאטאש (פלאץ קאשטשעלני 10).

א הויז פאר'ן קק"ל.

דער קק"ל (נאציאנאל-פאנד) איז צוגעטרעטען צו בויען א הויז אין ירושלים פאר זיין ביורא. צו דעם צוועק האט דער קק"ל בעקומען א הלואה פון 10 טויזענד ענגל. פונט פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאפט „פעניקס“ אין וויען (א שוועסטערן-געזעלשאפט פון דער פערזיכ. געז. „פזשישלאשטש“ אין פוילען).

דאס כעמיש-באקטעריאלאגישע
לאבאראטאריום פון
Dr.M.Silberstrom
Wschodnia 65 (Piotrk. 46)
נעהמט ווייטער אן אנאליזען טעגליך פון 9 ביז 7 אוונד, זונטאג — פון 9 ביז 1 מיטאג. 195

אין „ארט“

שפילט מען היינט און מארגען

די דירעקציע פון „ארט“ בעט אונז מיטצוטיילען, אז פון היינטיגען שבת אן וועט דאס טעאטער שוין שפילען אלע שבתים.

עס פערענדיגען זיך שוין אויך די רעפעטיציעס פון דעם נייעם פינפטען פראגראם, און איצט ווערען געגעבען די לעצטע פארשטעלונגען פון דעם גלענצענדען פירטען פראגראם א. נ. „סאלעם אלייקום“, וואס ווערט שוין געשפילט די פינפטע וואך ביי א זעהר גרויסער פרעקווענץ.

איטליכער נומער בעזונדער ווערט אויפגענומען מיט בעגייסטערונג, און דער צופרידענער עולם געהט אוועק פון טעאטער אין געהויבענער שטימונג, מיט-נעהמענדיג מיט זיך דעם בינטעל זיסע ניגונים, מיט וועלכע עס שפרודעלט דער פערטער פראגראם.

היינט ווערט געשפילט 2 מאל — 8 און 10 א זייגער. און מארגען שבת, 3 מאל — 4 א זייגער נאכמיטאג און 8 און 10 אין אוונד.

פון זגערזש קיין לאדז דורך פאלעסטינא...

אזא פאהר-פלאן שטעלען פאר „אויפגעקלעהרטע“ ארבייט. ר. מ'שטיינסגעזאגט.

צו אונז אין רעדאקציע האט זיך בעמאלדען א געוויסע פרל. ט. ד. (זגערזשער 28) און דערצעהלט פאלגענדע כאראקטעריסטישע פאסירונג:

אין זגערזשער טראמוואי (אין זגערזש האבען זיך עהערנעכטען (מיטוואך 22 פעברואר) 6 א זייגער אינדערפריה אריינגעזעצט א גרופע ארבייטער, וועלכע זענען געפאהרען קיין לאדז. אין דעם זעלבען טראמוואי האבען זיך געוואלט אריינזעצען 2 לאנג-געקליידעטע יודישע יונגעלייט. די ארבייטער האבען זיך געווארפען אויף די יונגעלייט מיט די ווערטער: —„יודען קיין פאלעסטינע, דא איז נישטא קיין ארט פאר אייך!“ און זיי גענומען שלאגען.

איינעם (א געוויסען רובין) האבען זיי גאנץ העפטיג צוקלאפט.

פרל. ט. ד. האט, צוזעהענדיג די מעשה, בעשלאסען, אז עס מוז זיך אין דעם ענין אריינמישען דער פאליציאנט, וועלכער איז געשטאנען פון דער ווייטענס און זיך גאנץ רוהיג דערצו צוגעקוקט. זי איז צוגעגאנגען צו איהם און געפרעגט פאר וואס ער אינטערוועניר נישט. דער פאליציאנט איז צוגעגאנגען נעהנטער און לעגיטימירט קודם-כל דעם געשלאגענעם רובין, נאכדעם דאס פרל. ט. צ. און צוגעזאגט צוזאמענצושטעלען א פראטאקאל פאר שטערען די עפענטליכע רוה.

ערשט אויף דער ענערגישער פאדערונג פון פרל. צ. האט דער פאליציאנט אויך פערנאטירט דעם נאמען פון איינעם פון די שלעגער א געוויסען רודאלף רימער) אבער נישט דעם הויפט-שולדיגען. די הויפט-כוליגאנעס, האט דער פאליציאנט געלאזט פריי געהען. דער נומער פון פאליציאנט איז-2703.

אי קיין רוסישע פיש-נישט געגעסען

אי בעוונותינו הרבים אין דער פראקוראטור געזעסען...

(ב) א ווארשאווער סוחר, שלום באניסלאווסקי, האט פון דער סאוויעטישער מיסיע דערהאלטען א קאנצעסיע אויף צו בעציהען פיש פון רוסלאנד. ער האט געמאכט א שותפות מיט א לאדזער סוחר, וואלף לובאכינסקי, און ארויסגעשיקט קיין לאדז א וואגאן פיש. ווען דער וואגאן פיש איז אנגעקומען קיין לאדז, האט לובאכינסקי איהם איבערגעלאדען אין אנ'אנדער וואגאן און ארויסגעשיקט קיין ווידזעוו, וואו ער איז אפגעשטאנען א טאג און איז ווידער געשיקט געווארען קיין לאדז. דאס איז געטון געווארען, כדי צו געווינען צייט, וויל אינצווישען האט געזאלט געהערט ווערען דער צאל, און אין צוזאמענהאנג מיט'ן קריסטליכען „פאסט“ האבען פרייזען געזאלט שטייגען.

וועגען דעם האט זיך דערוואוסט די שטראף - אפטיילונג ביים רעגירונגס-קאמיסאריאט, וועלכע האט נאכ'ן פעסטשטעלען די מאכינאציעס, ארעסטירט ביידע שותפים און זיי איבערגעגעבען דער פראקוראטור.

ארעוויזיע איז אציגעלנע.

געפונען 2 קאמוניסטישע פאהנען און אויפרופען.

(§) אין יאנואר האט די פאליציי בעמערקט, אז אויף נאפיורקאווסקי 101 איז אויפ'ן קוימען פון דער פוסטער ציגעלניע ארויסגעהאנגען א רויטע פאהן מיט קאמוניסטישע לאזונגען. די שולדיגע זענען נישט ענטדעקט געווארען, אבער די פאליציי האט פעראָרדנעט א אבסערוואציע אויף דער ציגעלניע.

נעכטען האט א גרויסע אפטיילונג פון פאליציי ארומגערינגעלט די שטארק פערדעכטיגע ציגעלניע און אדורכגעפיהרט א רעוויזיע. אין אויוען האט מען דארט געפונען שלאפען א געוויסען סאטורנין מאראווויצקי. לויט פאליציייאישע אינפארמאציעס, איז ער געווען א מיטגליד פון די לינקע פ.פ.ס. און לעצטענס אריבער צו די קאמוניסטען. מורא האבענדיג, אז מ'זאל איהם נישט ארעסטירען, האט ער לעצטענס נישט גענעכטיגט אין דער היים.

ער איז ארעסטירט געווארען. רעדער ווייל האט די פאליציי, זוכענדיג אין דער ציגעלניע געפונען צוויי פערבעהאלטענע פאהנען מיט קאמוניסטישע אויפרופען. בעת דער אויספארשונג איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די פאהנען אין יאנואר האט ארויסגעהאנגען מאראוויעצקי מיט א געוויסען ראסיאק, וואס איז בעקאנט אונטער'ן פסעוודאנים „וואויט“ אויך ער איז ארעסטירט געווארען.

33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33

דער אַלגעמיין

יודיש=נאַצ. וואהל=בלאָק צום סיים און סענאַט,

וועלכער נעהמט אַרום דאס גאנצע יודישע לאָדז בעשטעהט פון פאָלגענדע אָרגאַניזאַציעס:

אגודה, פועלי=אמוני-ישראל, פּאַביאַניצער, ראַדזימינער, ראַדאָשיצער, ראַדאָמסקער, קאַלושינער, גראָדזיסקער און קינסקער חסידים

יודישע פאָלקס=פּאַרטיי,
סוחרים=פערבאַנד, פּיעטריקאָווער 73,
צענטער, סוחרים=פאַבריקאַנטען=פעראיין פּיעטריקאָווער 10,
1=טער לאָדזער דעטאַליסטען=סוחרים=פעראיין, פּיעטריקאָווער 31,
קליינהענדלער=פעראיין, אָגראָדאָווע 10,
צענטער. קליינהענדל.-פערבאַנד זאַוואַדזקאַ 5

געמיזע=הענדלער=פעראיין, זגערזשער 28,
קליינהענדלער=פעראיין, פּיעטריקאָווער 6,
געפליגעל-הענדלער-פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 17
האנדווערקער=צענטער, אין לאָדז זאַוואַדזקאַ 5
בעקער=מייסטער=פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 15,
לוין=וועבער=מייסטער=פעראיין, בזשעז. 7,
מאגאזין=שניידער=מייסטער=פעראיין,
אַלעע 1-טער מאַי 2,

שוסטער=מייסטער=פעראיין, זאַכאָדניאַ 66,
צעך פון יודישע בעקער,
" " " שאַכטעל=מאַכער און
אינטראַליגאַטאַרען,
" " " קירזשנער,
" " " בלעכער,
יודישער ראַד=פערקעהר,
גמילת=חסדים=קאַסע, גרינער-מאַרק 7.

33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33

ס'ווערען איינגעאָרדענט פאָלגענדע מיטינגען:

היינט, פרייטאג, דעם 24-טען פעברואַר, 7 אַ זייגער אין אָוונד אין פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5 פאַר דער דראשקאַרזש=סעקציע

שבת, דעם 25=טען פעברואַר:

2 אַ זייגער בייטאָג אין „אגודה", נאַרוטאָוויטשאַ 11.
7 " אָוונד אין „אגודה", נאַרוטאָוויטשאַ 11 פאַר קליינהענדלער, טאַרג= און מאַרק=שטייער.
7 " " אין „בנות אגודת ישראל", זאַכאָדניאַ 66 פאַר פרויען.
8 " " אין פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5 פאַר פרויען.
8 " " אין לוין-וועבער-פעראיין, בזשעזשינער 7 פאַר מענער.
8 " " אין „יסודי התורה", קילינסקאַ 116 פאַר פרויען.
8 " " אין יוגענד-סעקציע ביי פא"י, וואַסכאָדניאַ 66, פראַנט, 1 שטאָק.

זונטאג, דעם 26=טען פעברואַר:

3 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5 פאַר'ן ראַד=פערקעהר.
6 " " " " " 5 פאַר טאַרג= און מאַרק=שטייער.
6 " " " גמילת-חסדים, גרינער מאַרק 7.
6 " " " געפליגעל-הענדלער. פּאָמאָרסקאַ 17.
6 " " " בעקער-מייסטער-פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 15.
7 " אָוונד " לוין-וועבער-פעראיין, בזשעזשינער 7.
8 " " " פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5 פאַר שאַכער=סעקציע.

מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען: סענ. מענדעלסאָן, דעפּ. מינצבערג, אדוו. ווייצמאַן, ד"ר הערשפינקעל, פישל ליבערמאַן, מאַג. שערמאַן, ד. ה. זילבערשטיין, ז. וואָלמאַן, יוזעפאָוויטש, כּאַרי, ראַדאָשיצקי, וואַלקאָוויש, בענדעל, שלאָמאָוויטש, בערלינער, שטשעקאָץ, קרזשעפּיצקי, פינגערהוט, גערשט, וויינגאַרטען, קופּערמינץ, קאָזלאָווסקי, מינסקי, מינץ, אוניקאָווסקי, ראָקאָטאָוויטש, ברענדזל, משה פּאָזנאַנסקי, פרוי פּאָגעל, פרל. ראָזענבלום, פרל. קליגער, פרל. קאָזלאָווסקאַ און אַנדערע.

צום לאָדזער סוחר'טום!

דעם 4-טען און 11-טען מערץ, ה. י. קומען פאַר די וואַהלען צום סיים און סענאַט. אין די טעג וועט ענטשידען ווערען דאָס וויכטיגסטע פּראָבלעם פאַר דער פּוילישער מלוכה און אַלע איהרע בירגער. און נעמליך, ווי אַזוי פּוילען דאַרף אויסזעהען אין דער צוקונפט: צי דאַרף זי זיך אומקעהרען צום תהום פוןווירטשאַפטליכער אַנאַרכיע, קאָרופּציע און גנבה, פון וואָס מיר זענען געווען לעבעדיגע עדות במשך אַ רייה יאָהרען און פון וואָס מיר סוחרים האָבען אַמשטאַרקסטען געליטען, אָדער זי זאָל גיין אויף דער ליניע פון אָנגעשטרענגטער און ענערגישער אַרבייט צו דער טובה און נוצען פון אַלע בירגער.

צי דאַרף זי זיך אומקעהרען צו דער תקופה פון די אַנטיסעמיטישע העצעס, וועלכע האָבען רואינירט און קאָמפּראָמיטירט די מלוכה, צי דאַרף זי גיין אויפ'ן וועג פון פרידליכער צוזאַמענאַרבייט מיט אַלע בירגער.

דאָס דאָזיגע פּראָבלעם וועט ענטשידען ווערען דורך די מערץ-וואַהלען. דאָס סוחרטום, דער ביז-אַהער געדריקטער און פערפאָלגטע קלאַס, קאָן נישט בלייבען גלייכגילטיג; די סוחרים טאָרען נישט ווי ביז-איצט בלייבען זיצען מיט פערלייגטע הענד און אָבּוואַרטען וואָס דער גורל פון דער צייט וועט זיי ברענגען.

דער אַלגעמיינער יודישער נאַציאָנאַלער בלאָק האָט זיך געשטעלט פאַר איינס פון זיינע הויפּט-אויפגאַבען, צו פיהרען אַ האַרטנעקיגען און שאַרפען קאַמף צו פערבעסערען די לאַגע פון די גרויסע מאַסען פון יודישען סוחר'טום און צו דערהאַלטען אונזערע אַרבייטס-פּאָזיציעס.

דער אַלגעמיינער יודישער נאַציאָנאַלער בלאָק איז פעסט ענטשלאָסען קאַטעגאָריש צו פאָדערן, עס זאָלען בעזייטיגט ווערען די פאַטאַלע פאָלגען פון גראַבסקי'ס תקופה.

דער אַלג. יוד. נאַצ. בלאָק האָט ביים ערפילען זייגע הייליגע אויפגאַבען נישט געזוכט קיין אונטערשטיצונג ביי פרעמדע, האָט נישט געבעטען קיין הילף ביי די געשוואוירענע שונאים פון יודענטום בכלל און יודישען סוחר'טום בפרט. ביי די אוקראַינער און פּעטלוראָווצעס, האָט נישט געמאַכט קיין פּריוו צו פעראייניגען אַזעלכע אינטערעסען, וועלכע לאָזען זיך נישט באין אופן פעראייניגען אינטערעסען פון אוקראַינישען און ווייס-רוסישען פּויער און די אינטערעסען פון יודישען בירגערטום.

בּעזוכט
אונזערע מיטינגען

אַלע לאָדזער יודען שטימען דעם 4=טען מערץ פאַר ליסטע 33

יעדער סוחר, וועלכער מוז צוליב דער נאַטור פון זיין פאַך קענען די גרונד-לאַגע פון די עקאָנאָמישע אינטערעסען, וועט עס לייכט פערשטעהען. פערשטעהען ווילען דאָס נישט די, וועלכע פעראייניגענדיג זיך מיט יודען פיינדליכע עלעמענטען, האָבען זיך ענטזאַגט פון עהרע און גלויבען.

דער אַלגעמיינער יוד. נאַצ. בלאָק איז געגאַנגען אויף אַנ'אַנדערן וועג. ער שטיצט זיך אויף די ברייטע מאַסען פון קליינעם, מיטעלען און גרויסען סוחרטום הורטאָווניקעס, דעטאַליסטען, און מאַרק-שטייער, וועלכע טרעטען יעצט אַרויס סאָלידאַריש מיט ועלטענער אחדות.

אויפ'ן רוף פון אַלג. יוד. נאַצ. בלאָק און אונזער איינציגען פערטיידיגער און ביז איצטיגען סיים-פרעזעס ווישליצקי, האָבען זיך בעלד אָנגעשלאָסען אין דער ליסטע 33. אַלע לאָדזער יודישע סוחרים- און קליינהענדלער-פעראיינען צו גלייך מיט אַלע עהנליכע פערבאַנדען אין פּוילען: סוחרים-פעראיין פון לאָדז, פּיעטרקאָווער 73, צענטראַלער-פערבאַנד פון סוחרים- און פאַבריקאַנטען פּיעטרקאָווער 10, סוחרים און פאַבריקאַנטען-פעראיין פאַלודניאָווע 15, דעטאַליסטען-פעראיין פון לאָדזער וואָיעוואודזטווע פּועטרקאָווער 31, קליינהענדלער-פעראיין אָגראָדאָווע 10.

אין אַ גאַנצע רייה אַנדערע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, ווי צ. ב. ש. לאַנדעס-פערבאַנד פון דער בוימוואָל-אינדוסטריע מאָניושקי 5, פאַבריקאַנטען-פעראיין זאַכאָדניאַ 68 א. א. די אַנדערע קאַנדידאַטען אויף דער ליסטע 33 פון אַלג. יוד. נאַצ. בלאָק זענען:

1) ג. דעפּ. קירשבראָון.
2) ג. דעפּ. ווישליצקי א. א.

ס'דאַרף אייך געוויס זיין בעוואוסט, אַז די וועלכע בעמיהען זיך איצט וועגען אייערע שטימען, האָבען נישט בעוויזען אין ביז-איצטיגען סיים מיט עפּעס אייך צו העלפען, ווייל זיי זענען צופיל געווען פערנומען מיט דיסקאָנטע-בענק, מיט'ן איינקויפען ציגעל פאַר זיך א. ד. גל.

דאָס אָרגאַניזירטע און בעוואוסטזיניגע סוחרטום ווייסט זיכער וואו צו געפונען די ווירקליכע פערטיידיגער פון זיינע פּראָפעסיאָנעלע און נאַציאָנאַלע אינטערעסען און געפונען קאָן ער זיי נאָר אויף דער איינציגער ליסטע 33.

קיין איין סוחרישע שטים טאָר נישט פערלוירען גיין! אַלע ווי איין מאַן שטימען מיט זייער גאַנצער וואהל-בערעכטיגטער פאַמיליע אויף דער ליסטע פון אַלגעמיינעם יודישען נאַצ. בלאָק!

אַכטונג! מיטינגען אויף דער פּראָווינץ! אַכטונג!

שבת, דעם 25-טען פעברואַר: אַנדזשעיאָוו — 7 אַ זייגער אין אָוונד, בזשעזשין — 7 אַ זייגער אָוו. פאַר מענער, זלאָטשעוו — 7 אַ זייגער אָוו.
זונטאג, דעם 26-טען פעברואַר. אַלעקסאַנדראָוו — 2 אַ זייגער ביי טאָג, בזשעזשין, פרויען מיטינג — זגערזשער — 6 אָוו., לאַסק — 7 אָוו., ווידזאָוו 7 אָוו.
פּאַביאַניץ — 12 ביי טאָג אַ קאָנפערענץ, פּאַביאַניץ — 6 אָוו. אַ מיטינג, רודאַ פּאַביאַניצקאַ — 12 ביי טאָג אַ מיטינג ביי מענדעלזאָהן, זעלוב — 4 נ.מ. שעראַדז 11 פ.מ.

33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33 | 33

לאָדז, 24 פעברואר 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 24 פעברואר 1928

פאַר אומשולד אָדער געגען שונד?

פון **ש. ניגער**

געגען שונד... כ'מוז זיך מודה זיין, אַז איך חיים נישט, ווי און וואָס מ'שרייבט געגען ביליגער פּאָנאָגראַפיע און ענליכע סאָרטען ביליגקייט. כ'האָב אַ פּאָר מאָל דאָס געפּרואווט טון, האָב איך יערען מאָל געהאַט רעמוּלבינגען פּסק, וואָס איך האָב געמאַפּט נעמענדיג זיך פאַר אַן'אַנדערער טעמע, אַ סך אַ מער־טראַגישער — דער טעמע פון טויט־שטראָף: איך האָב, פשוט, נישט געהאַט וואָס צו זאָגען.

פאַר טויט־שטראָף וואָלט מיר אפשר מעגליך געווען אויסצוגעפינען מאָטיוון, וואָס איך זאָל האָבען אַ בערערפּעניש זיי אַרויסצובריינגען, אָבער אַזוי ווי איך בין געגען הרג'ענען מענשען, בין איך געגען — און פאַרטיג. וואָס קאָן איך זאָגען וועגען דעם? ס'איז אַזוי עלעמענטאַר, אַזוי זעלבסטפערשטענדליך...

און שרייבען, רוכט זיך מיר, קאָן מען נאָר, ווען מ'וויל זיך אַליין עפּעס קלאָר מאַכען. טיף־איבערצייגענדיג איז אַ בוך אָדער אַן'אַרטיקעל, ווען דער פערפאַסער איז אַליין נאָך נישט דורכאויס זיכער מיט זיין געדאַנק.

ווען מ'האָט דעם אמת אין קעשענע, ווען מ'ווייסט עס שוין, האָט מען נישט קיין חשק, קיין אימפּעט צום שרייבען...

פאַרוואָס איז אין עכט־רעליגיעזע ספרים דאָ אַזאַ פייער, אַזאַ ברען? ווייל זיי זענען געשריבען פון מענשען, וואָס האָבען פערזוכט דעם טעם פון זינד, פון צווייפעל. די היימעסטע רעליגיעזע ווערק זענען געשריבען פון בעלי־תשובה'ס, נישט פון הייליגע... הייליגע לייכטען אפשר, אָבער זיי ברענען נישט. אָנצינדען זיך פון אַן'אידעע קאָן מען נאָר דאַן, ווען זי איז ניי, געפעהרליך, עקספּלאָדירענדיג.

אַזוי איז אין גרויסע – און אַזוי איז עס אויך אין קליינע זאַכען.

ווען איך האָב אַמאָל געלייענט „שמר'ס משפט" פון שלום־עליכם, בין איך נאָר אין איין פּונקט פעראינטרעסירט געוואָרען, און דאָס איז געווען גראַד די שטעלע, וואו עס איז דאָ עפּעס אַ זכות אויף שמ"ריזם. שמ"ר'ס חסרונות זענען מיר נישט אָנגעגאַנגען. ווי האָבען זיי געקאָנט עקזיסטירען פאַר מיר, אַז שמ"ר אַליין האָט פאַר מיר נישט עקזיסטירט?

און איך מוז זיך מודה זיין, אַז ווען איך זעה ווי שרייבער קאָכען זיך און רעדען מיט שוים אויף די ליפּען און מיט שטעכיגע פייערליך אין די אויגען וועגען אַלע גרילצענדע אומווירדיגקייטען וואָס פערפּלייצען די טעגליכע פּרעסע, טראַכט איך: אָט די פּען־מענשען אָדער זייערע פריינד אָדער זייערע לעזער, מוזען אַליין זיין נישט גאָר ווייט פון די דאָזיגע אַלע זאַכענישען. וואָרום אויב נישט — וואָס זענען זיי אַזוי צעקאָכט? פון נאָר ווייטע און פרעמדע ענינים ווערט מען נישט אַזוי צערורערט... מיט מענשען, צו וועלכע מען האָט גאָר נישט קיין שייכות, קרינט מען זיך נישט. מען איז מיט זיי „פון ווייטען" — און מעהר גאָרנישט. רייסט מען זיך אַרום מיט איטצען אָדער מיט עפּעס, איז אַ סימן, אַז מען איז שכנים...

וואָלטען די שונד־ליוועראַנטען געגלויבט אָדער געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז דאָס, וואָס זיי ליזוערין אָדער „רעלי־

אַז דאָס, וואָס זיי ליווערען אָדער "רעליווערען", איז ליטעראַטור, פּאָעזיע, וויסענשאַפט, אינפאָרמאַציע אָדער כ'ווייס וואָס, וואָלט אפשר גאָר געהאַט אַ זין צו שטעלען זיך אויס'טענה'ן מיט זיי און דערקלערען דעם עולם איינמאָל און נאָך אַמאָל, אַז דאָס איז נישט קיין ליטעראַטור, נישט קיין אינפאָרמאַציע און אַז. וו. אָבער זיי וויקלען נישט די טומאה אין קיין שום יראה. זיי זענען אָפענהערציג. זיי זאָגען: אונזער סחורה איז ביליג. זיי נאַרען קיינעם נישט. זיך אַליין — אוראי נישט. זיי ווייסען, אַז זיי בעשעפטיגען זיך מיט אַן'אומריינער און מיאוסער מלאכה. אלא וואָס דען, פאַרוואָס טוען זיי עס? אַנדערע ווערען געטריבען פון נויט און — דער וואָס ווינעע העכט זאָגען ריין זאָל וואַרפען אין זיי דער ערשטער אַ שטיין! אַנדערע זענען פערדאָרבענע ציניקער — און קיין שטיין און קיין וואָרט, אפילו דאָס שאַרפסטע, און קיין קללה, אפילו די ביטערסטע, וועט זיי נישט נעהמען, וועט זיי נישט פערוואונדען.

אַ חוץ דעם גלויב איך בכלל נישט, אַז קעמפען נעגען שונד, הייסט שטעהן אַ גאַנצע נאַכט און שרייען: „שונד, שונד, שונד — היט זיך, היט זיך! ס'איז אַ געפאַהר!"

אַזוי ווי מען קאָן נישט אויסהיילען דעם אַלקאָהאָליקער דורך רעדעס און בראָשורען וועגען דער שעדליכקייט פון אַלקאָהאָל, אַזוי קאָן מען נישט פערמיאוס'ן מיט אַזעלכע מיטלען שונד אין די אויגען פון דעם שונדליקער...

ווען מיר זענען געווען חדר־יונגלעך פלעגען מיר פערביינעהענדיג אַ קלויסטער, אויסשפּייען און זאָגען דריי מאָל: שקץ תשקצנו און אַז. וו. אָבער נישט אונזער שפּייו האָט אונז רערווייטערט פון דער „תיפלה" און נישט אונזער איינגע'חזר'טער פּסוק. מיר זענען סיי ווי בעוועז ווייט דערפון, און די וואָס האָבען נישט געשפּיט און נישט אָפּגעשפּראָכען, זענען אויך נישט אַוועק אין שמד, חלילה. אַז אָך און וועה וואָלט געווען צו דער יורישער אמונה, ווען זי זאָל זיך האַלטען אויפ'ן „שקץ תשקצנו"... און אַז אָך און וועה האָלט געווען צו אונז יודישע שרייבער, אויב מיר זאָלען נישט האָבען קיין אַנדערע, מעהר ווירקענדיגע מיטלען געגען דער פערשונדעוועטקייט, אַ חוץ אָט דעם אַלטען „שקץ תשקצנו"...

מיר האָבען אַנדערע, מעהר ממשות'דיגע, מעהר פּאָזיטיווע מיטלען.

אין וואָס בעשטעהן זיי? אין צו־געוואוינען דעם לעזער צו בעסערער און געזונטערער שפּייז, ווי די וועלכע עס גיבען איהם די שונדיסטען. זאָל ער זיך אויסלערנען עסען רייניגעם, גוטען ברויט, און זאָל ער האָבען ברויט צו זאַט וועט ער גיט וועלען מעהר קייען קיין שטרוי. זאָל זיין גוטס ווערען איידעלער, וועט ער נישט דאַרפען — און נישט וועלען — הערען די מוסר־רייד און די וואָרענונגען „היט זיך, ס'איז שמוץ!". אַזוי ווי אַ קינד דאַרף נישט — און וויל נישט — אַז מען זאָל איהם פיהרען פאַר'ן האַנד ווען עס לערנט זיך אויס צו געהן.

לאָמיר אויפהערען צו פיהרען די לעזער פאַר'ן האַנד און צו שטעהן איבער זיי מיט אַ טייטעל. לאָמיר זיי לערנען געהן.

לאָמיר זיי פעראינטערעסירען מיט אונזער נישט־שונד, וועט דער שונד בלייבען פאַר די, וועלכע מוזען אפשר בלייבען ביים שונד...

איך האָב דערמאָנט פריהער „שמר'ס משפט", פון שלום עליכם'ן, אָבער אויך ער האָט מיט זיין „סטעמפּעניו" און זיין „יאָסעלע סאָלאָוויי" טיפער בעגראָבען דעם העכסט אינטערעסאַנטען" שמ'ריזם ווי מיט זיין שטרענגען משפט אויף שמר"ן. דאַרפען מיר אויך אַזוי טון. אנשטאָט צו שטעהן און שרייען טאָג־אייז, טאָג – אויס: רעמאָראַליזאַציע, שמוץ! זנות! ווייכט פון דעם! ווירעלט עס! האַסט עס! "— לאָמיר וועקען ביים לעזער אינטערעס און ליבע צו דעם רייגעם, נישט פערדאָרבענעם וואָרט.

עס קאָן נאָר אַמאָל זיין אַ כיטרער לאָמיר העלפען קומען צו דער ליכטיגער שיין אָט דעם רייגעם, כשר'ן וואָרט. מיטעל, אַ מין „כאַפּט־דעם־גנב" מיטעל: מען קאָן אַמאָל נאָר מיט אַ פיון האַלטען אונזערע אויגען צוגעשמירט צום אָפענעם בערגעל מיסט ביי יענעמס הויז, כדי צו פערשטעלען פון אונז די אייגענע נישט נאָר היגיענישע אומשטענדען.

וואָרים, לאָמיר נישט נאַרען, שונד איז נישט נאָר אַ מעשה מיט אַ רוסישען גענעראַל, וואָס האָט זיך פערליבט אין דעם דיג'ס טאָכטער אָדער מיט אַ שוחט קע, וואָס איז געפלויגען איבערן דאַך און געהאַט אַ צווילינג מיט צוויי פּאָר תפילין אויפ'ן קאָפּ. אויך אין אַ אַלייט־אַרטיקעל און אין אַן'ערנסטער פּאָליטישער קאָרעספּאָנדענץ קאָן זיין שונד — אויב נישט ליטעראַרישער, איז פּאָליטישער שונד...

ליטעראַטור איז נישט שטענדיג פערבונדען מיט פּאָליטיק, אָבער שונד און פּאָליטיק זענען נאָהענטע קרובים. און עס וואָלט געווען העכסט לייכטזיניג צו שרייבען נאָר וועגען דער פּאָליטיק פון שונד און נישט אויך וועגען דעם שונד, וואָס בעהאַלט זיך הינטער פּאָליטיק... דאָס איז אַ פערשטעלטער, אַ פערפרומטער און אַ פערוויקעלטער סאָרט שונד.

איהם קאָן מען שוין טאַקע נישט אָפּ־פטר'ן מיט עטליכע שורות. וועגען דעם איז דאָ אַ סך וואָס צו זאָגען. וועגען דעם לוינט זיך צו שרייבען. וואָרים דאָס איז שוין נאָר נישט קיין זעלבסטפערשטענדליכקייט.

מוסר'ן די, וועלכע לייקענען נישט, אַז זיי זינדיגען, אָדער די, וועלכע זענען אַזוי תמ'עוואַטע, אַזוי טעמפּ, אַז זייער זינד איז נאָר קיין זינד נישט — איז אַ לייכטער וועג, אָבער ער פיהרט ערגיץ נישט. דאָס הייסט אָדער שפּאַרען זיך אין אַן אָפענער טיהר, אָדער רעדען צו דער וואַנד, וועלכע האָט נישט קיין אויערען... שווערער איז צו קריטיקירען יענע, וועלכע האַלטען זיך פאַר הייליגע: יענע, וועלכע רעדען אין נאָמען פון איר־רעאַלען. אָבער זיי — ווייניגסטענס די אויפריכטיגע צווישען זיי — לוינט זיך צו שטראָפען. עס איז דאָ מיטזיי וואָס און צוליב וואָס צו רעדען. עס איז דאָ אַ האָפענונג, אַז זיי וועלען זיך צוהערען. און דער עיקר — עס איז דאָ מיט זיי שותפות'ע שפּראַך...

אגב, דאָס פריהער דערמאָנטע מיטעל צו קעמפען געגען שונד דורך איינשטעלען זיך פאַר אומשונד, קאָן טאַקע ווירקען דערהויפּט דאַן, ווען מען האָט פאַר זיך דעם בעסערען, נישט דעם ערגערען, טייל פּובליקום. צו איהם און נאָר צו איהם אַליין קאָן מען קומען מיט פּאָזיטיווע זאַכען. מיט איהם, און נאָר מיט איהם, איז מעגליך — און נוצליך — צו רעדען אויך וועגען די נעגאַטיווע זאַכען און אויך טאַקע וועגען יענעם ראַפינירטען שונדריזם, וועלכער טרייבט די חלפנים פון טעמפּעל און געהט ראַ־טעווען די וועלט.

די טרעפּ פון ליבע / (דערצעהלונג)

פון **אָסיף דימאָוו**

אַרום אַ רונדען טיש אין דעם שפּייז־סאַלאָן פון אַ גרויסער ים־שיף האָבען זיך צופעליג פערזאַמעלט פינף מענשען. ביז אַהער זענען זיי געווען גאַנץ פרעמד און גאָרנישט געוואוסט, נישט געהערט איינער פון צווייטען. אָבער די וואָך אויף דער שיף איז זיי געווען בעשערט צו פערברענגען צוזאַמען.

זיי האָבען זיך געטראָפען ביים טיש אין אַ בעשטימטער צייט ביים עסען, האָבען געפרעגט ווי עס גייט, ווי איינער פיהלט זיך; גערעדט פון וועטער און איינער דעם צווייטען געגעבען עצות, וואָס צו בעשטעלען אויף דעסערט.

און אוועקגייענדיג פונ'ם טיש זענען זיי ווידער געווען צוזאַמען אויף דער דעק, ליגענדיג אויף די דעק־שטולען, איינגעוויקעלט אין גרויסע טיכער.

איצט זעהט מען נאָר זייערע פּנים'ער. עס זענען דריי פרויען און צוויי מענער: צוויי פּאָרלעך און אַנ'אַלטע פרוי. איין פּאָרל האָט נאָר־וואָס חתונה געהאַט. די דאַמפּ־שיף איז אַוועק פון האַפען דינסטאָג און זיי האָבען חתונה געהאַט מאָנטאָג. איצט ווען מ'קוקט נאָר אויף זייערע פּנים'ער, וואָס שטעקען אַרויס פון די גרויע טיכער קומט עס פאָר, אַז דאָס זענען צוויי שוועסטערן. דער יונגערמאַן האָט פּונקט אַזאַ צאַרט און פיין פּנים ווי זיין נאָך יונגער ווייבעל. זיי זענען געווען אַזוי פיל איינער מיט דעם צווייטען, אַז זיי האָבען אפילו נישט גערעדט צווישען זיך, פערשטייענדיג איינער דעם צווייטען נאָר דורך בליקען. פון דער זייט האָט מען געקאָנט מיינען, אַז זיי זענען גלייכגילטיג, אַזוי פעסט און איינגעהאַלטען איז געווען זייער שווייגען.

אַ דאַמע פון אַ יאָהר פערציג, מיט גרויע, לעבעדיגע און נאָך אַלץ שיינע אויגען, האָט שטילערהייט זיך צוגעקוקט צו דעם יונגען פּאָרל. דאָס האָט זי געזען געגען איהר ווילען, ווייל זי איז פשוט נישט געווען אין שטאַנד אַוועקצורייסען פון זיי איהר בליק. דער יונגער, נאָר־וואָס פערהייראַטער מאַן, איז איהר געווען אַ סך אינטערעסאַנטער, ווי איהר אייגענער מאַן — אַ דיקער, סאָלידער, רייכער, אַ ביסעל רעוומאַטישער און אַ ביסעל פליכטוואָטער — מיט וועמען זי פאָהרט איצט קיין קאַרלסבאַד.

די פערציג־יאָהריגע דאַמע האָט איצט געטראַכט וועגען דעם, ווי זי אַליין, מיט אַכטצעהן יאָהר צוריק, איז געפאָהרען אויף איהר חתונה־רייזע מיט איהר מאַן. זי געדענקט עס גאַנץ גוט. דעמאָלט איז זי געווען אַ דין, שוואַך מיידעל און איהר יונגער מאַן האָט איהר געגעבען עסען וואָס מעהר... ער איז דעמאָלט אויך געווען דין, יונג און זיין פּנים האָט געהאַט אַ צערטליכען אויסדרוק. און ווען זיי זענען געלעגען אויף דער שיף איינער נעבען דעם צווייטען — אַזוי ווי די יונגע דאָ — האָט אַנ'עלטערע, דיקע פרוי די גאַנצע צייט געקוקט אויף זיי... איצט האָט זי פערנומען דעם פּלאַץ פון דער דאָזיגער דיקער דאַמע און אויף איהר פּלאַץ איז געקומען — גאָט ווייסט פון וואַנען — אַ פרעמד יונג מיידעל. נאָך אַכצעהן יאָהר וועלען פערשווינדען — און דאָס יונגע מיידעל וועט ווערען דיק, איהרע אויגען וועלען פערוויאַנען, איהר מאַן וועט בעקומען אַ פליך און אַ שטעל אין אַ באַנק — וואו וועט דעמאָלט זיין זי אַליין?

איבעריגענס, ס'איז גאָרנישט אַזוי שווער זיך אָנצושטויסען, וואָס ס'וועט דעמאָלט זיין מיט איהר... דאָ, נעבען איהר, זיצט דאָך איהר אייגענע צוקונפט — די אַלטיטשקע מיט גוטינקע, ווייגענדיגע אויגעלעך און מיט אַ פּנים ווי אַנ'אַלטער מאָפּס־הונט. זי טראָגט גרויסע ברילען, אָבער ווען זי לייענט טוט זי אָן אַ פענסנע מיט אַ שוואַרץ שנירעל. זי עסט אַ סך, שלאָפט נאָך מעהר און הערט אויס געדולדיג אַלצדינג, וואָס מ'רעדט צו איהר. זי איז רוהיג, געזונד, קיין זאַך אינטערעסירט זי נישט. מיט איהר איז זעהר בעקוועם.

— טוט נאָר אַ קוק, — זאָגט צו איהר שטילערהייט די פערציג־יאָהריגע. — ער איז איינגעשלאָפען און האָט פערגעסען זיין האַנד אין איהרע. אַזוי פּלעגט איינשלאָפען מיין מאַן מיט אַכצעהן יאָהר צוריק, ווען מיר האָבען געמאַכט אונזער האָניג־רייזע. געדענקסט, מאַקס?

מאַקס פיהלט זיך זעהר בעקוועם, ליגענדיג אונטער דעם וואַרימען טוך. ער איז צופרידען מיט דעם, וואָס ער האָט בעשטעלט צום דעסערט: לימבורגער קעז און נישט קאָמפּאָרט, ווי זיין ווייב האָט איהם געהייסען. ער איז צו פויל צו מאַכען אַ בעוועגונג. עס גלוסט זיך איהם נישט צו רעדען און אפילו נישט צו טראַכטען, אָבער עפּעס מוז מען דאָך ענטפערען און ער לאָזט אַרויס העפליך:

— מממ...

און שווייגט ווייטער, טראַכטענדיג פון דעם גוטען לימבורגער קעז.

דאָס יונגע, נאָר־וואָס פערהייראַטע ווייבעל, ליגט מיט צוגעמאַכטע אויגען, שלאָפט זי, אָדער לעבט זי נאָר דורך בעהאַלטען אין זיך איהר יונג גליק? — דאָס איז שווער צו זאָגען... אָבער אָט האָבען זיך אַביסעל געעפענט איהרע אויגען און אין דעם זעלבען מאָמענט האָט זיך אויפגעכאַפּט איהר מאַן, אַזוי ווי אימיצער וואָלט איהם אַ שטויס געטון. נישט קוקענדיג איינער אויף דעם צווייטען, נישט אויסרעדענדיג קיין איינציג וואָרט האָבען זיך ביידע אויפגעהויבען פון זייערע שטוהלען און זענען אַוועק. זיי האָבען זיך אפילו נישט ענטשולדיגט — ווי עס האָט געפאָדערט די פּשוט'ע העפליכקייט. ווען אימיצער וואָלט זיי אַ פרעג געטון — וואָלטען זיי מיט אַ גרינג האַרץ געשוואוירען, אַז אין דעם אויגענבליק איז נעבען זיי קיין מענש נישט געווען און אַז דער קאַפּיטאַן האָט געפיהרט די גרויסע דאַמפּשיף, אויף וועלכער זיי זענען געווען די איינציגע פּאַסאַזשירען.

זיי זענען פערשוואונדען. די פערציג־יאָהריגע דאַמע האָט געקוקט אויף זיי אַנ'אויפגערעגטע. טרעהרען האָבען זיך בעוויזען אויף איהרע נאָך שיינע אָבער שוין נישט יונגע אויגען. זי האָט געשוויגען, טראַכטענדיג וועגען דעם, וואָס איז שוין לאַנג אַוועק.

איהר מאַן. פערענדיגט זיין טראַכטען וועגען קעז, האָט זיך אויפגעהויבען.

— איך געה שרייבען בריף, — האָט ער אַרויסגערערט. — מאָרגען, אין פּלימוט, נעהמט מען אָפּ פּאָסט.

זי האָט איהם נישט געענטפערט און אפשר גאָרנישט געהערט, וואָס ער האָט איהר געזאָגט. זי האָט אַרויסגערערט, קוקענדיג אויף דער אַלטעטשקער:

— איך בעטראַכט דאָס יונגע פּאָרעל און לעב ווידער איבער מיין אייגענעם לעבען. יעדע קלייניגקייט שטייט איצט פאַר מיינע אויגען אַזוי קלאָר און דייטליך — ווי עס וואָלט פּאַסירט נעכטען. דעמאָלט, מיט אַכצען יאָהר צוריק, האָב איך נישט געוואוסט, נישט פערשטאַנען, אַז איך בין גליקליך. איצט, ווען אַלצדינג האָט זיך שוין געענדיגט, פערשטעה איך.

— האָט זיך געענדיגט? — האָט מיט אַ ווייכער שטימע זיך אָפּגערופען די אַלטעטשקע. — איהר טאָרט נישט אַזוי רעדען. איהר האָט אַ גוטען, עהרליכען מאַן, וועלכער בעשיצט אייך און רעספּעקטירט אייך.

— אַ, דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש, גאָר אַנדערש, — האָט מיט אומגעדולד געענטפערט די פערציג־יאָריגע דאַמע. — ווי שווער עס איז צו דענקען, אַז די געפיהלען פערשווינדען און די ליידענשאַפט ווערט פערוועקסעלט דורך אַ רוהיגער, לאַנגווייליגער געוואוינהייט. איך האָב געלייענט וועגען דעם, אָבער נישט געגלויבט, ביז איך אַליין האָב עס נישט דערפיהלט. די טרעפּ פון ליבע גייען נישט אַרויף, נאָר אַרונטער. ווען איהר וואָלט געווען פערהייראַט, וואָלט איהר געמוזט איינשטימען מיט מיר.

דאָס מאָפּס־פּנים פון דער אַלטעטשקער האָט זיך צעצויגען און געוואָרען נאָך ווייכענדיגער. זי האָט אַרויסגערערט:

— אוראי בין איך פערהייראַט. און נאָך ווי.

— וואו איז אייער מאַן?

— ער פאָהרט מיט מיר, — האָט געענטפערט די אַלטע.

— וואָס הייסט מיט אייך? פאַר־וואָסזשע זעהט מען איהם נישט?

— ער איז אונטען, אין טרומנע — האָט זוייך געזאָגט די אַלטעטשקע און אַרונטערגענומען די ברילען. — ער איז געשטאָרבען מיט אַ וואָך צוריק און איך פיהר איהם קיין דייטשלאַנד, איהם מקבר צו זיין אויף אַ דייטשען בית־עולם...

און נאָך אַ שווייגען צוגעגעבען:

— יאָ, די טרעפּ פון ליבע גייען אַרונטער...

מארטין בובער

(א לעקציע געהאלטען פאר א פשוט'ן ייד — לכבוד בובערס 50 יעהריגען יובילעאום)

פון

דר. ירמיהו פרענקעל

כ'האב איהם בעגעגנט אויף דער גאס, אין א פראסטען מיטוואך פאהנאכט. ער קען מיך און האלט א ביסעל פון מיר: נישט איינמאל האט ער זיך שבת נאכמיטאג אויסגעגעצט אויף מיינע לעקציעס אין דער „עבריה". שבת — נישטא עפעס בעסערס צו טון, מילא. אין דער וואכען איז ער שטארק פערטרוד'ט און א ביסעל נערוועז. פונדעסטוועגען — „פטור בלא כלום" קען מען נישט. ער מאכט מיט מיר א שמועס.

— וואס הערט מען עפעס נייעס אין דער ליטעראטור?

— מארטין בובער'ס 50 יעהריגער יובילעאום.

— מארטין בובער? נישט געהערט. געווען אמאל ר' שלמה בובער, וואס האט ארויסגעגעבען א סך אומבעקאנטע מדרשים.

— זיינס אנ'אייניקעל.

— טאקע? וואס־זשע הייסט ער עפעס „מארטין"? גע'שמד'ט?

— חלילה וחס! איך זאל מיך נישט שעמען, וואלט איך געזאגט, אז ער איז מעהר יוד פון מיר מיט אייך און אפשר מיט ר' שלמה בובער צוזאמען.

— אלא וואס־זשע?

— געבוירען ביי א פאטער א משכיל, אויפגעוואקסען אין א שטארק אסימילירטער סביבה, גרוים געווארען אלס דייטשער דיכטער — און דערביי דורך און דורך א יוד. נישט א סימפאטיקער, נישט א יאהודישער ציוניסט, נאר א יוד בפה מלא, א 200־פראצענטיגער, א חסיד און א ירא אלהים, מען מעג פראנק און פריי זאגען: א צדיק.

— א בעל־תשובה?

— אויב איהר ווילט, לאז זיין א בעל תשובה. נאר נישט פונ'ם געוועהנליכען סארט: אויסערליך געבליבען אנ'אייראפעער — אין מלבוש, אין לשון, אין התנהגות, אפילו מיט'ן גוי'ישען נאמען — און די נשמה אין גאנצען געבראכט פאר א קרבן דעם יודישען גאט, ליידענדיג דערביי אלע ענויים און יסורים פון אנ'אמת'דיגען בעל תשובה.

— אינטערעסאנט. און א נסתר? די וועלט ווייסט נישט פון איהם?

— ניין, דוקא א נגלה. די וועלט קען איהם זעהר גוט. ער האט זיך שטארק קונה שם געווען. ער איז כמעט דער פאפולערסטער יוד אין אייראפא. נאר יודען פון אייער שניט ווייסען פון איהם נישט. כאטש רעדענדיג צו דער וועלט, מיינט בובער נאר אייך.

— פארוואס־זשע רעדט ער נישט צו אונז?

— ווייל איהר פערשטעהט איהם נישט. ערשטענס, שרייבט ער נאר דייטש, און צווייטענס, איז ער צו טיף, איהר זאלט איהם געהעריג קענען פערשטעהן.

— און וואס שרייבט ער למשל? שירים, ראמאנען, געשיכטע, פילאזאפיע?

— ניין. ביז אין דער לעצטער צייט האט ער ס'מייסט געשריבען חסידישע מעשיות: פונ'ם בעל־שם, פון ר' נחמן בראצלאווער, פונ'ם רבי'ן ר' בער א. אז. וו.

— אהא, איך פערשטעה שוין. אזוי ווי אייזענשלאס ע"ה, אדער עפעלבוים. ס'איז היינט אזא מאדע. זיי קענען שוין נישט אויסקלערען קיין נייע מעשיות, חזר'ן זיי איבער אלטע מעשיות פונ'ם שטיבעל. און אייער בובער שרייבט די מעשיות אויף דייטש — איז עס ערשט רעכט א סחורה. פאר יעקע־נאר ענטדעקט ער אמעריקא. אבער וואס איז דערביי דער אויפטו? פאר אונז יודען, מיין איך?

— זעהט איהר, דאס וואלט איך אייך טאקע געוואלט געבען צו פערשטעהן. נאר דאכט זיך מיר, עס וועט זעהר שווער זיין. איבערהויפט, אז איהר האט נישט קיין סך צייט. נאר פרובען וועל איך. אויב עס וועט מיר געראטען אייך מסביר צו זיין די שיטה און דעם דרך פון מארטין בובער, ווייס איך נישט. אפשר וועט נאר מיר געראטען צו דערוועקען אין אייך א פונק יראת הכבוד פאר אנ'אמת'דיגען גדול בישראל, און דאס האלט איך מיר אויף פאר א גרויסער מצוה. הערט־זשע זיך איין מיט קאפ:

דער שטייגער איז, אז מיר קומען פון אלטען יהדות צום נייעם — למשל חסידות — און צום נייעסטען — ציוניזם. מארטין בובער איז געגאנגען דעם וועג פערקעהרט: אנגעהויבען פונ'ם ציוניזם, האט ער זיך דורכגעשלאגען צום חסידות און דא־ארום האט ער געפונען דעם וועג צום עלטסטען יהדות, צום תנ"ך, אין וועלכען ער שטעקט איצט מיט זיין גאנצער גרויסער נשמה.

די יודישע ערציהונג, וועלכע ער האט קינדערווייז בעקומען אינ'ם הויז פון זיין לומד'ישען און משכיל'ישען זיידען, האט איהם בעפעהיגט מקבל צו זיין הערצל'ס ציוניסטישע תורה מיט גרויס התלהבות. זיין ציוניזם איז אבער לכתחילה נישט געווען קיין אויבערפלעכליכער, ווי ביי זיינע קאלעגען. קוים אנגעכאפט זיך אין די צווייגען פונ'ם בליהענדען ציוניסטישען בוים, האט ער שוין אנגעהויבען צו זוכען נאך די וואורצלען פונ'ם בוים. ציוניזם איז איהם באלד געווארען יהדות און אין יהדות האט ער, דער דיכטער, תיכף אנגעהויבען זוכען דעם „מאור שביהדות", די לייכטענדיגע שעהנהייט פון דער יודישער נשמה.

זיין אויג האט זיך צוערשט אפגעשטעלט אויף די שעהנע חסידישע מעשיות פון ר' נחמן פון בראצלאוו. אפשר איז עס געווען א צופאל — אפשר די השפעה פון זיין פריינד מיכה יוסף בערדיטשעווסקי — און אפשר האט איהם זיין דיכטערישער אינסטינקט געצויגען צו א נאהענטער נשמה.

איבערראשט פון דער גוואלדיגער שעהנקייט און מורא'דיגער טיפקייט פון ר' נחמנ'ס מעשיות, האט ער דערפיהלט די בעדערפעניש מיטצוטיילען זיי דער קולטורעלער וועלט אין א קולטורעלען לשון, אין דער דייטשער שפראך, וועלכע ער האט שוין דעמאלט אנגעהויבען מייסטערהאפט צו בעהערשען. אין זיין גרויסער עהרליכקייט האט ער געוואלט דעם אריגינאל געטריי איבערזעצען, אהן פערשענערונג און אהן ענדערונגען.

אין משך פון דער ארבייט האט ער זיך אבער איבערצייגט, אז זיין מיה איז א אומזיסטיגע. די שעהנקייט פון די מעשיות איז נישט געלעגען אין דעם טעקסט, וועלכען ר' נתן בראצלאווער — ר' נחמנ'ס געטרייעסטער חסיד — האט אונז איבערגעגעבען, נאר אין בובער'ס אייגענעם געפיהל. ר' נתן איז געווען א געטרייער תלמיד, אבער א שוואכער דיכטער. ווער ווייסט, אפשר זענען ר' נחמנ'ס קינסטלערישע מיטלען אליין געווען שוואכע, קינדערישע. נאר זיין נשמה איז געווען פון זעהר א הויכער מדרגה — דאס האט בובער אויסדריקליך געפיהלט.

עס האט זיך נאכאמאל בעוויזען די ריכטיגקייט פון ר' יהודה'ס טיפע ווערטער: „ווער עס איבערזעצט ווערטליך א פסוק, דער איז א ליגנער; ווער עס גיט צו — דער איז א לעסטערער (קידושין מ"ט).

מארטין בובער האט געזוכט און געפונען אנ'אנדער מעטאדע צו דערצעהלען ר' נחמנ'ס מעשיות: פון זיין אייגען מויל האט ער זיי בעשלאסען צו הערען און מיט זיינע אייגענע קונסט־מיטלען איבערצוגעבען. אז ר' נחמן לעבט שוין נישט זייט אזויפיל יאהרען — דאס קען פאר א דיכטער קיין שטערונג נישט זיין. די פאנטאזיע פון אנ'אמת'דיגען דיכטער קען לייכט איבערשפרינגען דורות און לענדער.

איינגעלעבט זיך אין דער סביבה פון בראצלאווער חסידים, איינגעוועבט זיך אין דער נשמה פונם ברודער־דיכטער ר' נחמן, איינגעהערט זיך אין דעם רוישען פונם אייגענעם געפיהל — האט בובער געשאפען א נייעם טעקסט פון ר' נחמנ'ס מעשיות. דערזעלבער ספור — און דאך א גאנץ נייער. אזוי וואלט ר' נחמן געוואן דערצעהלט, אזוי וואלט ר' נתן געווען איבערגעגעבען, ווען זיי וואלטען געווען דיכטער נישט נאר מיט זייער נשמה, נאר אויך מיט זייער אויסדרוק. בובער האט געפונען און געגעבען אנ'אויסדרוק זייערע נשמות, וועלכע זענען — אין קינסטלערישען זין — געווען שטומע נשמות.

די אינטעליגענץ פון דער גאנצער וועלט האט געשטוינט איבער דער שעהנקייט פון ר' נחמנ'ס מעשיות. בובער האט זיין ארבייט נישט אויפגעגעבען, זיין מעטאדע נישט געענדערט. נאר זיינע כחות זענען פון טאג צו טאג מעהר געוואקסען, אין דער „לעגענדע פונם בעל־שם" האבען זיך זיי בעוויזען אין זייער גאנצער גרויסקייט.

איך ווייס נישט, וואס עס איז אין בובער'ס ספר איבער'ן בעל שם גרעסער און ערהאבענער: דער טעאָרעטישער טייל (איבער דעם לעבען פון די חסידים — התלהבות, עבודה, כונה און שפלות) צי די מעשיות אליין. א הויך פון אייביגקייט און פון קדושה, פון הימעל־הויכען געדאנק און פון אפגרונד־טיפען געפיהל, וועהט איבער אונז, וויפיל מאל מיר נעהמען דאס ספר אין דער האנד. און פונקט אזוי גרויס איז אויך דער איינדרוק, וועלכען עס מאכען דאס ספר איבער „דעם גרויסען מגיד (ר' בער מעזריטשער) און זיינע תלמידים" און זיין המשך, דער „אור הגנוז" (דאס פערבארגענע ליכט).

דאס אינטערעסאנטעסטע אין דעם גאנצען איז, אז מארטין בובער איז אליין מיטגעשלעפט געווארען מיט'ן שטראם. געקומען איז ער צום חסידות אלס צושויער און שעהנהייט־זוכער און געפונען האט ער אין איהם — דעם טיפען אמת פון דעם וועלטלעבען. אין דער הקדמה צו זיין „אור הגנוז" זאגט ער: „זייט איך האב — פאר 20 יאהר — אנגעהויבען מיין ארבייט איבער דער חסידישער ליטעראטור, האנדעלט זיך מיר אום א תורה און אום א וועג. אבער דעמאלט האב איך געמיינט, אז דאס איז אזא מין זאך, וואס מען קען און מען דארף זיך דערצו נאר צוקוקען; דערווייל בין איך געוואויר געווארען, אז די תורה איז דא צום לערנען און דער וועג — צום געהן".

אין דער לעצטער פאזע פון זיין ארבייט האט בובער אנגעהויבען — צו לערנען די תורה און צו געהן מיט'ן וועג פונם חסידות.

איך האב כמעט פערגעסען צו דערמאנען, אז דורך די לאנגע יאהרען, וואס בובער האט זיך פערטיפט אין חסידות, האט ער נישט געהאלטען פערמאכט די אויגען אויף גאט'ס וועלט בכלל און אויף דער יודישער וועלט בפרט. איך וועל שוין נישט רעדען איבער זיין מאנאטסשריפט „דער יודע" און זיינע ארטיקלען אין דער דאזיגער מאנאטסשריפט, אין וועלכע ער האט אונז געגעבען די טיפסטע אויפפאסונג פון אלע געגענווערטס־ און צוקונפטס פראבלעמען פונם מאדערנעם יודענטום. איך האב נישט די מעגליכקייט צו פערטיפען זיך אין זיינע שטודיען איבער אלע רעליגיאנען פון דער וועלט און איבער דעם מהות פון דער מיסטיק. איך מוז אבער אנווייזען, אז ער האט געשאפען א בעזונדערע אויפפאסונג פונם גאנצען יודענטום און פון דער דאזיגער אויפפאסונג ארויסגעהענדיג, געהט ער אונז איצט געבען א גאנץ נייעם פירוש (אין דער פארם פון אנ'איבערזעצונג און פון א בעארבייטונג) אויף דעם גרעסטען אוצר פונם יודישען גייסט, אויפ'ן תנ"ך. איבער בובער'ס תנ"ך־איבערזעצונג, פון וועלכער עס זענען ביז איצט ארויסגעגאנגען זיבען ביכער (תורה, יהושע און שופטים), מוז געזאגט ווערען א פאר ווערטער.

תנ"ך־איבערזעצונגען בכלל און דייטשע איבערזעצונגען בפרט זענען מיר ברוך־השם נישט זשעדנע. עס האבען דעם תנ"ך איבערזעצט אויף דייטש גויים און יודען, פרומע און אויפגעקלערטע, דיכטער און געלעהרטע — יעדער אויף זיין שטייגער, יעדער האט עפעס מחדש געווען, יעדער האט געלערנט פון זיינע פארגעגנגער און איבערגעלאזט ארט פאר אנדערע מחדש צו זיין. נאר קיינמאל איז נאך נישט צוגעטרעטען צו דער איבערזעצונג פון תנ"ך א מענש מיט אזוי פיל קוואליפיקאציעס, ווי מארטין בובער: א יוד — דורכגעזאפט מיט יודישער רעליגיאזיטעט, אין טיפסטען און אין שענסטען זין פונם ווארט. א דיכטער — באמת פון גאט'ס גענאד. א געלעהרטער — מיט א מוח, שארף ווי א מעסער, און מיט א הארץ, טיף ווי דער ים אוקינוס. דערצו: נאך דרייסיג יאהר פון אינטענסיווסטער קינסטלערישער ענטוויקלונג. און דערצו — נאך עפעס...

מארטין בובער בעשטרעבט זיך צו פערגעסען אלע איבערזעצונגען און פירושים, וועלכע זענען געשריבען געווארען פונם תרגום השבעים ביז היינט. יעדעס ווארט פונם תנ"ך איז פאר איהם נעכטען ניי געבוירען געווארען: עס איז יונג און פריש און צאפעלט אין דער האנד. די וועלט וועט די אויגען אויפמאכען, אז זי וועט אין בובער'ס איבערזעצונג צום ערשטען מאל לייענען די ביבעל — אין אריגינאל.

היינט האט איהר שוין א שטיקעל בילד פון מארטין בובער?

— דאכט זיך מיר, אז איך האב שוין א קליינע השגה.

— עס דאכט זיך אייך נאר אזוי.

אמעריקאנער ציוויליזאציע

די גרויסע בעקוועמליכקייטען, פון וועלכע עס קאן געניסען יעדער בירגער פון אמעריקא

א בריף פון ניו־יארק

פערפיהרט א שמועס מיט אנ'אמעריקאנער וועגען קולטור, און ער וועט אייך ענטפערען:

„קולטור איז קולטור. מעגליך, אז מיר וועלען אינטעלעקטועל שאפען עפיס אזעלכעס, וואס איהר, אייראפעער, מיט אייער ליבע צו עטיקעטען, וועט אויך אנרופען מיט דעם ווארט־קולטור. מעגליך אויך, אז מיר וועלען אזעלכעס נישט שאפען. אבער דאס, וואס מיר האבען געשאפען איז ממשות'דיג, וויכטיג, ווערטפול און ניי. איך בין אין דער געשיכטע שוואך, נאר דאכט זיך, אז איך האב געהערט: עס איז נאך קיינמאל אזעלכעס אין ערגיץ נישט געוועזען. איהר רופט עס, דאכט זיך, ציוויליזאציע — דאס האבען מיר געשאפען אין דער העכסטער שטופע, אין א נאך נישט געזעהענעם מאסשטאב.

אבער נישט פאר ווייניגע פריווילעגירטע, ווי עס איז געוועזען און עס איז ביי אייך, נאר פאר דעם גרעסטען טייל פון פאלק.

טיילט אויס א קליינע, פערהעלטנישמעסיגע גרופע פון די גאר רייכע אמעריקאנער, וואס לעבען אין אזא לוקסוס, וועלכען עס קענען זיך נישט ערלויבען אפילו קיסרים — פון איין זייט, און פון דער צווייטער זייט אויך א קליינע גרופע סאציאל־פעראומגליקליכטע, נישט צוגעפאסטע צום לעבען, און עס בלייבט — א מערקווירדיגע ערשיינונג: די גרונד־וואוילטאטען פון דעם מאטעריעלען לעבען זענען אין א גלייכער מאס צוגענגליך פאר דער מעהרהייט פון דער הונדערט מיליאניגער בעפעלקערונג! איהר, אין אייראפע וועט אנרופען לוקסוס דעם דורכשניטליכען מצב פון סאניטאריע, היגיענע און קאמפארט, פון וועלכען עס געניסען ביי אונז פשוט'ע ארבייטער, מיר פראדוצירען מאסענווייז זאכען, וועלכע זענען נויטיג פאר דער בעפעלקערונג און דערגרייכען דערמיט דאס, וואס כמעט אלע קאנען טראגען אנשטענדיגע קליידער, פון דעמזעלבען סארט וועש, היטען, עסען דאס זעלבע ברויט און דיזעלבע פראדוקטען. וואס פאר אנ'ארבייטער האט נישט קיין בעקוועמע קוך, גוטע קאנסטרואירטע וואנע א. ד. ג.? זענען פערהאן א סך, וועמען עס איז נישט צוגענגליך אנ'אויטא, ראדיא, פערוויילונגען? אין די פערווארפענסטע ווינקעלעך פון לאנד זענען פערהאן די זעלבע בעקוועמליכקייטען, ווי אין די גרויסע שטעט. ראדיא פערבינדט דאס דארף מיט דער ברייטער וועלט. ביי זיין קאמין, אין אווענד, הערט דער פארמער דורכ'ן ראדיא אנ'אפערע אדער קאנצערט, וועלכער ווערט אויסגעפיהרט אויף א מרחק פון טויזענדער קילאמעטער; א לעקציע אדער פאליטישע רעדע פון וואשינגטאן, באסטאן, אדער ניו־יארק... טויזענדער קלייניגקייטען פון טאג־טעגליכען לעבען זענען דורכגעטראכט און איינגעארדענט אזוי, אז מען זאל איינשפארען די מענשען צייט, ענערגיע, נערוען — און דאס איז פאר יעדען איינעם צוגענגליך... ביי אונז זענען נישט פערהאן קיין מענשען, וועלכע זאלען זיך נישט קענען בענוצען מיט א ווינדע! אונזער גאנצע פראדוקציע, אלע אונזערע ערפינדונגען זענען געווענדעט דערצו צו מאכען וואס מעהר נוצליכע און אנגענעהמע זאכען פאר א וואס גרעסערער צאהל אמעריקאנער. אונזער ציוויליזאציע איז א דעמאקראטישע. און ווען מיר קומען קיין אייראפא פיהלען מיר, ווי ביי אונז איז אלץ אנדערש, בעסער, ארגאניזירטער, בעקוועמער. אונז איז איינפאך נישט בעקוועם „ביי אייך".

און דאס איז אמת, דאס לעבען אין אמעריקא איז בעקוועמער פאר אלע, און דאס האט א גרויסע אנציהונגסקראפט. א גרויסער אינטעליגענט, וועלכער טראגט גייסטיג נישט איבער ניו־יארק, וועלכער זאגט: „דאס מערקווירדיגסטע אין ניו־יארק איז דאס, וואס איך בין דא", וועלכער קען און ליבט אייראפע, האט אויף דער פראגע וואס עס האלט איהם אין אמעריקע געענטפערט:

„די וואנע! פאר מיינע פערדינסטען וואלט איך אין פאריז געלעבט ווי א בעטלער אין דער בלאטע. דא האב איך ביי מיינע קליינע פערדינסטען א באדעצימער. כ'וועל קראנק ווערען, וועל איך האבען א גוטען שפיטאל, אנ'אפעראציע וועט מען מיר מאכען מיט די נייסטע אינסטרומענטען, גלייך ווי איך וואלט געהאט 100 טויזענד דאלאר יעהרליכע הכנסה. אפילו ווען איך וועל אריינפאלען אין א נאכט־הויז, — וועל איך אויך דארטען האבען א וואנע".

דאס לעבען איז איינגעארדענט אזוי, אז אלץ איז אונטער דער האנד אין יעדער מינוט. אלץ קלייניגקייטען, נאר זעהר כאראקטעריסטיש. איהר ווילט זיך אויפפרישען אייער הוט, געהט א פאר שריט אין א געוועלבעל, מען וועט עס אייך דא מאכען אין איין רגע. איהר ווילט, לאמיר זאגען, — זעהר א פראזאישע זאך — א לאטקעלע אויפ'ן שיך. אין דעם זעלבען געוועלבעל וועט מען עס אייך מאכען אין איין רגע. אין טראמוואי, אויף דער אונטערערדישער באהן דארף מען נישט שטעהן ביי דער בילעטען־קאסע אין דער רייהע ביז מען וועט נעהמען ביי אייך דאס געלד. מען ווארפט אריין די מטבע אין דעם ניקעלנעם קעסטעל און מען געהט ווייטער. מען זעהט נישט קיין בילעט און נישט קיין קאנטראלער. ס'איז דא איין קלאס פאר אלע, די ערשטע צי די דריטע — רופט עס ווי איהר ווילט.

א טעלעגראמע דיקטירט איהר פון דער היים דורכ'ן טעלעפאן. קיין שום קויציעס דארף מען דערפאר נישט איינלעגען. מען פרעגט דעם נומער פון טעלעפאן און מען שרייבט צו צום חודש־טאריף די קאסטען פון דער דעפעשע. דורכ'ן טעלעפאן וועט מען אייך אויך איבערגעבען, אויב איהר וועט עס פערלאנגען, דעם אינהאלט פון א דערהאלטענער דעפעשע, אהן א שום צוצאהלונג. אין אייער ביורא שטעלט די טעלעפאן־קאמפאניעס אריין גאנץ אומזיסט, שטומע טעלעפאנען. איהר דארפט אוועקשיקען א טעלעגראמע. דריקט דריי מאל אן א קנאפקע, זאגט דערביי קיין ווארט נישט; און אין עטליכע מינוט ארום קומט צו אייך א יונגעל פון דער קאמפאניע נעהמט ביי אייך די טעלעגראמע און פרעגט נאר, צי איהר ווילט צאהלען באלד, צי בעקומען צוגעשיקט א רעכנונג.

צו אייך אין דעם ביורא, וועט אין דער בעשטימטער צייט אויך קומען דער שטיוועל־פוצער. איהר דיקטירט א

וואס קומט פאר אין אינדיען

די ענגלישע פארלאמענטארישע קאמיסיע און די באיקאט־בעוועגונג פון די אינדישע נאציאנאליסטען.

די ענגלישע רעגירונג האט ארויסגעשיקט א פארלאמענטארישע קאמיסיע אונטער דער אנפיהרונג פון לארד סעימאן קיין אינדיען. די דאזיגע קאמיסיע דארף פעסטשטעלען, צי אינדיען איז שוין רייף פאר א קאנסטיטוציאנעלער ארדנונג און אויב יא, אויף וואס פאר א ארט זי דארף דארט איינגעפיהרט ווערען.

ווען די קאמיסיע איז אנגעקומען קיין אינדיען, האבען איהר די ארטיגע נאציאנאליסטען איינגעארדענט א זעהר פיינדליכען קבלת־פנים. אין באמביי, מאדראס, קאלקוטא א. אנד. זענען פארגעקומען שארפע דעמאנסטראציעס מ'האט געווארפען שטיינער אין די רעגירונג־געביידעס, מ'האט געברענט אייראפעאישע אויטאמאבילען, מ'האט זיך געשלאגען מיט דער פאליציי... דאס מיליטער, ענגלישע און ארטיגע, און די פאליציי פלעגט שנעל „איינשטילען די ארדנונג", די פיהרער, — מייסטענס אינדישע סטודענטען, — פלעגען ארעסטירט ווערען, אדער געוועהנליך: נאכ'ן אויסלעגיטימירען זיך, באלד בעפרייט ווערען. מ'האט ערטערווייז אויך געשאסען און ס'זענען דא פערוואונדעטע און גע'הרג'עטע.

אין א רייה שטעט האבען די נאציאנאליסטען ערקלערט א טרויער און פראטעסט־שטרייק („הארטאל") און גערופען די ארטיגע בעפעלקערונג צו שליסען די געוועלבער און באיקאטירען די ענגלישע סחורות. אבער נישט דער שטרייק און נישט דער באיקאט האבען נישט געהאט קיין בעזונדערען ערפאלג. מ'דארף פעסטשטעלען, אז אין דער אייראפעאישער פרעסע ווערען די אינדישע אונרוהען פארגעשטעלט שטארק איבערגעטריבען.

די קאמיסיע האט די אויפגאבע פון א ריין טעכנישע צוגרייטונג פון דער אינדישער קאנסטיטוציע און אין איהר איז נישטא קיין איין אינדוס די ענגלענדער ווייזען דערויף אן, אז דאס איז א פארלאמענט - קאמיסיע און אין איהר קענען נישט זיין קיין אינדוסען שוין פשוט דערפאר, וואס זיי זענען נישטא אין ענגלישען פארלאמענט, מ'האט אבער צוגעזאגט, אז צו דער קאמיסיע וועלען צוגעצויגען ווערען פארשטעהער פון די ארטיגע געזעצגעבערישע אינסטאנצען, ס'האט אבער נישט געווירקט.

די אנהענגער פון גאנדי האבען אנגענומען די פאזיציע פון „נאן קאאפעראשאן", די באיקאט פאליטיק. די איינלאדונג פון לארד סעימאן, וועלכע ער האט זיי געמאכט באלד ווי ער האט איבערגעטראטען די אינדישע ערד, אז זיי זאלען בילדען א פאראלעלע קאמיסיע פון 7 פערזאן, מיטגלידער פון אינדישען פארלאמענט אין דעלי, וועלכע זאל מיט ארבייטען מיט דער ענגלישער פארלאמענטארישער קאמיסיע, איז אפגעווארפען געווארען, און ס'איז ווייטער פראקלאמירט געווארען דער באיקאט. אין דעלישען פארלאמענט האט זיך דערביי אפגעשפילט א שארפער קאמף. דער באיקאט איז אנגענומען געווארען בסך הכל מיט א מעהרהייט פון 6 שטימען. בשעת מעשה האט איינער פון די באיקאטיסטען בעת די דעבאטען געווארפען מיט א שרייב־מאשין אין קאפ אנ'ענגלישען בעאמטען און איהם אזוי פערוואונדעט, אז מ'האט איהם געמוזט א פער'חלש'טען אפפיהרען אין שפיטאל.

אבער די ענגלענדער ווערען ווייניג פון דעם אלעם נתפעל און פיהרען ווייטער זייער ארבייט קודם־כל איז באלדווין שטארק א דאנק, וואס גראד אין דער פראגע האט ער די הסכמה פון'ם גאנצען פארלאמענט, און ס'איז נישט קיין צופאל, וואס אין דער ענגלישער פארלאמענטארישער קאמיסיע, וועלכע איז בעשטימט געווארען דורך דער רעגירונג, איז די מעהרהייט מיטגלידער ליבעראלען און לייבאריסטען.

דער פיהרער פון דער אפאזיציע אין ענגלישען פארלאמענט און פיהרער פון דער לייבאר - פארטיי מאקדאנאלד האט גאנץ אונצווייטייטיג זיך ארויסגעזאגט בשעתו פאר שיקען די דאזיגע קאמיסיע קיין אינדיען, און ערשט מיט א קורצער צייט צוריק האט ער טעלעגראפירט קיין אינדיען, אז די קאמיסיע וועט נישט בטל ווערען, אפילו ווען צום רודער וועט קומען די ארבייטער - רעגירונג. (אגב א זעהר כאראקטעריסטישער שטריך פאר דער ענגלישער לייבאר - פארטיי און פאר דער ענגלישען אויסערן און קאלאניאל פאליטיק בכלל). ס'איז נאטירליך נישט קיין וואונדער, וואס די דאזיגע דערקלערונג מאקדאנאלדס האט ביי די אינדישע נאציאנאליסטען ארויסגערופען א געוואלדיגען פראטעסט־אויפברויז.

אבער אויב דער ענגלישער קאבינעט פון באלדווין'ען האט הינטער זיך די גאנצע ענגלישע געזעלשאפטליכע מיינונג, קענען זיך מיט דעם נישט גרויסען די גאנדיסטען. זייער באיקאט - לאזונג קען אין דער גרויסער 300־מיליאנינער בעפעלקערונג פון אינדיען נישט געפינען קיין פולען אפקלאנג, שוין צוליב דעם, וואס די דאזיגע מאסע איז נישט איינהייטליך. די בעפעלקערונג פון איין פראווינץ קען אפילו זיך נישט צוזאמען רעדען מיט דער פון דער שכנות'דיגער, ווייל זיי פערשטעהען זיך נישט; די צוויי הויפט - עלעמענטען — די אינדוסען און מוסולמענער — געפינען זיך אין א שטענדיגען העפטיגען קאמף, און אפילו בעת די דעמאנסטראציעס געגען סעימאנס קאמיסיע, אין וועלכער זיי האבען אנטיילגענומען ביידע, האבען זיי מעהר געקעמפט צווישען זיך, ווי מיט דער ענגלישער פאליציי.

ביי אזא לאגע און ביי דער קאלטבלוטיגקייט און אויסדויערהאפטיגקייט פון די ענגלענדער, דארף מען רעכענען, אז זיי וועלען אויך דא לאנגזאם דורכפיהרען דאס, וואס זיי האבען אנגעצייכענט, אזוי ווי זיי געפינען עס פאר נויטיג.

ו. ט—ו.

PRYBULSKI
זאוואדזקא 1, טעל. 38-26.
ווענערישע און האר-הויט-קראנקהייטען, מענער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (אויך אויספאל), רענטגען-שטראהלען.
נעמט אן פון 9—1 און פון 4—8 אוונט.
דאמען פון 4—5 נאכמ.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. H. Wołkowyski
זאכאדניא 57 (צעגעלניאנע 19)
טעלעפאן 37-70
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער - שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעהמט אן פון 1—2 און פון 4—8 אוונט. פאר פרויען פון 4—5 אין א באזונד. ווארטע-זאל

Dr. med. ST. HEINRICH
POMORSKA 10, tel. 47-67.
ספעציאליסט פאר קינדער- און אינערע קראנקהייטען. בעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

די איינזאמע ווילע אין וואלד

געהיימניספולע געשיכטע מיט א פער'סמ'ט פרייליין.

ווארשא, 23. (טעלעפאניש)).

נעכטען פארמיטאג האט מען ארויסגערופען די פריוואטע „ניכע הילף" אין אנין. דארט האט דער דאקטאר אין בערנארד פאלרייכערס ווילע געטראפען אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד א יונגע יודישע פרייליין פון א יאהר 19.

נאך דער אונטערזוכונג האט דער דאקטאר פעסטגעשטעלט, אז דאס פרייליין איז גע'סמ'ט מיט א גרויסער דאזע סם.

אין דער ווילע איז אנוועזענד געוועזן אנ'עלטערע פרוי און אנ'עלעגאנטער הער פון א יאהר 50.

ביידע האבען זיי דעם דאקטאר נישט געוואלט איבערגעבען דעם נאמען פון דער גע'סמ'טער, צוזאגענדיג צו געבען א גרויסע נדבה פאר האלטען די גאנצע זאך בסוד.

אויפן לייב פון דער פרייליין האט דער דאקטאר בעמערקט בלוטיגע צייכענס פון צייהן. צוליב וואס די גאנצע געשיכטע איז איהם אויסגעקומען שטארק פערדעכטיג.

די גאנצע ווילע איז דורך קיינעם ניט בעוואוינט און זי שטעהט אליין אין וואלד.

צוליב דעם געפעהרליכען צושטאנד פון פרייליין, האט דער דאקטאר פארגעלעגט זי איבערפיהרען קיין ווארשא אין א שפיטאל. די עלטערע דאמע מיט'ן הער זענען אבער דערויף נישט איינגעגאנגען, ערקלערענדיג, אז זיי וועלען שוין אליין איבערפירען די קראנקע וואוהין מען דארף.

דער דאקטאר איז דעריבער באלד אבגעפאהרען. אויפ'ן וועג האט ער וועגען דער זאך געמאלדען דער פאליציי.

עטוואס שפעטער זענען צו דער ווילע פארפאהרען איניגע פאליציאנטען.

אויפ'ן ארט האט מען שוין אבער קיינעם נישט געטראפען און אלע טירען זענען געווען געשלאסען.

ווי עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, האט די אלטע פרוי מיט'ן הער אריינגענומען דאס גע'סמ'טע פרייליין אין א פערמאכטען אויטא, וועלכער איז קורץ נאך דער „ניכער הילף" אבגעפאהרען אין דער ריכטונג צו ווארשא.

מ'האט זיך באלד געווענדעט נאך א פערהער צום איינגענטימער פון דער ווילע, וועלכער האט פעסטגעשטעלט, אז די ווילע האט ביי איהם מיט 4 וואכען צוריק אבגעדונגען אויף א גאנץ יאהר אנ'עלטערע פרוי, וועלכע האט זיך פארגעשטעלט פאר א רייטשע בירגערין מיט'ן נאמען מאריעט קאלוויש. זי האט געזאגט, אז זי דינגט די ווילע אויף א פענסיאנאט מעהר ווייסט דער איינגענטימער נישט צו דערצעהלען.

די פאליציי האט פערפיהרט אנ'ענערגישע אויספארשונג.

זי איז געוועזן אין לאדז,

אבער זי האט דא זיך פערנומען מיט עפעס אנדערש...

ווען זי האט זיך אויפגעהויבען אין ווארשא פון דער „שבעה", וואס זי איז אבגעזעסען נאך א ברודער, וועלכער איז געשטארבען אין לאדז, האט זי געפיינט דעם מאן, ער זאל זי לאזען פאהרען אויף א וואך צייט קיין לאדז צו איהרע עלטערען.

נאטירליך האט זי עס גע,פועל'ט, מיט צוויי וואכען צוריק אין א זונטאגדיגען טאג האט זי דער מאן בעגלייט צו דער באהן און אנגעזאגט הזהר והזהר, אז זי זאל זיין פארזיכטיג זאל זיך, חלילה ניט פערקיהלען און עס זאל בכלל מיט איהר גארנישט געשעהן...

צו־מארגענס אין דערפריה בעווייזט זיך ביי דעם מאן אין שטוב א סעקוועסטראטאר און מאכט איהם א „זאיענטשע" אויף די זאכען. א פערצווייפעלטער פון דעם אומגעריכטען „וויזיט" ביי איהם אין שטוב קלאפט ער א טעלעגראמע קיין לאדז, אז זי זאל תיכף ומיד קומען צופאהרען ווי ערשטוינט איז ער אבער געווארען, ווען מען האט איהם פון דארט דעפעשירט אז רוזשע איז נאך אינגאנצען נישט אנגעקומען און מען ווייסט דארט בכלל נישט פון וואס צו זאגען. בעקומענדיג אזא אויסטערלישע דעפעשע איז ער געווארען ווי צומישט. ער איז געלאפען איבער אלע רעדאקציעס זיך דערוויסען, צי מיט'ן זעלבען צוג, אין וועלכען זיין פרוי איז געפאהרען, איז אמאל נישט געשעהן עפעס א קאטאסטראפע ווען מען האט איהם געענטפערט, אז ניין, איז ער אליין געפאהרען קיין לאדז.

קומענדיג קיין לאדז, האט ער געכאפט אנ'אויטא און גלייך פערפאהרען צו די שוויגער־עלטערען.

זיין פרוי האט ער אבער דארט נישט געטראפען. ער איז געבליבען זיצען שטארק דערשלאגען, נישט וויסענדיג, וואס ער זאל דא אנהויבען צו טון, און דעם עפענט זיך די טהיר און אין שטוב פאלט־אריין, ווי א באמבע זיין ווייבעל א שטארק אויסגעפוצטע און פערוויטינטע. אנ'ערשטוינטער האט ער אנגעהויבען צו שטעלען א רייה פראגען, זי האט זיך אנגעהויבען צו פלאנטערן אין די זיך־ווידערשפרעכענדע תירוצים און צום סוף ערקלערט, אז זי איז אויפ'ן וועג פערפאהרען צו א „טשאטקע" קיין סקערניעוויץ און מען האט זי נישט אוועקגעלאזט 2 טעג.

נעכטען איז ער, א יונגערמאן פון א יאהר 30 זעהר עלעגאנט געקליידעט געקומען אין ראבינאט. ער האט דערצעהלט אז ער איז געוואויר געווארען, דאס זיין ווייבעל האט זיך געטראפען אין וואגאן מיט א געוויסען בערנהאל'ן, וועלכער האט זיך אמאל גע'שדכ'נט צו איהר און מיט די דאזיגע „טשאטקע" האט זי פערבראכט אין א האטעל אין לאדז 2 טעג.

ער איז גרייט, עס זאל איהם קאסטען זיין גאנץ פערמעגען, אבי מעהר מיט איהר נישט צו וואוינען.

דער ראבינאט האט בעשלאסען ארויסצורופען דאס ווייבעל און ערשט דאן ארויסטראגען א פסק־דין.

דער תהום צווישן לעהרער און שילער

אויפ'ן מארגינעס פון בערלינער שילער-פראצעס.

דער סענסאציאנעלער פראצעס אין בערלין איז פערענדיגט, דער הויפט־אנגעקלאגטער, דער שילער קראנץ איז בעפרייט געווארען. אבער נישט דער אורטייל איז דא וויכטיג. דער אבקלאנג וואס דער דאזיגער פראצעס האט געפונען אין דער גאנצער וועלט איז לחלוטין נישט פערבינדען מיטן עווענטועלען אורטייל, נאר אויסשליסליך מיטן פערלויף פון פראצעס.

אויף דער בעשולדיגונגס־באנק זיצען צוויי יונגע קינדער. דער בעשולדיגונגס־אקט אבער און די עדות דערצעהלען וועגען א נארמאלע סעקסועלע בעציהונגען, עראטישע ארגיעס, גנבה, אבנארעריי מארד און זעלבסטמארד. און דאס אין אזא פארם, וואס די רייכסטע פאנטאזיע פון די קרימינעלע ראמאנען־שרייבער וואלטען עס נישט אויסגעטראכט.

און אויב נישט יעדער לעזער איז אומשטאנד געווען צווישען דעם בארג שמוץ דערזעהן די נשמות פון קינדער האבען דאס אבער יא געמוזט דערזעהן די אלע, וועלכע זענען פול מיט זארג פאר דער ערציהונג פון נייעם דור.

דער אנגעקלאגטער קראנץ האט פארן געריכט ערקלערט: איך בין געוועזן איינזאם. שלעכטע שול־קאלעגען האבען מיך אריינגעצויגען אין אוננארמאלע מעשים, די לעהרער אין שול האבען זיך מיט אונז נישט פעראינטערעסירט, מיר זענען זיי פרעמד געווען, פונקט ווי זיי אונז, צווישען גאנצען קרייז לעהרער האבען נאר צוויי ערוועקט צו זיך צוטרוי, ווייל זיי האבען זיך בעמיהט אריינצודרינגען אין אונזערע נשמות.

אזוי האט זיך געקלאגט דער 19־יעהריגער קראנץ, א בחור מיט א פאעטישע נשמה און אנשטאט זיך האט ער אזוי ארום, אויף דער בעשולדיגונגס־באנק געפרובט אוועקזעצען זיין שול.

און דאס געריכט האט איהם טאקע בעפרייט...

א שול, וועלכע איז בלויז א לעהר־פאבריקעל, וואו לעהרער זענען בלויז פאכמענער אויף אויסצולערנען געאגראפיע אדער חשבון און זענען נישט קודם כל קיין ערציהער פון קינד, אזא שול קאן היינט בלויז שאדען ברענגען.

דאס קינד און דער לעהרער, ווי טיף איז דער תהום צווישן ס'רוב לעהרער און אונזערע היינטיגע קינדער, נישט נאר ווען אונזערע קינדער געפינען זיך אין פרעמדע שולען נאר אפילו אין אונזערע איינענע שולען פאר יודישע קינדער. וועמען פון די דאזיגע לעהרער אינטערעסירט די נשמה פון קינד? און וויפיל קינדער פיהלען באמת צוטרוי און ליבשאפט צו זייער שול און צו זייערע לעהרער.

דער חשבון איז דא זעהר א טרויעריגער.

ערשט די טעג האבען מיר געלעזען א בריף פון א יודישען טוחר, וועלכער שרייבט, אז די שלעכטע אויפפיהרונגען פון זיין געוועזענע פרוי. איהר שמדן זיך איז, לויט זיין מיינונג, א רעזולטאט קודם כל פון א נישט ענטשפרעכענדע ערציהונג.

דער בערלינער קינדער־פראצעס האט אויפגערודערט אויך די שול־וועלט און וועט אונבעדינגט האבען א טיפען אבקלאנג ביי די מיליאנען עלטערען, וועלכע האבען נישט מיט דעם געהעריגען ערנסט זיך אבגעגעבען א דין וחשבון, וואס עס הייסט אזוינס ערציהונג.

אבער נאך שטארקער מוז דער אבקלאנג זיין אין דער יודישער גאס.

אויב דאס טאג־טעגליכע לעבען איז הארט און גרויז פאר'ן פרנסה זוכענדען מענש, איז עס נאך הארטער און ביטערער פאר'ן יוד, וועלכער איז קיינמאל נישט זיכער מיט'ן שטיקעל ברויט. און ביי אזא לאגע איז שווער צו פערלאנגען פון עלטערען א טיפע זארג פאר דער ערציהונג פון זיין קינד, צו אינטערעסירען זיך מיט דער שול און לעהרער פון זיין קינד, אין דעם פרט איז מען אבער, שוין ביי אונז צו ווייט אוועק. די שול־פראגע איז לעת עתה ביי אונז נאך אלץ א ענין פאר קליינע גרופען שול־טוער. דער ברייטער עולם דערשאצט נאך אלץ נישט די גרויסע און טיפע בעדייטונג פון שול־וועזען, פון ערציהונג.

צו דער דאזיגער לאגע מוז אבער אנ־ענדע נעהמען.

א מאן מיט א פאנטאסטישער פערגאנגענהייט

געוועזן אנ'אפיציר פון דער אכראנע, א מאגנאט און איצט ארעסטירט פאר פאלש געלד.

ווארשא, 23 (טעלעפאניש)

די פאליציי האט ארעסטירט א געוויסען רוס מיט'ן נאמען מיכאאיל ראמטשענקא פאר לאזען אין אומלאנג פאלש געלד. ווי עס האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, האט ראמטשענקא הינטער זיך אנ'אונגעוועהנליכע פערגאנגענהייט.

אלס אומלעגאל זוהן פון א קעכין, איז דער ארעסטירטער נאך אלס 16־יעהריג יונגעל גענומען געווארען צו א געהילף־ארבייט אין דער קוך פון צארישען הויף.

ראמטשענקא איז געוועזן א בילדשעהנער יונגערמאן. עס האט טאקע באלד אויף איהם „געווארפען אנ'אויג" איינע פון די נאהענטסטע הויף - דאמען די בעריהמטע זארובאווא.

א דאנק דער פראטעקציע פון דער הויף - געשטעלטער דאמע, האט ראמטשענקא בעקומען א מעגליכקייט זיך צו בילדען און אין 5 יאהר ארום האט ער בעקומען א הויכע שטעלע אין דער „אכראנע" און גענומען אנ'אקטיווען אנטייל אינ'ם אונטערדריקען די רעוואלוציאנערע בעוועגונג אין פוילען.

איינמאל איז פארגעקומען אנ'אטענטאט אויף איהם און כאטש דער אטענטאט האט זיך אינגאנצען נישט איינגעגעבען, האט ער זיך שוין דערווייטערט פון דער „אכראנע" און מיט דער הילף פון דער מאדאם זארובאווא, איז ער אנגעקומען אין דער אפיצירישער פלאט שולע. ראמטשענקא אוואנסירט שנעל אלס קאפיטאן פון דער שיף „מעווא" און ווערט דער העלד פון א רייה אוואנטורעס, וועגען וועלכע עס האט זיך איין צייט געטומעלט אין דער פרעסע פון גאנץ אייראפא.

ענדליך פאלט ער אריין אויף דריי יאהר אין תפיסה פאר פערגוואלדיגען די טאכטער פון א גענעראל. אבער אויך דא קומט איהם צו הילף די צארישע הויף - דאמע, וועלכע פועלט אויס אין די הויכע פענסטער, מען זאל איהר געליבטען בעפרייען.

ראמטשענקא שווימט ווידער אויף אלס העלד. הארט פאר דער באלשעוויסטישער רעוואלוציע טרויט איהם אן א הויכע פערזענליכקייט א קאסטען מיט צירונג און געלד אויף איבערצופיהרען קיין ענגלאנד. ראמטשענקא פערשווינד מיט'ן אוצר און ביז'ן יאהר 1919 ווייסט מען נישט וואו זיין געביין איז אהינגעקומען. פלוצלונג — דער בחור לאזט ווי הער פון זיך הערען. מען זעהט איהם אין אלע אייראפעאישע הויפט - שטעדט וואו ער שפילט די ראלע אלס וועלט - מאגנאט.

אין יאהר 1921 איז די גאנצע וועלט פרעסע פול מיט בעשרייבונגען ווי אזוי ראמטשענקא האט אין א שעה'ן צו - שטאנד פערשפילט אין מאנטע־קארלא א סומע פון א האלבען מיליאן דאלאר.

דאס איז געוועזן אלץ, וואס עס איז איהם נאך געהאט פערבליבען פון יענעם פערכאפטען אוצר. שפעטער איז ער אריבער אויף דער דינסט צו די באלשעוויקעס, וועלכע האבען איהם אין יאהר 1924 פאר א פערשווערונג פערורטיילט צו 12 יאהר תפיסה.

ראמטשענקא איז אבער באלד דערנאך נעלם געווארען און האט זיך אריבערגעקריגען קיין פוילען.

אזוי ווי די ווילנער מאכט זוכט איהם ארום אלס בעשולדיגטען אין אנטייל אין א רויב־מארד, איז ראמטשענקא איבערגעפיהרט געווארען קיין ווילנא.

חלומות

אונגעוועהנליכע, אבער דאך אמת'ע זאכען.

פון יואל מאסטבוים.

דאס, וואס איך שרייב דא, וועט פערוואונדערען א סך פון די יעניגע, וועלכע ווייסען, אז איך בין אין מיין אנשויאונג איינער פון די, וואס שטעהען פעסט ביי די וועגען פון היסטארישען מאטעריאליזם—נאכמעהר, איך זעה אין דער צוקונפט נאר דעם מענש פון הארטען און שווערען מאטעריאליסטישען קאמף; קיין זאך וועט דעם קאמף נישט פערבייטען. דאך וועל איך מיר פאר דער עפענטליכקייט ערלויבען צו זאגען א פאר ווערטער, ווערטער, וואס טרייסלען מיך אויף בשעת איך רעד זיי.

פון מיין קינדהייט אן ווער איך פערפאלגט פון חלומות, וואס די מיינסטע פון זיי ווערען פערווירקליכט, שארף פערווירקליכט. אבער איך מאך מיר גארנישט דערפון. און בעת איך וועל אייך איבערגעבען איניגע פון זיי, מיין איך נישט צו ווירקען אויפ'ן אבערגלויבען פון פוסטע פאנטאזיעס, איך וויל אויך נישט מאכען, אז מענשען זאלען טראכטען פון ספירטיזם און אז איך אליין בין „א גאט געבענטשטער מענש," וואס האב צו טון מיט גייסטער און רוחות, איך האב דערום א לאנגע צייט בעשלאסען נישט צו רעדען דערפון. איך קאן זיך אבער מעהר נישט איינהאלטען און איך מוז מיר מיט די איינדריקען טיילען מיט דער ברייטער וועלט.

אין די לעצטע פאר חדשים האב איך געהאט פיר מערקווירדיגע חלומות. עס חלומ'ט זיך מיר איינמאל, אז היינט ביינאכט וועל איך בעגעגענען דעם שריפטשטעלער א. ריקליס (לירִיק) נישט וויסענדיג און נישט טראכטענדיג דערפון, וואו ער איז. עס חלומ'ט זיך מיר, אז איך וועל איהם היינט טרעפען 5 א זייגער אין פעראיין פון ליטעראטען אויף טלאמאצקע 13 און אט ס'איז באלד 5. איך זיץ ביי דער טיי אין ליטעראטען-פעראיין פונקט 5 א זייגער — ריקליס איז דא. א שוידער נעמט מיך ארום דערפון, וואס דאס איז פונקט דער ריקליס, וועלכען איך האב געזעהען אין חלום. טראכט איך מיר — דאס איז א צופאל ווי אלע מערקווירדיגע צופאלען אין לעבען.

צוויי טעג פאר נאמבערג'ס טויט זעה איך צוויי געשטאלטען: א פנים, וואס לאכט און א פנים, וואס וויינט, אונטער די פנימ'ער איז אנגעשריבען: דאס איז די לעגענדע פון נאמבערגען ראיא מאגע (איך האב טאקי נאכ'ן טויט פון נאמבערג'ן געדענקט פון חלום צו דערמאנען די לעגענדע, אין „היינט" פון יענעם פרייטאג) אז איך פרעג מיר אין חלום, נאך וואס זעה איך דאס, ענטפערט מען: דו וועסט געוואויר ווערען מיט צוויי טאג שפעטער. אין צוויי טאג ארום איז נאמבערג געשטארבען.

דריי טאג פאר פשיבישעווסקי'ס טויט פיהל איך עפעס א שווערקייט אויפ'ן געמיט. איך האב עפיס אנ'עקלהאפטען חלום פון איהם און אז איך פרעג מיר אין חלום, וואס דאס איז, בעקום איך אנ'ענטפער: סטאניסלאוו פשיבישעווסקי, זיין גורל וועסטו געוואויר ווערען מיט נאך דריי טעג שפעטער. און מיט דריי טעג שפעטער קומט אן זיין טויט.

מילא איך שרייב צו די חלומות צו טעלעפאטיע, צו קאנטאקט פון געדאנקען מיט געדאנקען צו דעם אזוי גערופענעם טעלעפאנישען דראטלאזען שטראם פון איין מח צום צווייטען (אגב וואס איז טעלעפאטיע? וואס איז אט דער דראטלאזער שטראם — דאס ווייסען מיר נישט...)

אצינד שטעל איך פאר דער געוועלשאפט אוועק פאלגענדען פאקט, א פאקט פון וועלכען עס ווייסען צענדליגער עדות.

דאנערשטאג, דעם 26-טען פאריגען מאנאט.

איך האב א חלום פון דריי טיילען עפיס א מין חלום ווי א קינאמאטאגראפיש בילד מיט א אנהויב און א סוף און הויפזעכליך, וואס דער חלום האט געהאט א פערבינדונג צווישען זיך, ווי א פילם-בילד.

די זאך איז שייך דעם טויט פון מיין פאטער.

פון זינט איך קאן מיין פאטער האב איך שטענדיג געהאט דאס געפיהל, אז ער וועט לעבען און איבערלעבען אלץ און אלעמען, א ענטוזיאסט און א אפטימיסט און דער עיקר אויך אין געזונד און זארגלאזיגקייט האט נישט געקאנט זיין קיין רעדע, אז איך האב בייטאג פון איהם געטראכט מיט די געדאנקען פון טויט, ווייל איך האב געטראכט פונקט פערקעהרט, ער וועט איבערלעבען אלץ און אלעמען, איך האב דאס געטראכט פון אנדערע (זאלען זיי לעבען) דער חלום האט אנדערש געוויזען. דאנערשטאג, דעם 26-טען בעגינען האב איך א חלום, א פנים עהנליך צו מיין פאטער שטעלט זיך אוועק פאר מיר, רעדט עפעס און פערשווינדט.

— וואס איז דאס? — פרעג איך אין חלום.

ענטפערט מיר עפעס א מענש: דאס איז דיין פאטער און ער שטארבט.

איך רייס אויף די אויגען, הערָ וואכערהייד א שורקען און רוישען פונקט ווי עמיץ וואלט אריינגעזאגט אין די אויערען מיט אונזעהבארע ליפען „דער טאטע איז טויט."

איך טרייסעל זיך און זאג צו די נאהענטע שטוב-מענשען:

— דער פאטער שטארבט!

— א סימן, אז ער וועט לעבען.— ענטפערט מען.

— פאנטאזיאר.

— אלע חלומות דרעהען זיך איבער פונקט קאפויער, ווי זיי חלומ'ען זיך הלואי.

איך בעוויין אבער נישט צו ענטפערען „הלואי" ווי איך שליס צו די אויגען און עס קומט די פארטזעצונג, עפעס א געוויין, א אויג און א שווייגען פון א מענשען און נאך עטוואס, דאס קול, וואס עס רעדט צו מיר שטענדיג, רעדט:

— הער, דאס איז דיין פאטער און דו גלויבסט דאך נישט, אז ער שטארבט, וועסטו זעהן פאלגענדען סימן, היינט פארנאכט א פערטעל אויף 7 וועט ביי דיין טויער שטעהן א קאראוואן א קריסטליכער קאטאפאלק, ס'וועט דארט איינער שטארבען — ווער?

— מ'זאגט דיר נישט, נאר דאס איז נומער 2.

כ'פויל מיר נישט און געה אריבער צו א יודישען פאפולערען כלל-טוער אין ווארשא. און דערצעהל איהם און זיין פרוי. (אז מען וועט דארפען, וועל איך פערעפענטליכען זיין נאמען) יענער לאכט מיך אויס ווי דער שטייגער איז, אבער ווען איך קום אהיים א פערטעל אויף 7 פונקט שטעהט דער קאראוואן, און געשטארבען איז איינער פון נומער 2.

מיט צוויי טאג שפעטער קומט אן די נאכריכט, אז מיין פאטער איז טויט.

איך וויל נישט דערצעהלען נאך עט-

איך וויל נישט דערצעהלען נאך עטליכע פינקטליכע דעטיילען, וואס וואלטען געמאכט פון דער זאך א בבא מעשה, אדער א לעגענדע, איך שטעל אבער פעסט, אז דאס איז א פאקט, א פאקט, וועלכען א מענש קען נישט פערבייגעהן לייכט. הענרי לאדזש דער בעריהמטער ענגלישער טעלעפאט און ספיריטיסט האט געזאגט דא נישט לאנג, דאס מיר שטעהען פאר גרויסע געשעהענישען, פאר גרויסע ענטדעקונגען, וואס די וועלט פון נישט געזעהענע סובסטאנצען וועט מאכען פאר אונז. וואכע פיזיש-גאנצע און שטארקע, עס דערנעהנטערט זיך די נשמה צום אויג און אויער פון מענשען, עס רערט דער שטיין ווי דער מענש, און עס חלומ'ען די בלומען פון גארטען ווי עס חלומ'ען פערליבטע קינדער. וואס איז די שעהנע מוזיק? וואס איז די דיכטונג? וואס איז סוף כל סוף דער מארש-צוג פון מענש פאראויס אויב נישט צו רעאליזירען חלומות? אויב נישט אוועקצושפרינגען פון שווערען קערפער צו דער גייסטיגער וועלט פון אייביגען, אייביגען טרוים?

יא, דער פוסטער דאנסינג-מענש, דאס נארישסטע קינד פון 20-טען יאהר-הונדערט איז טויב פאר די ווערטער, עס איז טויב דער כלומערשטער פוסטער מאדערנער רעאליסט, וואס מיינט, אז צו שילדערען א פאר צוריסענע הויזען איז פיל שעהנער ווי צו שילדערען א פער'חלומטע בלום, א טרוים פון א פערשלאפענעם פויגעל, דער נאהענטער קאנטאקט פון גייסט און קערפער אין ממשות'דיגען לעצטען ווערט געגעבען א טויט-קלאפ דער פוסטער אידעאלאגיע.

פון יענע מינים „רעאליסטען", „נאטוראליסטען" און ווער ווייסט, ווי זיי רופען זיך אן.

וואס ווייטער איך געה אין לעבען אלץ מעהרער טאפ איך אן די ממשות'דיגע ווארהייטען פון גייסט, וואס געהען און וועלען געהען טאקי האנד ביי האנד מיט'ן היסטארישען מאטעריאליזם ווי מיר פערשטעהען איהם. און פערשטעהען פערשטעהען מיר דעם גייסט אין מאטעריע איינגעהילט און פערקניפט צוזאמען ווי אין א לעבעדיגע סובסטאנץ.

—0—

א גרויסער אויסוואהל פון
נייעסטע־מאדערנע
שייטלען
פאלקעם און האלבע פאלקעם
צו בעקומען קאמיענא 5
2-טען הויף, 2. שטאק ביי פארזשוצקי.

אין הויף פון לעצטען צאר

טאג-בוך פון דער הויפדאמע אננא ווירובאווא.

יודיש—ל. בראנט.

19)

7. סעפטעמבער.

גאט מיינער, גאט מיינער! ווי עקעלהאפט עס איז דאס לעבען! ראמא דערצעהלט:

— נעכטען איז פאפא געווען צו גאסט (ביי לילי'ן, אודאי)... א פרעהליכער, בגלופין... און ווען לילי איז ארויסגעגאנגען, האט ער איהר א ביס געטון. עס האט זיך בעוויזען בלוט. ניקאלאי ניקאלאיעוויטש האט זיך געוויצעלט: — דו בעט דעם צאר, ער זאל דיך פערשרייען אינ'ם צעטעל פון די קאנאניזירטע היייליגע מארטירער. ער קאן!

דערנאך האבען זיי זיך לוסטיג געמאכט איבער'ן הייליגען ריטואל, וועלכער ווערט פון דער קירך אפגעהיט בעת מ'נעהמט עמיצען אריין אין גלח'ישען שטאנד. אנ'עקעלהאפטע לעסטערונג! פאפא איז שוין אין דער צייט געווען אפגעפאהרען.

עקעל, פוי! ווען מאמא זאל דאס וויסען!

11. נאוועמבער.

איך דארף נישט זיין ליבע, זיינע צערטליכקייטען, מיך עקעלט פון זיי, אבער אלע זאגען מיר:

— פאפא געהט צו דיר נישט גלאט אזוי זיך.

נאך זיינע וויזיטען קאן איך זיך פון זיינע לאסקעס נישט ריהרען גאנצע צוויי טעג [1]. קיינער ווייס נישט, סארע ווילדע מעיפוש'דיגע חיוד דאס זענען. איך רעכען, אז ווען ניק. (ניקאלאי 2) זאל זיין א פשוט'ער בשר ודם, וואלט קיין איינציגע פרוי זיך נישט אפגעגעבען איהם אויס ליבע. אזעלכע ווי ער ווארפען זיך אויף פרויען ארויף נאר, ווען זיי זענען שיכור. ער איז דעמאלט עקעלהאפט.

ער אליין האט מיר געזאגט:

— ווען איך בין א ניכטערער, קאן איך נישט... בעזונדערס מיט מאמא.

ניק. איז פול טרויער. ווען ער איז אומעטיג, ווערען זיינע אויגען גוטינקע, א רחמנות אויף איהם, ער ווערט ווי די מארטירער, דעמאלט קוק איך אויף איהם און זאג:

— געה... געה... געה...! דו וועסט נישט דערפיהרען ביז'ן סוף! געה... געה...

איך זאג דאס — און כ'ווייס, אז ער האט נישט קיין אויסוועג. וואוהין וועט ער געהן!? א לעבעדיגען צאר וועט מען נישט לאזען לויפען.

ער פערשטעהט דאס.

זיצענדיג ביי מיר, זאגט ער אפט:

— איינע האב איך ווירקליך ליב געהאט... איינע האב איך געצערטעלט אויף אנ'אמת'ן — מיין קאנאריקעל (אזוי רופט ער די טענצערין קשעסינסקאיא). און די אנדערע — וואס זענען זיי ווערט? אלע אנדערע זענען צויגען, איינע ווי די אנדערע. מאכען אנ'אנשטעל, לאזען צו זיך נישט צו, ווי די צויגען.

ער זאגט: צו די געה איך, ווייל מיט די קאן מען רעדען, ווי מיט דער וואנד!

סארע מיאוסע און שרעקליכע זאכען פאפא האט מיר אפגעדערצעהלט. מען זאגט, אז ער איז אנ'אכזר. ניין, ער איז נישט קיין אכזר, ער איז גיכער א משוגענער, און משוגע איז ער נישט שטענדיג, נאר צייטענווייז. ער קאן, צום ביישפיל, זעהר אויפריכטיג ערגערען זיך, בלאס ווערען, ווען איהר וועט אין זיין אנוועזענהייט א שטויס טון מיט'ן פוס א קעצעל (ראמא האט ליב דאס צו טון); דאס רעגט איהם אויף. רעדט מען וועגען מענשען, וועלכע זענען איהם נישט אנגענעהם, טוט ער זיך גאנץ קאלטבלוטיג א זאג:

— אזעלכע דארף מען צושיסען!

און זאגען זאגט ער „צושיסען" אזוי, אז ער שטעכט דורך אויף טויט מיט'ן ווארט. הערט ער פון עגמת נפש פון יענע, וואס זענען איהם נישט וואוילגעפעלען, איז ער מלא שמחה, א גליקליכער. ער האט פערדרוס, וואס ער קאן דאס מיט זיינע אויגען נישט זעהן.

ניקאלאיס אכזריות איז אומפערשטענדליך. א ווילדע חיה. און מיט פרויען בעגעהט ער זיך ווי א ווילדע חיה.

17-טער.

איינמאל איז מיר אויסגעקומען אנוועזענד צו זיין דערביי, ווי מ'האט צונויפגעפארט א חזיר מיט א יונגער זי-חזיר. דאס איז געווען אויף קא—וס פאבריק. מיר — איך און שורא — האבען זיך בעהאלטען און צוגעקוקט. געזעהן, ווי דער זכר איז ארויפגעשפרונגען אויף איהר, האט איהר געגומען קנעטען, און זי, א פערבלוטיגטע, ווארפט זיך אין אלע זייטען, קרעכצט, און ווי ער האט געציטערט... שוים... א פערשוויצטער...

איך האב פאפא דערצעהלט וועגען דער דאזיגער סצענע, ער האט געלאכט אהן שיער. געלאכט, ביז טרעהרען האבען זיך בעוויזען. דאס האט געהייסען — אז ער איז געווען זעהר צופרירען.

9. יאנואר.

איך האב געזאגט צו מאמא:

— ער (ראספוטין) איז אנ'אויסערגעוועהנליכער. פאר איהם איז אלצדינג אפען. ער וועט העלפען דעם קליינטשיגען. מען דארף איהם רופען.

פאפא און מאמע האבען מורא געהאט. און ביים קליינטשיגען איז שוין דער זעקסטער טאג בלוט געגאנגען [2].

ער איז אזוי אפגעשוואכט געווארען, אז זיין לעבען איז געווען אין סכנה.

— און וואס וועט זיין, אז ער וועט נישט העלפען? — האט מאמא געזאגט — צי קענסטו איהם? קאן מען איהם גלויבען?

איך ווייס שוין אליין נישט, ווי אזוי דאס איז געשעהן, נאר כ'האב געזאגט צו מאמא:

— ער איז א נביא. איהם איז פיל געגעבען געווארען פון גאט. ער האט געזאגט, ר'איז מיט מיר פערבונדען מיט איין קייט, און די דאזיגע קייט האט אונז צוגעשמיד צו מאמא...

נאך האב איך מאמא געזאגט:

— געדענקסט דעם חלום?

און מאמא האט א דערשראקענע געזאגט:

— אניא, זאל ער קומען. דאס איז... זאל זיין גאטס ווילען!

און ווען ס'איז געשעהן דאס גרויסע וואונדער, און דאס קליינטשיגע איז אפגעראטעוועט געווארען האט מאמא געזאגט:

— אניא, דאס איז ער! דאס האב איך איהם געזעהן אין חלום! דאס איז ער!

מאמא האט נאך צוגעגעבען:

— ווען דער זקן האט מיר ארויפגעלעגט די האנד אויפ'ן קאפ און האט געזאגט: „איך זעה, דיין קינד איז אפגעראטעוועט!" — האב איך שוין געוואוסט, אז ער איז גאטס שליח.

(פארטזעצונג קומט).

[1] ווען ניקאלאי 2. האט זיך אפגעגעבען מיט גריפא'ן, דער ווארזאגערין, האט די צאריצע איינמאל געזאגט צו ווירובאווא'ן: „ניקי ווארפט צו מיין ברוסט דעם דאזיגען הינטישען בעשעפעניש... מילא, איך בין נישט אייפערזיכטיג, ער קאן זיך דאך נישט בעגעהן אהן מיאוסקייטען, עקסצעסען... בעסער אזוי, אז נישט וועט ער מיך נאך אומברענגען". „זי דערצעהלט, גיט צו ווירובאווא, אז פון פאפא איז ביי איהר דער גאנצער רוקען אין בלוט און ביילען. דאס ווייס איך אויך פון מיין ערפאהרונג".

[2] דער נאסלעדניק אלעקסעי האט געליטען אויף העמאפיליע, א קראנקהייט, וועלכע בעשטעהט אין דעם, וואס אויב דעם קראנקען לאזט זיך בלוט, צוליב וועלכער ס'איז נישט סבה, איז דאס בלוט כמעט אונמעגליך איינצוהאלטען. דאס קומט דערפון, וואס דאס בלוט ווערט שלעכט פערגליווערט. אויף העמאפיליע זענען קראנק געווען פיל מיטגלידער פון אלעקסאנדרא פיאדראוונא'ס פאמיליע, פון דער מענער-ליניע. פון העמאפיליע איז געשטארבען דער צאריצע'ס ברודער, אויך איהר פעטער, דער אלבאנישער הערצאג לעאפאלד. פון דערזעלבער קראנקהייט האבען אויך געליטען פון קינדווייז אן די פלימעניצעס פון אלעקסאנדרא פיאדראוונא, די זוהן פון פרינץ היינריך פון פרייסען און פון דער צאריצע'ס שוועסטער אירענא.

וואַרשאַווער זאַל: איז שעהנעם גרויסען וואַרשאַווער זאַל, פּאָלודניאָוואַ 36

פּאָלודניאָוואַ 36.

ווערט געגעבען **דריי טעאַטער-פאָרשטעלונגען** ווערט געגעבען

מיט'ן אָנטייל פון די בעקאַנטע אַרטיסטען: פרויען: ב. קראַווע, לעמבערגער, ראָשעלבאַך, ראָזענשטיין און יאַגאַראַ; מענער: ל. יאַקובאָוויטש, ווידאָווסקי, ריבאָווסקי, ראָזענאָוו, גליקסמאַן א. אַ.

פרייטאָג, ד. 24-טען פעברואַר ד.י. 8.30 אָוו.

דער בלינדער מאָלער

מעלאָדראַמע מיט געזאַנג אין 3 אַקטען און עפּילאָג פון ל. פריימאַן. :–: עס ווערט געזונגען: „וואָס געווען איז געווען און זיין וועט נישט מעהר" א. אַנד. די טיטול-ראָלע פיהרט אויס ה' יאַקובאָוויטש.

שבת, 3.30 נאָכמ. לאַכען! מוזיק! געזאַנג! טענץ!

די כלה פון 3 חתנים

קאָמ. אָפּער. אין 3 אַקט. מיט געזאַנג און טענץ פון סעגאַל

שבת, 8.30 אָוועגד– דאָס פאָלקסשטיק אין 4 אַקטען

מאָטקע גנב

פון שלום אש. ראָל „מאָטקע"–ה'יאַקובאָוויטש.

בילעטען צום פרייז פון 1 ביז 2 זל. צו בעקומען אין טאָג פון דער פאָרשטעלונג ביי דער קאַסע. 967

מעכאַניש. שלאָסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK, Łódź, ul. Pusta 5

מיר בויען: שפּיל-מאַשינען, שלויר-שפּול-מאַשינען, טרייב-מאַשינען, קריק-שפּגר-מאַשינען, טריקאָט-שפּול-מאַשינען נייע סיסטעמען טייב-מאַשינען אויף זיידע און שפּול-מאַשינען אויף זיידע אויך זייר מאַשינען צו גלאַנצען גאַרן, טראַנסמיסיעס ווי אויך פאַרשידענע מאַשין רעפּאַראַטורען און שווייסען פון פאַרשידענע מעטאַלען. 794

גאַנץ לאָדז
האָט זיך שוין איבערצייגט, אַז די ביליגסטע קוועלע פון

עלעקטרישע לאַמפּען
ושאַרובקעס

„Philips" i „Osram"

און פון זעמטליכע עלעקטר. מאַטעריאַלען צו פאַבריקס-פרייזען איז נור ביי

מ. זענדעל — פּראַט — וואָלנאָשטשי 9

בעמ.: כ'נעהם אָן אַלערליי עלעקטרישע אינסטאַלאַציעס און רעפּאַראַטורען.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
בושעזשינער 11, טעל. 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

ד"ר וואָלינסקי	נאָז, האַלז, אויערען קר.	4—3
ד"ר קערשנער	קינדער קראַנקהייטען	5-4 $12\text{-}9^1/_2$
ד"ר שיפּמאַן	אינער-ליכע קראַנקה.	1—11
ד"ר ליבּיטש	הויט-און געשלעכט-קר.	1—12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גמיטליכע קר.	$2—12^1/_2$
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	1—12
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע-קראַנקה.	3—1
ד"ר בערגסאָן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּאַן-שטעלונגען ווי שטאָמלען א. א. ווי פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג—וויזיטען אין שטאָט.—אין לאַבּאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ווי אויך אַ דענטיסטישער קאַבינעט.

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	2—10 נמ.
ד"ר לאושינסקי סטאַראָפּאָלסקאַ	צאָהן-אַרצט	7—3

קינסטליכע ציינער, קאָראָנען, פּלאָמבען א. אַ. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

צאָהן-אַרצט LEKARZ-DENTYSTA
St. GELBERG
זאַכאַדניאַ 15, טעל. 31-08

היילט נאָך פּערזענליכער מעטאָד ציינער און מויל-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבּאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער. נעהמט אָן פון 9—12 פאַרמיטאָג און פון 3—7 אין אָוונט. צו ביליגע פּרייזען. 1656

צורירגעקעהרט.

PRZY PODAGRZE REUMATYZMIE | ISCHIASIE GRYPIE | NERWOBÓLACH, BÓLACH GŁOWY ZAZIĘBIENIACH

OKAZAŁY SIĘ TABLETKI TOGAL ŚRODKIEM ZBAWIENNYM

SPRÓBUJCIE. A PRZEKONACIE SIĘ.

DO NABYCIA WE WSZYSTKICH APTEKACH

TOGAL ROZPUSZCZA KWAS MOCZOWY

GERHARD F. SCHMIDT.
WYTWÓRNIA PREPARATÓW FARMACEUTYCZNYCH
ZURICH. MONACHJUM, BERLIN, WIEDEŃ, BUDAPESZT TORONTO (KANADA). GDAŃSK.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז האַלז, אויערען קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן	נערווען קראַנקהייטען	12—2
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פּאַפּערני	פרויען און געבורטס-הילף	$11\text{-}1^1/_2$ 5—6
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהיים.	5-4 זונ. 1—9
ד"ר חיינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 $5^1/_2$—7
ד"ר סמאָפּאָל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראַדזענטשיק	צאָהן-אַרצט	3—7
נ. ראָזען	צאָהן-אַרצט	9—2

צאָהן-מונד-היילונג, פּלאָמבירונגען, קאָראָנען, מאָסטען א. א. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפנעט געוואָרען

אַ רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגען-שטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קיי... אַסטמע, דיסמענאָרהעע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעגליכע ... א קורס פאַר שטאַמלער. אימפונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכם.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

וויזיט אין דער שטאָט.

ערצטליך-קאָסמעטיש. קאַבינעט
פּראָף. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5–7 אָוונט

מאָדערנע איבעראַל — נאָר די פּאַטענטירטע

פעלד-בעטען
Palma-Patent גרויסען מיט דער פאַבריקס-מאַרקע

פאַר וועלכע מיר גאַראַנטירען אויף 2 יאָהר שלאָפען אויף לאַנגער און אַ גרויסען אויסוואַהל!

ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען, טיש-בעטען, אַמעריקאַנקעס קינדער-הענגלעך, קינדער-בענקלעך אויף רעדלעך און אויך טאַפּטשאַנעס.

מאַטראַצען
געבעטע, שאַמאַטע און האָנאַרימקע

קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט חענטלעך ... 17 זל., פעלטעט-בעטלעך 14 זל.

רעעלע בעהאַנדלונג. פאַבריקס-פרייזען.

הורט. ... דעטייל.

לאָדז, פּולנאָצנאַ 24, טעלעפאָן 31-85.

ועתה אישים שמעו לי
ועל תסורו מאמרי פי
לדברי הקשיבה לאמרי הט אזניך

און אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאָנדאָווע ספּראַוועס, זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

17 פּעטריקאָווער 17
דורכגאַנג זאַכאַדניאַ 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אויסטאַוו אַלערליי ביטעס קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס צי־ווילנע און קאַרנע אַפּאַזיציעס, אַדוואָ־לאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אוזשאָנד־ראַזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען. אַקטען אינטער־ציזיעס, אַקטען דאַראַוויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותּפות-אַקטען

מיט אַכטונג י. מאַנעלאַ, רעכט-קאָנסולענט.

ZŁOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.

Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

אויף ראַטעס! אויף ראַטעס!

דאָס ניי-ערעפענטע

טאַפּעציר = געשעפט
24 № קאָנסטאַנטינער - גאַס № 24

(פראַנץ = געוועלב) — עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט אַ רייכען אויסוואַהל פון

געבעטע שטיהל, קאָזעטקעס, אָטאָמאַנען,

מאַטראַצען און נאָך אַנדערע פאַרשידענע טאַפּעציר-געגענשטענדען.

צוגענגליכע פרייזען! רעעלע בעהאַנדלונג! קומט איבערצייגט אייך! 151

לעטשניצע
פון דאָקטוירים = ספּעצ. אוי דענטיסטי = קאַבינעט.

פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד"ר ב. ראַבינזאָהן " מ. וואַרשאַווסקי " א. טענענבוים	פון $2^1/_2—3^1/_2$ און 7— 8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פּאָכשאַנסקי	פון $2^1/_2—4$ און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראַנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אַלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פרוי ד"ר ה. זאָלדאַוויטש-קראַמשטיק " נוסטאַווא זאַנד טענענבוים	פון 11—1 " $5^1/_2—7^1/_2$ שבת, זונט. דינסט. דאָנ. 3-5 זונט. מאָנט. מיט. פריט. 3-5
קינדער-קראַנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאַג " ל. פאַמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראַנק.	ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאָג $1—2^1/_2$
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר י. סטופּאַי " ס. האַלענדערסקאַ	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערען-קראַנק.	ד"ר מ. קלאַמשקאַ " באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 " $3^1/_2—5^1/_2$
הויט- און וועגערישע קראַנק.	ד"ר פּ. ברוין " י. פּאַלאַטייטשיק	פון $12^1/_2—3^1/_2$ " 6-8
ציין- און מויל-קראַנקהייטען	צאָהן-אַרצט ס. שקאָלעם מ. רעזניקאָוואַ " ב. משודנאָווסקאַ " ג. קאָצענבאָגען	פון 9—$10^3/_4$ און 3—9 " 11—$1^3/_4$ " $2^1/_4$—5 " $5^1/_4$—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוונט.

קוואַרץ-לאַמפּען און גרופּען-בעשטראַהלונג

עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ-לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאָראָנעס, גאָלד-בריקען און פּלאַטין.

וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט=דיזשור. געבורטס=הילף.

געלעגענהייטס=אויס= פערקויף פון גענוצטע

מעבעל
אין גוטען צושטאַנד זאַוואַדזקאַ 11 טעגליך פון מאָנטאָג ביז דאָנערשטאָג פון 5–8 אָוונט.

צו ערפאַהרען ביים וועכטער. 492

אַ לערן-יונגעל ווערט געזוכט אין דעם

טאַפּעציר-געשעפט

קאָנסטאַנטינער 24. 151

לאָדז — 24 פעברואַר 1928

דאָס לאָדזער לעבען

לאָדז — 24 פעברואַר 1928

24 פרייטאג ג אדר תרפ"ח	פעברואַר זון־אויפגאַנג 7.13 זון־אונטערגאַנג 4.32 לענג פון טאָג 8.19 ליכט־צינדען 4.50

יואל מאַסטבוים.
20 יעהריגער יוביליי־פייערונג אין לאָדז.

(—) איינער פון די טאַלאַנטפולסטע יודישע שריפטשטעלער יואל מאַסטבוים פייערט איצט דעם 20־יעהריגען יוביליי פון זיין שריפטשטעלערישע טעטיגקייט.

די הויפּט־שטאָט וואַרשאַ האָט ווי געהעריג אָפּגעשאַצט די גרויסע לייסטונגען פון'ם שריפטשטעלער יואל מאַסטבוים און אימפּאָזאַנט אַדורכגעפיהרט די יובילעאום־פייערונגען.

אויך דער לאָדזער יודישער ליטעראַטען און זשורנאַליסטען־פעראיין האָט בעשלאָסען איינצואָרדנען אַ גרויסען יובילעאום־אָוונד לכבוד מאַסטבוימען, אינ'ם אָוונד וועלען זיך בעטייליגען וואַרשאַווער און לאָדזער שריפטשטעלער און ס'וועט אויך זיין אַ גרויסער קאָנצערט טייל.

דער יובילעאום־אָוונד וועט זיכער אַרויסרופען דעם געהעריגען אינטערעס ביי אַלע ליבהאָבער פון דער יודישער ליטעראַטור.

„הזמיר"
שבת גרויסער קאַמעראַלער־קאָנצערט.

מאָרגען, שבת אָוועגד קומט פאָר אין „הזמיר" די ווידערהאָלונג פון דעם גרויסען דריטען קאַמעראַלען־קאָנצערט, וועלכער איז דעם פערגאַנגענעם שבת אַדורך מיט אַ גרויסען מאָראַלישען און מאַטעריעלען ערפאָלג. אין פּראָגראַם בעטייליגען זיך אַלס סאָליסטען: פרוי סאַבינאַ ראָזענבלאַט (געזאַנג), פּראָפ. ראָטשטאַדט (פידעל), ד"ר ל. פריבולסקי (געזאַנג), לעווינטין (געזאַנג) און דער פערגרעסערטער כאָר פון „הזמיר" אונטער דער לייטונג פון דיריגענט פיי־ווישים.

אין פּראָגראַם וועלען אויסגעפיהרט ווערען פראַגמענטען פון ווערדיס אָראַטאָריע „רעקוויעם", היידענס אָראַטאָריע „מעשה בראשית". עס בעטייליגען זיך אויך דיר. ט. רידער און פּראָפ. לאַקס.

אהרן צייטלינס דראַמע „יעקב פראַנק".

אין די נאָהענטסטע טעג וועט אין לאָדז פאָרקומען אַ גרויסער אָוונד געווידמעט דער דראַמע פון בעוואוסטען יודישען דיכטער אהרן צייטלין „יעקב פראַנק".

די דראַמע האָט אין וואַרשאַ אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס אין דער גאַנצער ליטעראַרישער וועלט, סיי מיט דעם טיפען אינהאַלט, סיי מיט דער פאָרם.

אויך אין לאָדז וועלען אויפטרעטען וואַרשעווער און לאָדזער שריפטשטעלער, וואָס וועלען רעדען וועגען אינהאַלט פון דער דראַמע.

זי איז אַוועק פון דער וועלט מיט זיין נאָמען אויף די ליפען
ריהרענדע געשיכטע פון אַ גרויסער, שטערבליכער ליבע.

מיט צוויי וואָכען צוריק איז אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל געשטאָרבען די 22־יעהריגע פראַניאַ סאַט. אין איהרע לעצטע גסיסה־קאָנוואולסיעס האָט זי צוגעדריקט צו איהר האַרץ איהר געשריבען טאָג־בוך און געשעפּטשעט.

— שלאָמעק דו ביסט מיין מערדער, הנם איך ליב דיך נאָך איצט אַזוי שטאַרק

פיים אויסהויכען די נשמה פון פראַניאַ איז קיינער אויסער איהר מוטער נישט געווען אָבער די מאַמאַ האָט גאַנץ גוט פערשטאַנען די לעצטע ווערטער פון איהר איינציגער טאָכטער, די מוטער האָט זיך ספּאָנטאַניש פונאַנדערגעוויינט, צוגעמאַכט די פערגלייזטע אויגען פון דער פערשטאָרבענער און אַרויסגענומען דאָס טאָג־בוך פון דער פערשטאָרבענער, צוזאָגענדיג צו ערפילען דעם לעצטען וואונש פון דער פערשטאָרבענער איבערצוגעבען צו פערעפענטליכען אין „נייעם פאָלקסבלאַט", איהר טאָג־בוך, וואָס איז אַ ווערק פון אַ ליידענדער נשמה און אַ פיהלענדער צובראָכען האַרץ.

מיר האָבען אויפמערקזאַם אַדורכגעלייענט דעם ראָזיגע בוך און ווילען נאָכקומען דעם לעצטען וואונש פון דער יונג־פערשטאָרבענער פראַניאַ סאַט.

אַליין איז זי פון זדונסקאַ וואָליאַ. געבוירען און ערצויגען ביי אנשטענדיגע עלטערען האָט זיך אויסגעלערנט אַ פאַך און מיט 4 יאָהר צוריק אַלס 18־יעהריג מיידעל געקומען קיין לאָדז צו איהרס אַ משפּחה אויף פּיעטריקאָווער 7. ווי מ'זעהט פון דעם טאָג־בוך האָט פראַניאַ געאַרבייט און קוים פערדינט אויף חיונה, די פרייע צייט האָט זי פערנוצט אויף בילדונג און האָט אָנגעווענדעט אַלע מיטלען זיך צו לערנען און שטודירען. רעדשטן רוהט אָבער נישט און האָט זיך אויך דאָ אַריינגעמישט. אין דעמזעלבען הויז, וואו פראַניאַ האָט געאַרבייט איז אָפט געקומען אַ לאָזער יונגערמאַנ־טשיק אַ געוויסער שלמה ט., אַ קאָמאַ־שען־שטעפּער די איינציגע מעלה זיינע איז געווען וואָס ער האָט געהאַט לאַנגע געריכטע האָר אויפ'ן קאָפּ, מעשה פּאָעט און אַ שעהו קיילעכדיג, געטאָקט פּנים מיט וועלכע ער האָט שטאַרק שטאָלצירט.

און ווי אַ וואָלף לויערט אויף זיין קרבן, אַזוי האָט שלמה ט. פערלעגט זיין נעץ אויף דער נאַאיווער און אונשולדיגער פראַניאַ, ער האָט זי אָפּגעוואַרט עטליכע מאָל אין טאָג פאַר דעם הויז, וואו פראַניאַ האָט געאַרבייט. ער איז צוגעשטאַנען צו איהר און מיט זיסע ריידלעך געפּרובט צו געווינען איהר האַרץ. פראַניאַ האָט זיך געוועהרט מיט אַלע כּוחות, כּדי נישט אַרונטערצופאַלען אונטער דעם איינפלוס פון שלמה ט., וועלכען, ווי זי שרייבט, זי האָט נישט געקענט און נישט געוואוסט ווער ער איז, אַגב האָט פראַניאַ געטראַכט איז זי נאָך צו יונג, אַז זי זאָל זיך אַריינלאָזען מיט אַ מענש, וועלכען זי קען אַבסאָלוט נישט, שלמה איז אָבער נישט אָפּגעשטאַנען און פראַניאַ סאַט האָט אַוועקגעוואָרפען די אַרבייט און איז צוריקגעפאָהרען צו איהרע עלטערען, קיין זדונסקא וואָליע. שלמה האָט אָבער זיין קרבן נישט נאָכגעלאָזען. ער איז געקומען קיין זדונסקא וואָליע זיך פאָרגעשטעלט פאַר פראַניאַס עלטערען און געשוואוירען מיט כל השבועות, אַז ער ליבט פראַניאַ'ן און אָהן איהר קען ער נישט לעבען.

פראַניאַ האָט אייניגצינווייז אָנגעהויבען צו ענדערען איהר בעציהונג צו שלמה'ן אין איהר האָט זיך אַריינגע'גנב'עט דאָס אייזעלע און היילינע געפיהל פון אמת'ע אויפריכטיגע ליבע און אַזוי אַרום איז שלמה שוין געבליבען אין זדונסקאַ וואָליע אויף פולע קעסט ביי פראַניאַס עלטערען, מ'האָט איהם אויך איינגעאָרדענט אַ ווערקשטעל, וואו שלמה האָט געאַרבייט און האָט גוט פערדינט. פראַניאַס ליבע־געפיהל צו שלמה'ן האָט זיך וואָס אַמאָל געשטאַרקט, פאַרוואָס האָט שלמה אָנגעהויבען צו לאַבען אוים די ראָזיגע „נאַרישקייטען", ער האָט זיין ציל דערגרייכט. ער זיצט, עסט און טרינקט, האָט אַ ווערקשטעל.

שלמה האָט אינגאַנצען איגנאָרירט פראַניאַ'ן פון איהר איידעלסטע געפיהלען האָט ער געשפּעט און געלאַכט. די פרייע צייט פון אַרבייט האָט ער אָנגעהויבען צו פערברענגען אין פערדעכטיגע ערטער, בעת פראַניאַ האָט אינדערהיים געליטען און פערגאָסען מיט טרעהרען איהר טאָג־בוך.

פראַניאַס עלטערען האָבען אָנגעהויבען צו טראַכטען וועגן מאַכען אַ סוף צו דער פריינדשאַפט פון זייער איינציגער טאָכטער און שלמה'ן, פראַניאַ האָט אָבער דאָס ביי זיך נישט געקענט פועלן, וויל צו שטאַרק איז געווען איהר ליבע צו שלמה'ן, צו פיל האָט דאָס יונגע נאַאיווע מיידעל געאַכטעט און געשעצט איהר שטאַרק געפיהל. שלמה'ן ווערט אויס איז מיאוס געוואָרען דער גאַנצער ענין און אין איין שענעם טאָג האָט ער פערקויפט, וואָס האָט זיך נאָר געלאָזט און איז נעלם געוואָרען פון זדונסקא וואָליע.

— גם זו לטובה — האָבען זיך געטראַכט פראַניאַס עלטערען, פראַניאַ אַליין האָט זיך אויך ביסלעכווייז אָנגעהויבען צוגעוואוינען צו דעם געדאַנק פון איבעררייסען מיט שלמה'ן. שלמה האָט אָבער פערהוליעט אין לאָדז מיט דער „האַלב־וועלט" די פאָר גילדען און איז ווידער געבליבען אָרם נאַקעט, ער האָט דעריבער ווידער בעשלאָסען אַ שטיף צו טאָן מיט פראַניאַן און איהר אַוועקגעשריבען אַ האַרציגען בריף פול מיט חרטה אויף דעם, וואָס ער האָט געטאָן, מיט הבטחות פון אויפריכטיגע ליבע און מיט צוזאָגען צו זיין פרום און גוט.

ש

שלמה האָט זיך שוין איצט נישט בעגעגענט מיט ריינערו פּלאָטאָנישער ליבע. שלמה האָט פערלאַנגט פון זיין כּלה פיל מעהר און דאָס ליבענדע מיידעל פול מיט צוטרוי און האָפנונג אויף דער צוקונפט איז אַלץ נאָכגעקומען, אין אַ נעהנטע צייט אַרום האָט שלמה אָנגעהויבען אַרויסנעוויזען זיינע נעגעל, וויסענדיג, אַז פראַניא איז שוין פערפיהרט און פערליבט אין איהם ביז צו משוגעת האָט ער אָנגעהויבען פראַווען זיינע הינטישע שטיק. כּדי זי צו רייצען, איז ער אַרומגעלאָפען מיט פרעמדע מיידלעך, זי בעליידיגט און געזידעלט אויף מיאוסטען אופן און געהאַט אַ סאַדיסטישע הנאה פון פראַניאַס איבערמענשליכע ליידען און פיין, פראַניאַ איז געווען אַ סובטעלע נשמה, האָט נישט געוואָלט אַרויסטראָגען איהר חרפּה אויף דרויסען, האָט זיך געפייניגט און געליטען ביז איינמאָל איז געשעהען אַ שרעקליכע זאַך. שלמה דער מאָריסט האָט געוואָלט צופיהרען זיין קרבן ביז צום לעצטען שטאַפּעל פון בעליידיגונג און ליידען, און איינמאָליגע שטעלענדיג זיין כּלה פראַניא אויף אַ „ראַנדעוואו" אין אַ געוויסען אָרט, האָט פראַניא געטראָפען שלמה'ן אין אַן אונצווייד־ייטיגע פּויזע מיט אַ פרעמדער פרויען צימער.

פאַר פראַניא איז די ראָזיגע שוידערליכע בעליידיגונג געוועזען פּשוט אַ טויט־קלאַפּ. זי האָט דאָך שלמה'ן אַזוי שטאַרק און אמתדיג געליבט, פאַרוואָס איז איהר געקומען אַזאַ שרעקליכע בעליידיגונג פאַרוואָס דאַרף זי אַזוי אונגעהעריך ליידען, פראַניאַ האָט מיט שלמה'ן גאָרנישט גערעדט, איז מיט אַ הילכיג געוויין געלאָפען ווי אַ משוגעגע אַהיים צו איהרע עלטערען און בעקומען דעם ערשטען אָנפאַל פון גאַל־שטיינער, ווען מ'האָט זי דערמינערט און אָנגעהויבען אויסצופרעגען וועגען די סיבות פון איהר געוויין האָט פראַניאַ אַראָפּגעלאָזען די אויגען צוגעפּרעסט די פּויסטע פערביסען די ליפען און געשוויגען, געשוויגען!...

(פאָרטזעצונג קומט)

2 רייכע איידעמס לאָזען זייער אַלטע שוויגער פרירען אין גאַס
סקאַנדאַליעזער פאַקט מיט וועלכער ס'קאכט קאַמיענאַ גאַס.

אל תשליכנו לעת זקנה — איז באמת אַ טייערע תּפילה, אָבער נישט יעדער בעמיהט זיך, אַז ער זאָל נישט קומען צו דער מדרגה, בעט יעדערער אויף לאַנגע יאָהרען און זעהט נישט, אַז אויף דער עלטער זאָל ער קענען רוהיג לעבען און האָבען, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולעגען.

מיטוואָך אַרום 11 אַ זייגער ביינאַכט איז דער הויף אויף קאַמיענאַ 3 געוועזן שוואַרץ פון מענשען, אַ גערודער אַ טומעל אַ געשריי, מ'ווירעלט זיך מיט טויטע קללות —וואָס איז געשעהן?

אויף דעם זעלבען הויף וואוינט אַ יוד אַ חסיד, אַ שטענדיגער מתפּלל אין שטיבעל, אַ פערמעגליכער סוחר ר' שמואל גדליה אין איהם געשעהן אַן אומגליק, וואָס זיין שוויגער האָט דער־לעבט די לאַנגע יאָהרען און איצט שוין אַלט איבער 80 יאָהר. און פערשטעהט זיך, אַז די אַלטיטשקע האָט שוין נישט קיין אייגענע שטוב און קען נישט פיהרען קיין אייגענע ווירטשאַפט, איהרע יונגע כּוחות האָט זי אָפּגעגעבען אויסצוהאָדעווען און צו מאַכען פאַר לייט איהרע קינדער, ר' שמואל גדליה האַלט אָבער, אַז שוין גענוג געלעבט און ווייל די אַלטיטשקע נישט אַריינלאָזען איבער דער שוועל, די אַלטיטשקע נעהמט אַלץ פאַראיבעל און שעפּטשעט: „גאָט איז גערעכט און זיין משפּט איז גערעכט" און זיצט אויף די טרעפּען און רופט זיך גאָר נישט אָן, די שכנים קענען אָבער נישט צועהען דעם צער און מאַכען סקאַנדאַלען, ר' שמואל גדליה איז אָבער אַ האַרטער יוד, ער שליסט צו די טיהר פון זיין שטוב, אַז ער זאָל נישט הערען די געשרייען פון די שכנים.

אַזוי פיהרט כּסדר און די שכנים פיהרען אַוועק די אַלטיטשקע צו איהר צווייטער טאָכטער אויף ווסכאָדניאַ 33, דער צווייטער איידעם איז אפילו אַ קלענערער גביר, ווי ר' שמואל גדליה, איז ער אָבער אויך נישט קיין קלענערער עקשן פון זיין שוואָגער און לאָזט אויך נישט אַריין די שוויגער איבער דער שוועל, איז מיטוואָך שוין געווען 11 אַ זייגער ביי נאַכט און די אַלטיטשקע 84־יעהריגע אסתּר רייך, וואָס האָט „אויסגעגעבען איהרע קינדער אין פריירען" איז געזעסען אויף די טרעפּען פון קאַמיענאַ 3 אין פראָסט און קעלט.

דער סוף איז געווען, אַז ר' שמואל גדליה האָט די שוויגער נישט אַריינגע־לאָזען אין שטוב, די אַלטיטשקע האָט מען אַוועקגעפיהרט צו איהר צווייטער טאָכטער אויף ווסכאָדניא 33.

דאָס צווייטע איידעמעל האָט געזוי־רעלט אויף וואָס די וועלט שטעהט און דאָך בעוויליגט אַריינצולאָזען די שוויגער, דערביי האָט ער געשוואוירען מיט כּל השבועות, אַז ער לאָזט אַריין די שוויגער נאָר אויף איין נאַכט און, אַז מאָרגען וועט ער זי געוויס אַרויסיאָגען.

מ'קען איהם גלויבען, אַז ער וועט אַזוי טון, וואָס וועט אָבער זיין מיט דער אַלטיטשקער 84־יעה־ינער אסתּר רייך?

באָדע־וואַנעס

גאַלוואַניזירטע וואַש־קעסלען

ZGODA

34 ציגעל־גאַס 34, אין הויף, עקע פעטריקאָווער

טעלעפאָן 34-51

בעמערקונג: וואַנעס ווערען אויך אויסגעבאָרגט.

א יונגעל פון 16—17 יאָהר ווערט געזוכט אין אייזען־געשעפט אויף קאָנסטאַנטינער 63.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקה. [illegible] נעמט אָן פון 9—5 אָווענט.

Dr. med. STUPEL
Szkolna 12
ספעציאַליסט פאַר הויט, האָר, [illegible]

Lekarz-Dentysta
JAKÓB KARMAZYN
ul. Południowa 2
[illegible]

נייה־מאַשינען
אַלערליי נייה־מאַשינען מאַך איך אויף די בעסטע בע־דינגונגען, קומט און איבערצייגט אייך [illegible]
אַלעקסאַנדרישקאַ 27 (מרדכי גבאים גאַס).

רעפאָרמאַציע פילען.
[illegible]
Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
(Zakonnik)

Dr. RÓŻANER
ספעציאַליסט פאַר הויט־, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכקייט
צוריקגעקעהרט.
Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98
נעמט אָן פון 8—10 און 5—8, פרויען 3—4

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
ספעציאַל־אַרצט פאַר מאָגען־, דאַרם־, לעבער־ און אינערליכע קראַנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגאַ)
טעלעפאָן 24-44
נעהמט אָן פון 10 ביז 12 מיטאָג און פון 8.30 [illegible]

Dr. Z. RAKOWSKI
ספעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען.
קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-31.
[illegible]

Dr med. J. BETTE
ספעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-05
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

„דער יוד" פון ליסאבאן

פון ד"ר נחום סלושץ

אויף דעם הויפט-פלאץ פון דער שעהנער שטאט ליסאבאן, דארט וואו ס'איז אמאל געשטאנען דער אויטא-דא-פע, אויף וועלכען עס זענען פערברענט געווארען די קרבנות פון דער אינקוויזיציע, ווערט זייט אייניגע יאהר געבויט א גרויסער מאנומענט צום אנדענקען פונ'ם דיכטער, וועלכער איז אין דער געשיכטע פערבליבען בעקאנט אונטער'ן נאמען „דער יוד", און אין וועלכען די גאנצע אויפגעקלערטע פארטוגאל זעהט דעם סימבאל פון די מארטירער פון קאטוילישען פאנאטיזם. דער פיעדעסטאל איז שוין לאנג פערטיג און נאר צוליב די אפטע פאליטישע ענדערונגען אין לאנד ווערט אלץ אפגעלייגט די אויפדעקונג פון דעם דאזיגען מאנומענט.

אנטאניא זשאזע דע סילווא, דער מאן, וועלכער האט זוכה געווען אז זיין אנדענקען זאל, אי אין דער קליינער פארטוגאל אי אין דער גרויסער בראזיליע, פעראייביגט ווערען אונטער'ן נאמען „יוד" איז, אויסער אייניגע געלערטע, אומבעקאנט אין די ברייטע יודישע קרייזען. פונ'ם טראדיציאנעלען יודענטום איז ער ווירקליך געווען זעהר ווייט, און דאך איז די געשיכטע פון זיין לעבען און ליידען אזוי שפאנאנד אינטערעסאנט, אז עס איז כדאי מיר זאלען זיך אפשטעלען אויף דער מאראלישער זייט פון זיין פערזענליכקייט און די געוואלדיגע ווירקונג, וואס זיין ביטערע ענדע האט געהאט אויף דער קולטור פון די פארטוגעזישע לענדער.

דאס איז געווען אין ערשטען דריטעל פון 18-טען יאהר-הונדערט. פאר א קורצער צייט האט מען געקענט גלויבען, אז דאס פייער פון דער אינקוויזיציע, וועלכע האט שוין אין פארטוגאל געבושעוועט פאר א משך פון צוויי הונדערט יאהר, האט זיך אנגעהויבען ביסלעכווייז אויסצולעשען. אבער די פאנאטישע רויבער האבען זייער רויב נישט געוואלט אויפגעבען. צוויי אורזאכען האבען געבראכט דערצו, דאס דער אפעטיט פון אינקוויזיטארען זאל אויפוואכען מיט נייעם גרימצארן.

די ערשטע סיבה איז געווען דאס, וואס פארטוגאל נאכ'ן צוריקגעווינען איהרע פערלוירענע קאלאניעס און ספעציעל בראזיליע, וועלכע זי האט אפגענומען פון די האלענדער. האט די אינקוויזיציע געזוכט צו נעהמען נקמה אין די מיט-גוואלד געשמד'טע אנוסים, וואס האבען אונטער דער הערשאפט פון האלאנד געוואגט זיך ערקלערען אפען צוריק אלס יודען. טראץ דעם, וואס לויט דעם פרידענס אפמאך צווישען האלאנד און פארטוגאל האט די קירכע נישט געטארט פערפאלגען די אנוסים, וועלכע זענען פערבליבען אין בראזיליען, (א גרויסע צאהל פון זיי האט גלייך פערלאזט די קאלאניע צוזאמען מיט די האלענדער) זענען פונדעסטוועגען נישט פעריבער מעהר ווי אייניגע יאהר און די אינקוויזיציע האט פערשפרייט איהרע נעגעל אויף די אנוסים פון דער דאזיגער גרויסער קאלאניע.

די צווייטע סיבה פארוואס די אינקוויזיציע האט ווידעראמאל פערשטארקט איהר טעטיגקייט איז געווען א ריין פינאנציעלע. אין פארטוגאל האט דאן געהערשט יאהאן דער פינפטער, א פערשווענדערישער בעל תאוה און אונמאראלישער דאן זשואן. ער האט נישט דורכגעלאזט אפילו די שעהנע הייליגע שוועסטער פון די קלויסטערס און זיינע שמייכלערישע הויפלייט האבען אפילו געשריבען אדען אין פאעמען, אין וועלכע זיי בעזינגען די ליבע פון קעניג צו א שעהנער נאנע פון דער הויכער אריסטאקראטיע. צו דעם האבען אויך די מלחמות געקאסט פיל געלד. אזא קעניג און אזא הויף האבען שטענדיג געפיהלט א מאנגעל אין געלד. די קאלאניעס זענען שוין לאנג עקספלואטירט געווארען. אזוי ווי די מאראנען, לעבענדיג רוהיג אונטער דער האלענדישער הערשאפט פאר אייניגע צענדליגע יאהר, האבען שוין געהאט די געלעגענהייט זיך צו ערווערבען א געוויסען רייכטום, האט מען פון הויף א וואונק געגעבען די אינקוויזיטארען זיי זאלען זיך נעהמען צו זייער בלוטיגער ארבייט. ווייל לויט א פריהערדיגען אפמאך צווישען דער קרוין און דער אינקוויזיציע האט דער גרעסטער טייל פון די קאנפיסקירטע גיטער פון די פערדעכטיגטע אנוסים געהערט צו דער קעניגליכער קאסע. וואס מעהר מאראנען עס זענען געכאפט געווארען אלץ מעהר איז אנגעפיהלט געווארען די קאסע פונ'ם קעניג. א בייזע כוואליע פון פערפאלגונגען האט ווידער אנגעהויבען צו בושעווען און די שוין טיילווייז איינגעשלאפענע יודישע געפיהלען פון די מאראנען האבען ווידער אויפגעוואכט.

עס מוז דערביי ערקלערט ווערע, אז אין די דאזיגע שפעטערע דורות, דאס הייסט אין 18-טען יאהרהונדערט איז ביי די מייסטע קינדער פון די אנוסים די יודישע טראדיציע שוין זייט לאנג אפגעשוואכט געווארען. די פעסטערע און מעהר אידעאליסטישע עלעמענטען האבען גרעסטענטיילס פערלאזען דאס לאנד. אין דער צייט פונ'ם טעראר פון מיטען פון 17-טען יאהרהונדערט, אבער די גרויסע מאסען פון די אנוסים האבען זיך גרופירט אין די קאלאניעס, אזוי ווי אין בראזיליען, און ספעציעל אין די בערגיגע גרעניץ-שטעדטלעך פון פארטוגאל, וואו מען געפינט נאך זייערע אייניקלעך ביז צום היינטיגען טאג. און מיט די דאזיגע מאראנען-צענטערן איז פערבונדען דאס לעבען און שאפען און ליידען פון אונזער דיכטער דע סילווא. מיט איהם הויבט זיך אן די סיסטעמאטישע צושטערונגס-ארבייט פון די מיטעלע און ארי-

א שוידערליך קאפיטעל פון דער יודישער געשיכטע אין די צייטען פון דער אינקוויזיציע

מע קלאסען פון מאראנענטום, וואס האט געדויערט ביז צום טאלעראנץ געזעץ פון דע פאמבאל אין יאהר 1773.

אנטאניא זשאזע דע סילווא איז געבוירען געווארען דעם 9-טען מאי 1705 אין ריא דע זשאנעירא, און האט דארט פערבראכט זיינע קינדער יאהרען. די בראזיליער רעכענען איהם דעריבער פאר איינעם פון זייערע דיכטער. זיין פאטער, יואן מענדעס דע סילווא, איז געווען א פראמינענטער אדוואקאט און דיכטער און זיין מוטער לארענסא קאטיניו, איז געבליבען טריי די יודישע טראדיציעס און האט אין געהיים איינגעפלאנצט דאס יודישע געפיהל אין די הערצער פון איהרע קינדער. אין דער צייט, ווען דער אינקוויזיציאנס-טעראר האט זיך אין פארטוגאל ווידעראמאל צופלאקערט, האט די פאמיליע דע סילווא פערלאזען דאס לאנד און איז אוועק קיין בראזיליע, וואו זיי האבען געהאפט צו קענען לעבען רוהיגער. אבער שוין אין יאהר 1702 האט די אינקוויזיציע אנגעהויבען אויסצושפיאנירען די געהיימע יודען פון ריא דע זשאנעירא און עס איז פערהאן א רשימה, וואס די אינקוויזיטארען האבען צוזאמענגעשטעלט פון איבער הונדערט פערדעכטיגטע מאראנען אין דער דאזיגער שטאדט. אין אקטאבער 1712 האט מען פערכאפט א געוויסע צאהל מאראנען, וועגען וועלכע מען האט געוואוסט, אז זיי היטען אפ יודישקייט אין געהיים. צווישען זיי האט זיך געפונען לארענסא קאטיניו, די מוטער פון אנטאניא זשאזע. דער פאטער איז מיט איהר מיטגעפאהרען קיין ליסאבאן, וואו מען האט איהר געשיקט צום געריכט, כדי ער זאל איהר דארט קענען העלפען. דער אכט יעהריגער אנטאניא זשאזע איז נאטירלעך מיט זיי מיטגעפאהרען.

לארענסא איז געפייניגט געווארען אין די פינסטערע קעלערען פון דער אינקוויזיציע ביז זי האט זיך מודה געווען און דעם 9-טען יולי 1713 האט מען איהר ארויסגעפיהרט אויפ'ן אויטא-דא-פע אין א כאלאט פון זינדיגער אלס בעל-תשובה און ענדליך איז זי בעפרייט געווארען. די פאמיליע דע סילווא איז דאן פערבליבען אין ליסאבאן.

אט אין דער דאזיגער שווערער אטמאספערע איז אנטאניא זשאזע געוואקסען. ער האט שטודירט יוריספרודענץ אין דער בעריהמטער אוניווערזיטעט פון קלאומבורע און ווי עס שיינט איז דער בחור געווען א לעבעדיגער יונג און זיך נישט שטארק געהיט פון די געפאהרען פון דער אינקוויזיציע, ביז ער איז אריינגעפאלען. די אגענטען פון פינסטערן טריבונאל האבען איהם ארעסטירט צוזאמען מיט זייער מוטער. א לאנגער שפיאנאזש האט זיי בעוויזען, אז נישט גאר די מוטער האט אפגעהיט יודישקייט אין געהיים, נאר אויך דאס איהר זוהן האט זיך אזוי געפיהרט.

די דאקומענטען פון דער אינקוויזיציע דערצעהלען גענוי איבער דעם פראצעס פון דער מוטער און דעם זוהן. די ערשטע איז לאנגע יאהרען פערשווארצט געווארען אין די געפענגנישען, אבער דער יונגער סטודענט האט עס נישט אויסגעהאלטען. פון אנהויב האט ער געוואלט לייקענען, האט מען איהם אריינגעשטעלט אין די שרעקליכע רייבאייזענס פון דער פייניגונגס-מאשין, ביז ער האט זיך מודה געווען, אז ער האט ווירקליך אפגעהיט די דינים פון תורת משה. אבער, האט ער ערקלערט, מיט א קורצער צייט פאר דעם פראצעס האט איהם די שטארקע רעדענסקראפט פון א גלח אין סאן דאמינגא קירכע איבערצייגט אין די „גרויסע מעלות, וואס די הייליגע בתולה בעזיצט אזוי, אז דער רוח הקודש האט אויף איהם גערוהט און בעלויכטען די פינסטערניש פון זיין נשמה".

ווער עס לייענט היינט די דאזיגע ערקלערונג און געדענקט דערביי, אז דע סילווא איז געווען א געבוירענער לירישער קאמיקער, ווי זיינע קאמעדיעס בעווייזען עס, קען זיך נישט אפהאלטען פון צו לאכען איבער אזא ערקלערונג. עס איז מעגליך, אז די אינקוויזיטארען, וועלכע זענען אייגענטליך געווען מעהר פערדארבענע סאדיסטען ווי גלויביגע מענשען, האבען געטראכט דאס זעלבע, ווייל זיי האבען דעם יונגען בחור נישט אפגעלאזט און איהם ווידעראמאל איבערגעגעבען צו דער פייניגונגס-מאשין. דעם 23-טען סעפטעמבער האט מען אנטאניא זשאזע פערבונדען אלע אברים מיט גראבע שטריק, וועלכע מען האט מיט שווערע אייזענס צוזאמענגעצויגען. ביי יעדען דרוק האט מען פון איהם געפאדערט ער זאל אויסזאגען דעם אמת וועגען זיין מוטער און זיינע קרובים ווי ווייט זיי היטען אפ יודישקייט. זיין הויט האט געפלאצט, זיין פלייש איז שטיקערווייז אפגעריסען געווארען, זיינע פינגער האבען געקראכט, אויסגעצויגען געווארען און געבליבען אינגאנצען אפגעשווינדען. א פערטעל שעה האט געדויערט די דאזיגע שרעקליכע פייניגונג און ער האט אלץ גע'טענה'ט, אז ער האט מעהר נישט וואס צו זאגען. ענדליך האבען די פייניגער ערקלערט, אז ער איז אנ„אפיקורס, א רענעגאט, א שקרן," א. אז. וו. און דריי וואכען שפעטער האבען זיי איהם פער'משפט צום גרויסען חרם, קאנפיסקירט זיין פערמעגען און איהם איבערגעגעבען צום קעניגליכען געזעץ צו בעקומען זיין געהעריגע שטראף. דער יונגערמאן האט זיך דערמאלט געפיהלט אזוי שוואך, אז ער האט נישט געקענט אונטערשרייבען דעם פראטאקאל פון דעם דאזיגען משפט צדק פונ'ם פינסטערען טריבונאל.

דער דאזיגער גזר דין האט איינפאך געמיינט, אז דאס רעגירונגס-געריכט זאל איהם איבערגעבען צום תליון. (די צבועקעס פון דער אינקוויזיציע האבען אליין קיין מאל נישט געזאגט אויף איינעם, אז ער מוז געטויטעט ווערען) אבער דער יונגער דע סילווא האט אזוי פיל געבעטען רחמים, געטון תשובה, זיך געוויזען פרום און גלויביג, אז עס איז בעשטימט געווארען איהם צו לאזען לעבען, נאר ער זאל בלייבען אין געפענגניש און דארט לערנען זייערע הלכות תשובה און די מיסטעריען פון דער קאטוילישער אמונה. ערשט דעם 23-טען אקטאבער האט מען איהם ארויסגעפיהרט אויף דעם פלאץ פון אויטא-דא-פע, וואו ער איז ערשינען אין א כאלאט מיט א גרויסען צלם אויף דער ברוסט און צוויי ליכט אויף די הענד. ער האט דאן געקענט זעהן ווי דער קעניג, זיינע מיניסטארען און אינקוויזיטארען האבען הנאה פונ'ם ספעטאקעל, וואו לעבעדיגע גופים ווערען פערברענט און פיהלענדע הערצער ווערען צובראכען.

נאכדעם ווי אנטאניא זשאזע האט זיך געראטעוועט פון דער ווידער אינקוויזיציע האט זיין פאטער געפלאנט גלייך צו פערלאזען ליסאבאן און צוריקפאהרען קיין בראזיליע, אבער די מוטער האט זיך נאך אלץ געמוטשעט אין דער קארצער פון דער אינקוויזיציע. נאך צוויי יאהר האט זי זיך געוואלגערט אין די פינסטערע קעלערן און דעם 3-טען סעפטעמבער 1728 האט מען זי געפיהרט צו דער פייניגונג. זי האט איבערגעלעבט די גרויסע וועהטאגען און דעם 16-טען אקטאבער איז זי ערשינען אלס בעל תשובה אויף דעם גרויסען אויטא-דא-פע.

ווער קען בעגרייפען, וואס עס האט איבערגעלעבט און דורכגעפיהלט אין די דאזיגע ביטערע יאהרען דער אנגעוועהטאגטער און פערמוטשעטער דיכטער?

עס מוז נאך צוגעגעבען ווערען, אז טראץ די אלע ליידען האט די מוטער נישט געוואלט, אדער פשוט קיין מוט נישט געהאט, צו פערלאזען פארטוגאל. אפשר ווייל זי האט געהאט א גרויסע משפחה פון געהיימע יודען אויף דער פראווינץ.

בריק, בעשעפטיגט זיך מיט וואס איהר דארפט און ער פוצט די שיך. אין די גרויסע הייזער וואו עס געפינען זיך א סך ביוראס קען מען זיך ראזירען, פריהשטיגען, דיקטירען א בריף דעם עפענטליכען סטענאגראף און נאטאריאל בעשטעטיגען די אונטערשריפט, נישט איבערטרעטענדיג די שוועל פון הויז.

אין די באנקען און ביוראס, האט מען לעצטענס איינגעפיהרט זעהר אינטערעסאנטע אפאראטען. עס קומט צום דירעקטאר א הער און רעדט וועגען געשעפטען. א טאן האט ער אנ'ערנסטען, אבער ווער ער איז — קען דער דירעקטאר זיך בשום אופן נישט דערמאנען. ער הייסט סמיט. אבער עס זענען פערהאן צוויי הונדערט טויזענד סמיטען אין ניו-יארק. דער דירעקטאר הערט אויס דעם בעזוכער און צייכענט עפעס אויף א פליטקע, וואס ליגט איהם אונטער דער האנד. „אירווינג סמיט". און הערט בשעת מעשה אויס דעם בעזוכער מיט א ליבען שמייכעל, ענטפערט א פאר אלגעמיינע ווערטער, דערווייל שפרינגען די ווערטער, וועלכע ער האט אנגעצייכענט אויף דער עמפינדליכער פליטקע ארויס אויף א צווייטער פליטקע, וועלכע געפינט זיך פאר די אויגען פון זיין געהילף, וואס מוז אלעס וויסען. אין א מינוט ארום, נישט איבערייסענדיג דעם שמועס מיט דעם בעזוכער, לייענט דער דירעקטאר אויף זיין שרייב-טיש: „אירווינג סמיט, קאמערסאנט, 45 וועסט 24 גאס, אזוי פיל און אזוי פיל אין באנק. סאליד". אדער: — „אירווינג סמיט. נישט ערנסט, קלאפט אפ די שוועלען".

צו ווארטען אויף א צוג קומט נישט אויס דעם אמעריקאנער. פון די ניו-יארקער וואקזאלען געהט יעדער מינוט אפ א צוג אין אלע עקען פון לאנד. קיין פילאדעלפיא — יעדע שעה, קיין וואשינגטאן און טשיקאגא יעדע צוויי שעה און אפטער. וואקזאלען — פראכטפולע פאלאצען.

דער צענטראלער באהן-הויף אין ניו-יארק איז איינע פון די מערקווירדיגסטע עפענטליכע געביידעס אין דער גאנצער וועלט. דאס איז א גאנצע אונטערערדישע מלוכה מיט מארמאר-זאלען און אונענדליכע מארמאר-קארידארען, וועלכע פערבינדען דעם וואקזאל מיט די האטעלען אויף די שכנישע גאסען. דער אריינפאהר אין וואקזאל איז אויף איין הויך מיט דער גאס. דער הויפט-זאל געפינט זיך טיף אין דער צענטער און עס פיהרען צו איהם פון אלע זייטען פראכטפולע מארמארנע טרעפען. דאס איז נישט קיין וואקזאל, נאר עפעס אנ'עפעקטפולע אויסשטעלונג. אויפ'ן ווייסען מארמאר פון דער פאדלאגע — טויזענדער שווארצע פיגורען אין לעבעדיגער בעוועגונג, און קיין רעש נישט, עטליכע און דרייסיג קאסעס; קיין רייה נישט, 2 — 3 מענשען ביי יעדען פענסטער. קיין טרעגער דארף מען נישט רופען, זיי זענען דא, וואקסען ארויס ווי פון אונטער דער ערד. מען נעהמט ביי אייך דעם באגאזש און מען טראגט איהם, וואו איהר דארפט. די באהן-ליניע זעהט מען נישט. א רייה מאנומענטאלע טירען, געקאוועט מיט בראנז, זעהר שעהנע איבער זיי נומערן. נומער 24, דער צוג קיין טשיקאגא געהט אפ פון דער 24-טער פלאטפארם. שטיל, אהן רעש, נישט איילענדיג זיך, קיינעם נישט איבעריאגענדיג, געהט דער רייזענדער אריין אין דער נויטיגער טיר און געהט ארויס אויף דער פלאטפארם, וואו עס איז אויך שטיל און אהן רעש, און מען ווייזט איהם באלד אויף זיין וואגאן. קלאסען — איינע פאר אלע. די וואגאנעס בעקוועמע, די געזעסען סאמעטענע, גוט בעהייצט. דאס איז דער דעמאקראטישסטער אופן פון פאהרען. שלעכטע צוגען, נישט בעקוועמע וואגאנעס, זענען איינפאך נישט פערהאן. אלע צאהלען איין טאריף. אנ'ארבייטער, א בעשיידענער אנגעשטעלטער און א מיליאנער זיצען אין איין רייה. אבער פאר אמאטארען זענען פערהאן פולמאן-וואגאנעס מיט טיפע קלוב-שטוהלען, דא קאסט 20 פראצענט מעהר פון דעם אלגעמיינעם טאריף. פערמעגליכע פאמיליעס פאהרען כמעט שטענדיג אין די פולמאן-וואגאנעס און שאפען זיך אזוי ארום די 1-טע קלאס פאר א קליינעם אפצאהל. וואס שנעלער — קאסט טייערער, דער אונטערשיד איז אויך נישט קיין גרויסער. דער בעריהמטער צוג „דאס צוואנציגסטע יאהר-הונדערט", וועלכער פערבינדט ניו-יארק מיט טשיקאגא מאכט דעם גאנצען שטח אין 20 שעה. פאר פערשפעטיגען צאהלט די קאמפאניע די פאסאזשירען שטראף אין דער פארם פון אומקעהרען א געוויסע טייל פון טאריף, דאס איז איינע פון די שעהנסטע און בעקוועמסטע צוגען אין דער וועלט. עס קומען אין איהם פאר קינא-סעאנסען און דער פראכטפולער סאלאן ערלויבט צו בעוואונדערען דעם מאלערישען וועג מיט די גרויסע אזערעס. דאס איז דער צוג פון מיליאנערען, וועלכער איז אבער צוגענגליך פאר יעדען וואס וויל בעצאהלען אנשטאט 40 דאלאר — 50 דאלאר. דער אונטערשיד איז אין אלגעמיין א נישטיגער.

אנ'אמעריקאנער איז געקומען אין א פרעמדער שטאט. וואוהין ער זאל נישט קומען — ווערט די דירה-פראגע פאר איהם געלעזט „אויטאמאטיש". האט ער א נייגונג צו לוקסוס — שטעלט ער זיך אפ אין א מאדערנעם האטעל פאר 6 דאלאר — א פרייז, וועלכער איז צוגענגליך פאר יעדען מיטעל-פערמעגליכען אמעריקאנער. ער וועט בעקומען א שעהנעם נומער מיט א גוטער וואנע מיט אלע בעקוועמליכקייטען. האט ער בעשיידענע נייגונגען — וועט ער פערפאהרען אין א גרויסען שטאנדארט האטעל פון א נייעם טיפ. אלע בעקוועמליכקייטען, וועלכער, דער רייכער בעקומט אין מאדערנעם האטעל, בעקומט ער דא פאר 3 אדער 4 דאלאר. א פרייז פאר אנ'אמעריקאנער א בעשיידענער. „אמעריקא פאר אלע אמעריקאנער" — דאס איז דער גרונד-געזעץ פון דער ציוויליזאציע, מיט וועלכע די אמעריקאנער שטאלצירען און, וועלכע האט נישט נאר א פראקטישען, נאר אויך א מאראלישען ווערט.

פ. ל—ן.

דער קונדס

הומאָר — סאַטירע

בהמה און ווייב.

(אַ מעשה׳לע פון איצטיגעז רוסלאַנד)

ביי דעם פויער איוואַן גרובינין איז געשטאָרבען זיין ווייב.

האָט זיך איוואַן ווינציג וואָס גענומען צום הארצען, געאַרבייט רוהיג, געלאָסען, ווי אַלע מאָל.

אין אַ האַלב יאָהר שפּעטער איז ביי איהם גע׳פגר׳ט די בהמה.

האָט זיך איוואַן זייער גענומען צום הארצען, אַרומגעגאַנגען שוואַרץ ווי די ערד און פאַרנאַכלעסיגט די אַרבייט.

בעגעגענט איהם איינמאָל זיינער אַ פריינט, דער פויער סטעפּאַן מינין, און ביי אַ גלעזעל שנאַפּס פרעגט ער איהם:

— זאָג מיר נאָר, איוואַן, איך קען עס נישט פערשטעהן: פאַר וואָס ווען דיין ווייב איז דיר געשטאָרבען, דיין אַגאַפאַ, האָסטו זיך נישט גענומען צום הארצען, און ווען דיין בהמה איז גע׳פגר׳ט, געסטו אַרום שוואַרץ ווי די ערד? ווּאו ליגט דער שכל? איז דען אַ בהמה מעהר ווערט פון אַ ווייב? אַגאַפאַ איז דאָך געווען אַזאַ טייערע אַרבייטערין?!

— איך וועל דיר דערקלערען,—ענטפערט איוואַן,—איך בין נישט זיכער, וואָס איז מעהר ווערט איצט ביי אונז אין רוסלאַנד—אַ ווייב צי אַ בהמה... נאָר די מעשה איז אַזוי: ווען איך בין געבליבען אַנ׳אַלמן האָט זיך אַ דאָרף מיט פויערטעס צו מיר גע׳שדכנ׳ט, אָבער גלייך ווי ביי מיר איז גע׳פגר׳ט די בהמה, האָבען זיי אַלע פערדרייט דעם עק... מען זעהט זיי שוין מעהר נישט!...

אַ פּראַקטישער צוועק.

— איך וואָלט זיך געוואָלט אויסלערנען שווימען.

— צו וואָס דאַרפסטו עס?

— ווייל מיינע בעלי-חובות וואָלטען מיך דערטרונקען אין אַ לעפעל וואַסער.

אַנ׳אויסרייד.

— ביזטו נישט דערזעלבער יונגעל, וואָס איז געווען ביי מיר מיט דריי חדשים צוריק פרעגען אויף אַ פּאָסטען?

— יאָ, דאָס בין איך.

— האָב איך דאָך דיר געזאָגט, אַז איך דאַרף אַנ׳עלטערען?

— בין איך דאָך איצט עלטער מיט דריי חדשים.

מיטלען צו קעלט.

א) בלייבט אין הויז אויף אַ טאָג, וועט אייך דאָס ווייב אָנהויבען איינרעדען, אַז זי דאַרף אַ פוטערנעם מאַנטעל פאַר אַ פּאָר הונדערט דאָלאַר, - וועט אייך ווערען הייס, ווי אין אַ מרחץ.

ב) ברענגט אַראָפּ די שוויגער אויף אַ פּאָר וואָכען וועט ביי אייך ווערען אין הויז אַנ׳אמת׳ער תמוז...

מן-הסתם ווייסט ער.

— זינט ווען האָסטו אָנגעהויבען צו גלויבען אין שדים?

— זינט איך האָב חתונה געהאַט.

אפגעגאַרט דאָס מזל.

— די וועלט זאָגט, אַז ביי אַנ׳אַרימאַן פאַלט שטענדיג מיט דער פוטער אַראָפּ און ביי מיר, כאָטש איך בין אַנ׳אַרימאַן, איז דאָס ברויט געפאַלען מיט דער פוטער אַרויף.

— מסתמא האָסטו אָנגעשמירט פערקעהרט און אָפּגענאַרט דאָס מזל.

אַ טייער וואָרט.

אין לאָנדאָן האָט מען געזאָגט, אַז דער דיכטער קיפּלינג נעמט פאַר יעדען וואָרט 6 שילינג. אַ פרוי, וועלכע האָט געוואָלט האָבען קיפּלינגס אווטאָגראַף, האָט אַרויסגעשיקט אַ טשעק אויף 6 שילינג מיט אַ בריף צו קיפּלינגען, בעטענדיג „איין וואָרט". מיט אַ פּאָר טעג שפּעטער, האָט זי בעקומען אַ בריף, אין וועלכען עס איז געשטאַנען טאַקע נאָר איין וואָרט: „טיינקס" (אַ דאַנק).

בעסער אַ שווייג.

אַנ׳אויטאָ איז מיט׳ן גאַנצען אימפּעט אָנגעלאָפען אויף אַ דורכגעהענדיג פּאַרפאָלק אויף איינער פון די בעלעבטעסטע, רוישיגע גאַסען. צום גליק איז קיין אומגליק מיט מענשען נישט פּאַרגעקומען. דאָס פּאַרפאָלק איז אומגעפאַלען, אַביסעל אויסגעשמירט געוואָרען אין בלאָטע און האָט איבערגעלעבט עטליכע מינוטען טויט-שרעק.

— צי האָט איהר בעמערקט דעם נומער פון אויטאָ—האָט אַ פרעג געטון אַ פּאָליציאַנט, וועלכער איז העגדום-פּעגדום צוגעלאָפען צום אָרט פון פּאַרפאַל.

— יאָ,—האָט געענטפערט דער מאַן,—גראָד האָב איך יאָ בעמערקט און געדענק זעהר גוט דעם נומער, ווייל די ערשטע צוויי ציפער זענען מיינע יאָהרען און די לעצטע צוויי ציפער – מיין ווייב׳ס יאָהרען.

— הער זיך איין, מאַריק,—האָט זיך אַריינגעמישט די פרוי,—ברענט ער אויפ׳ן פייער און לאָז איהם געמאַך. לאָמיר בעסער מאַכען אַ שווייג...

ביים קבר פון מאַן.

אַ רעדנער שטעהט אויף אַ פרישען קבר, מאַכט אַ הספד און וויינט: „אַזאַ יונגער בוים! אַזאַ יונגער בוים! לאָזט, נעבעך, איבער אַ פינפאונצוואַנציג-יעהריגע אַלמנה!"...

— פּאַרדאָן!—פאַלט איהם אַריין די אַלמנה אין די רייד,—דריקט זיך אויס פּינקטלעכער: איך בין קוים אַלט צוויי-אונצוואַנציג יאָהר...

כמעט אַ רעטעניש.

— וואָס איז דאָס וואָרט, וואָס ווערט פאַלש געשריבען און קיין מענש אין דער וועלט האָט עס נאָך קיינמאָל ריכטיג נישט געזעהען?

— איך ווייס נישט.

— דאָס איז דאָס וואָרט: פאַלש.

הונדערט וועלף.

אַ יוד האָט אַמאָל דערצעהלט, אַז ווען ער איז געפאָהרען ווינטער דורך אַ וואַלד, זענען איהם בעפאַלען 100 וועלף מיט אַמאָל. עפּעס על פּי נס האָט ער זיך פון זיי אַרויסגעדרעהט.

— הונדערט וועלף מיט אַמאָל?—פרעגט איהם דער אַנדערער איבער,—אפשר עפּעס וועניגער?

— נו, אַז פופציג וועלף, איז אַ קלייגער נס?

— עט, איהר וועט נאָך עפּעס נאָכלאָזען פון די פופציג,— שפּאַרט זיך דער אַנדערער.

— מילא, זאָל מיינס איבערגיין: זאָל זיין נאָר 25 וועלף.

— אַז איהר האַלט שוין ביים נאָכלאָזען, לאָזט מיר שוין ווייטער נאָך, כאָטש ביז איין וואָלף, איך בעט אייך.

— לאָזט אָפּ מיט אייערע חכמות,—בייזערט זיך יענער,— אַז מ׳זאָגט אייך אַ וואָלף איז אַ וואָלף.

— אָבער זאָגט מיר דעם אמת,—שטעהט יענער צו,— דעם איינעם וואָלף האָט איהר כאָטש געזעהען?

— יאָ, געזעהען, נישט געזעהען,—ווער זשע דען האָט געקאָנט אַזוי ברומען אין וואַלד?...

אַ סדרה.

— טאַטע, וואָס איז די מעשה, וואָס עס איז דאָ אַ פרשת „זכור" און עס איז נישטאָ קיין פרשת „נקבה"?

— אַז דו וועסט מיין קינד, עלטער ווערען, וועסטו וויסען, אַז דאָס איז נישט קיין פרשה, נאָר אַ גאַנצע סדרה.

איינפאַך.

יענטע-פּרוכנע: פאַרוואָס זענען מיר ווייבער אַזוי איינפאַך, אַז אפילו דער איינפאַכסטער מאַכט אַ ברכה „שלא עשני אשה"?

חיים-יאנקל; דאָס מאַכט נאָר יעדער ענטגעגען זיין אייגען ווייב.

אַפּאָריזמען.

מיר האָבען שוין גענוג פרייהייט. אין וואָס מיר נויטיגען זיך, איז אין ווינציגער מענשען, וואָס נעמען זיך די פרייהייט צו בערויבען אונז פון אונזער פרייהייט.

*

דערפאָלג קומט מיט די יאָהרען, פונקט ווי פאַלשע ציין און גראָע האָר.

*

ליבע געפינט איהר אויסוועג — דורך אַ גט.

*

די גרעסטע ליגנערין איז — אַ וואָרזאָגערין.

*

זעהר וועניג פרויען נעמען אָן די האַנד פון אַ מאַן ווען זי איז ליידיג.

*

דו קאָנסט גיכער טויטען אַ ליבע, איידער פערמאַכען דאָס מויל פון אַ פרוי.

*

די צונג פון אַ פרוי איז אַ שווערד, וואָס ווערט קיינמאָל נישט פערזשאַווערט און איז דאָך גיפטיג.

אַ קלוגער מאַן.

זוהן: טאַטע, איך וויל חתונה האָבען!

פאָטער: ניין, מיין זוהן, דו האָסט נאָך נישט גענוג שכל.

זוהן: ווען וועל איך האָבען גענוג שכל?

פאָטער: ווען דו וועסט אַרויסוואַרפען פון קאָפּ דעם געדאַנק, אַז דו ווילסט חתונה האָבען.

אַ יודישע טבע.

— זאָגט מיר, ר׳ אפרים, פאַרוואָס וויל אַ יוד, מ׳זאָל נאָר איהם אויפרופען צו „שלישי"?

— איך וועל דיר זאָגען: דאָס איז שוין אַ יודישע טבע—וואו צוויי, וויל ער זיין אַ דריטער...

אין די ציין פון טיגער

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון מאָריס לעבלאַן

78)

דערנאָך איז פערענאַ מיט דעם שוין פאַר איהם בעקאַנטען געהיימען דורכגאַנג, אוועק אין זיין בודואַר.

דאָרט האָט ער זיך ווידער איבערצייגט, אַז די הילצערנע דעק פונ׳ם נישע-קאַסטען, וואָס פערבאָרגט דעם אַרויסגאַנג אונטער׳ן פענסטער, פּאַסט זיך אויסגעצייכענט, און אַז קיינעם קען גאָר נישט איינפאַלען, אַז דאָ איז דאָ עפּעס אַ פערבאָרגעניש — האָט ער זי, די דעק צוגעמאַכט איבער׳ן קאָפּ.

אין עטליכע מינוט שפּעטער האָט ער דערהערט אַ טומעל, וואָס די פּאָליציאַנטען האָבען אָנגעמאַכט ביים אַרומזוכען איהם אין זיינע צימערען.

בזה האופן איז די סיטואַציע דעם פיער-און-צוואַנציגסטען מאַי, פינף אַ זייגער בייטאָג, געווען אַזאַ:

פלאָרענציאַ לעוואַסער איז געווען אין דער סכנה אַרעסטירט צו ווערען; גאַסטאָן סוועער איז געווען אַרעסטירט; מאַריא-אַנאַ פאָוויל האָט זיך געפונען אין דער תפיסה און געפיהרט אַ הונגער-שטרייק, כדי צו שטאַרבען וואָס גיכער, און דאָן לואי פערענאַ — אַנ׳איבערצייגטער אין זייער אומשולדיגקייט, דער איינציגער מענש אין דער וועלט, וואָס איז געווען ביכולת זיי צו ראַטעווען, ער — דאָן לואי איז געווען פון זיך אַליין פערשלאָסען אין דער פערבאָרגעניש פון זיין פּאַלאַץ אין גערעג פון צוואַנציג פּאָליציאַנטען.

וואָס שייך מאָרנינגטאָנס ירושה, איז וועגען איהר נישט געווען וואָס צו רעדען, מחמת דער לעצטער יורש האָט דאָך דערקלערט קריג אַלע רעכטען פון דער געזעלשאַפטליכער מאַכט.

— אויסגעצייכענט! — האָט זיך פערענאַ שפּאָטיש פונאַנדערגעלאַכט — אָטאָ דאָס ערשט איז אַ לעבען, ווי איך פערשטעה! די פּאָזיציע איז אַ קלאָהרע און אַ דייטליכע! עס איז נאָר אַ פראַגע, ווי-אַזוי איך, אַרסען לופען וועל קענען מאָרגען אין אָוועבד זיין אָנוועזענד אויף דער פערזאַמלונג אין דער ווילע פון פאָוויל׳ן און אַזוי אַדורכפיהרען דעם ענין, איך זאָל זיין ביכולת צו ראַטעווען מאַריאַ-אַנאַ׳ן, פלאָרענציא לעוואַסער, גאַסטאָן סוּוער׳ן און זיין בעסטען אינטימסטען ידיד, דעם דאָן לואי פערענאַ?

אין דער נאָהענט האָבען זיך געלאָזען הערען טעמפּאָ קלעפּ. משמעות, מ׳האָט געזוכט אויף די דעכער, און מ׳האָט אַרומגעקלאַפּט די ווענד.

דאָן לואי האָט זיך בעקוועם אוועקגעלייגט אויף דער ערד מיט׳ן קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף די הענד, און פערמאַכענדיג די אויגען, האָט ער אַרויסגעשעפּטשעט:

— לאָמיר אָקאָרשט אַ טראַכט טון...

קאַפּיטעל צעהן.

ראַטעוועט!

ווען אַרסען לופען האָט מיר שפּעטער דערצעהלט, אין וואָס פאַר אַ טראַגישער לאַגע דער ענין האָט זיך דאַן געפונען, האָט ער צוגעגעבען מיט אַ געוויסען שטאָלץ:

— דאָס וואָס עס האָט מיך דאַן געוואונדערט, און וואָס עס וואונדערט מיך נאָך היינט אַלס איינער פון די גרעסטע נצחונות מיינע איז דער פּאַקט, וואָס איך האָב תיכף מיט דער גאַנצער זיכערקייט געגלויבט, אַז סוועער און מאַריאַ אַנאַ זענען אומשולדיג, נישט קוקענדיג דעראויף, וואָס קיין אויספאָרשונגס-ריכטער אויף דער וועלט וואָלט מיט מיר נישט מסכים געווען, אורטיילענדיג, לויט די קאָנקרעטע בעלעסטיגענדע מאַטעריאַלען.

בנוגע מאַריאַ אַנאַ׳ן איז קיין ספק נישט געווען, ווען מען האָט זיך נאָר דערמאָנט וועגען די ציין-שפּורען אין דעם עפּעל.

וואָס שייך גאַסטאַן סוועער, דעם זוהן פון וויקטאָר סוועער, און דערמיט דעם יורש פון קאָזאַ מארנינגטאָן — אטא דער גאַסטאָן סוועער, דער „פערשוין מיט׳ן העבאַן-שטעקען", דער, וואָס האָט דער׳הרג׳עט דעם אינספּעקטער אויסען — צי איז דער דאָזיגער גאַסטאָן נישט געווען אַזוי געכאַפּט אין דער מעשה, ווי די פרוי פאָוויל? ער איז דאָך פונקט, ווי זי געווען שריפטליך בעשולדיגט דורך דעם דערמאָרדעטען אינזשינער פאָוויל!

פון וואַנען זשע האָט זיך גענומען די פלוצלינגע מיינונגס-ענדערונג אין פערענאַ׳ן?

פאַרוואָס האָט ער זיך ענטקעגענגעשטעלט דער ווירקליכקייט?

פאַרוואָס האָט ער אָנגעהויבען צו גלויבען אין דעם נישט-בעגלויבטען אמת?

פאַרוואָס האָט ער צוגעלאָזט אַ נישט-צולעסיגע זאַך?

פאַרוואָס? אַכיבע דערפאַר, ווייל דער אמת האָט אַ ספּעציעלען נאָכקלאַנג, וואָס איז איהם מעגליך צו פעלשען!

פון איין זייט זענען געווען בולט אַלע בעווייזען, אַלע ממשות׳דיגע, רעאַלע פאַקטען, אַלע זיכערע סברות... און פון דער אַנדער זייט — סוועערס ווידוי...

און אָטאָ-דער ווידוי פון איינעם פון די בעשולדיגטע, וואָס האָט פון פריהער-אויס געוועקט אומצוטרוי, וואָס איז געווען נישט צום גלויבען פון אָנהויב ביז׳ן סוף — אָטאָ דאָס דערציילען, וואָס איז געמאַכט געוואָרען מיט אַנ׳אויפריכטיגקייט, מיט אָפענהערציגקייט, קלאָהר און געבונדען, ענטוויקעלט בהדרגה, פון אָנהויב ביז צום סוף, אָטאָ די ענטוויקלונג פאַר אומרעאַלע פערוויקלונגען — האָט אין פערענאַ׳ן איבערגעקעהרט די אָנגענומענע מיינונג.

— איך האָב געגלויבט אין דער דערציילונג! — האָט פערענאַ געזאָגט — און איך האָב אָנגעהויבען צו טון אין דער זאַך לויט דעם, ווי דער גלויבען מיינער האָט עס מיר בעפוילען.

„אָנהויבען צו טון" האָט פאַר׳ן דאָן לואי בעדייט אין דעם פאַל איבער׳חזר׳ן זיך אין זכרון אַלע פּרטים פון סוועערס רייד.

ער האָט זיך בעמיהט פאָרצושטעלען ווי-אַזוי די אַלע פּרטים האָבען אויסגעזעהן אין דער ווירקליכקייט.

ער האָט זיך דערמאָהנט אין די קלענסטע נישט-בעדייטענדע אויסדרוקען און איטליכען בעוועגער האָט ער בעטראַכט, כדי אַרויסצובעקומען פון זיי דעם חלק געהיימניש, וואָס זיי האָבען הינטער זיך פערבעהאַלטען. דאָרט האָט דאָך געמוזט זיין דער אמת — מ׳האָט נאָר געדאַרפט אַלץ גענוי פערשטעהן...

עס איז אַדורך אַ שעה נאָך אַ שעה...

פלוצים אינמיטען נאַכט האָט ער איינגאַנצען אַ ציטער געטון.

ער האָט אַ כאַפּ געטון דעם זייגער און ביים שיין פון עלעקטרישען לעמפעל האָט ער דערזעהן, אַז ס׳איז שוין דריי און פערציג מינוט נאָך עלף.

— הייסט עס, אַז היינט עלף אַ זייגער מיט דריי און פערציג מינוט האָב איך אַדורכגעריסען דעם חושך פון דער געהיימניש! — האָט ער הויך אויסגערופען.

(פאָרטזעצונג קומט)

ערד=ציטערנישען אין ארץ ישראל.

ירושלים, 23 (יט"א, טעלעגראפיש). אין משך פון נעכטיגען טאג, איז ארץ-ישראל צוויי מאל איפגעטרייסעלט געווארען פון אן'ערד-ציטערניש. די ערשטע, איז פארגעקומען ארום 3 א זייגער נאכמיטאג און איז געווען זעהר לייכט. די צווייטע — ארום 7 אין אווענד, איז געווען א שווערערע און האט זיך געפיהלט איבער'ן גאנצען לאנד.

א סך הייזער זענען איינגעפאלען.

וועגען גרויסע היזקות טיילט מען מיט פון ירושלים, יריחו, תל-אביב א. אנד. פיל וועגד אינ'ם בנין פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים, האבען געפלאצט.

די אלענבי-בריק, איבער'ן ירדן, איז שווער בעשעדיגט, דער האנדעלס-פערקעהר איז אפגעשטעלט. וועגען מענשליכע קרבנות זענען קיין ידיעות נישטא.

ירושלים, 23 (יט"א, טעלעגראפיש). די ערד-ציטערנישען האט מען אויך געפיהלט אין חברון, חיפה, טבריה, עכו. אומעטום זענען, פון די שטארקע אויפטרייסלונגען, צושעדיגט געווארען א סך וואוין-הייזער און עפענטליכע בנינים.

צווישען דער בעפעלקערונג איז ענטשטאנען א געוואלדיגער פאניק. יודען און אראבער זענען א גאנצע נאכט געלעגען אונטער'ן פרייען הימעל מורא-האבענדיג, די ערד-ציטערנישען זאלען זיך נישט איבער'חזר'ן.

נישט געווען קיין מארד אויפ'ן וואהל-מיטינג אין דאבראמיל.

לעמבערג, 23. (טעלעפאניש). אין צוזאמענהאנג מיט די קלאגען, וואס האבען זיך פערשפרייט, אז אין דאבראמיל, איז דער'הרג'עט געווארען אויף א מיטינג אן'עלטערערער יוד, טיילט מען אפיציעל מיט, אז די גאנצע ידיעה איז פאלש פון אנהויב ביז'ן סוף.

דער ענין שטעלט זיך פאר אויף אזא אופן: מוצ"ש איז אין דאבראמיל צונויפגערופען געווארען א מיטינג דורך דער „אגודה". דער עולם, וואס איז געקומען אויפ'ן מיטינג איז אבער געווען טיילווייז א ציוניסטישער און טיילווייז אנ'אונפארטייאישער. ווען עס איז געקומען צו וועהלען א פארזיצער. איז אויסגעוועהלט געווארען א ציוניסט. דער אגודה-עולם האט ביסלעכווייז פערלאזט דעם זאל. עס איז גלייכצייטיג געקומען צו א שארפער מיינונגס - אויסטויש. צווישען די אנוועזענדע האט זיך אויך געפונען א 76-יעהריגער יוד, א קראנקער אויף סקלעראז, א גרויסער פאנער. א היימקומענדיג איז דער אלטער פערשלאפט געווארען און זונטאג איז ער געשטארבען.

דערפון האבען זיך גענומען די קלאנגען, אז מען האט איהם גע'הרג'עט אויפ'ן מיטינג.

אלוועלטליכע יודישער סטודענטען-קאנגרעס

ווארשא, 22 (טעלעפאניש) א גאנצע רייהע יודישע אקאדעמישע ארגאניזאציעס אין אויסלאנד, האבען זיך געווענדעט צום צענטראל-קאמיטעט פון די יודישע אקאדעמישע ארגאניזאציעס אין פוילען, מיט א פארשלאג צונויפצורופען אין פוילען אנ'אלוועלטליכען קאנגרעס פון די יודישע סטודענטען, ווי אויך איבערטראגען די אלוועלטליכע סטודענטען-עקזעקוטיווע קיין ווארשא (די אלוועלטליכע סטודענטען - עקזעקוטיווע געפונט זיך ווי בעקאנט אין וויען).

די פארשלאג-געבער מאטיווירען דערמיט וואס די צאהל יודישע סטודענטען אין פוילען (6—7 טויזענד) שטייגט איבער די צאהל יודישע סטודענטען אין דער גאנצער וועלט, ווייל אויך דאס רוב יודישע סטודענטען, וועלכע שטודירען אין אייראפא, שטאמען פון פוילען.

דער צענטראל-קאמיטעט פון די יודישע אקאדעמישע ארגאניזאציעס אין פוילען בעשעפטיגט זיך איצט מיט די איבענדערמאהנטע פארשלאגען.

— —

גרויסער פראצעס פון דער ווייס-רוסישער „הראמאדע" אין ווילנע.

ווילנא, 23 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). היינט האט זיך דא אנגעהויבען דער גרויסער פראצעס פון דער ווייס-רוסישער „הראמאדע", וועלכער רופט ארויס א שטארקע פעראינטערעסירונג.

צווישען די 56 אנגעקלאגטע זענען פערהאן 5 געוועזענע סיים-דעפוטאטען: טאראשקעוויטש, ראק-מיכאלאווסקי, וואלאשין, מיאטלא און ליצקעוויטש. די דאזיגע ארעסטירטע געוועזענע דעפוטאטען זענען געבראכט געווארען צום פראצעס פון דער וואראנקער תפיסה.

די אקטען פון פראצעס ענטהאלטען 36 בענדער. דער בעשולדיגונגס-אקט אליין 98 בויגען.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען מצד דער פראקוראטור 421 עדות, און מצד דער פערטיידיגונג — 6600 עדות.

דאס געריכט בעשטעהט פון פארזיצענדען ריכטער אוסיאנקא, און די ריכטער יורעוויטש, באריקא און באזאווסקי. די בעשולדיגונג ווערט געשטיצט דורך די פראקורארען האאוזע און קלאווסקי. אלס פערטיידיגער טרעטען ארויס די ווארשאווער אדוואקאטען: דוראטש, עטינגער, באביאנסקי, שמיראווסקי, האניגוויל, און 7 ווילנער אדוואקאטען.

די רעגירונג האט ספעציעל דעלעגירט צום פראצעס דעם ווארשאווער פראקוראר מאלצענהויער און דעם לייטער פון דער מזרח-אפטיילונג אין אויסערן-מיניסטעריום האלובקא.

דער פראצעס איז אויסגערעכענט אויף אנ'ערך דריי חדשים מיט א הפסקה פון 12 טעג, אויף דער צייט פון די וואהלען, כדי די עדות, וואס קומען פון דער פראווינץ זאלען זיך קאנען בעטייליגען אין די וואהלען.

די פערטיידיגער האבען פארגעלעגט אפצולעגען דעם פראצעס. דאס געריכט האט אבער דעם פארשלאג אפגעווארפען און די פערהאנדלונגען געהען ווייטער.

מעלדונג
פון די פאך קורסען ביי „ארט"

צוליב'ן ערפאלג פון דעם שטאפערייקורס, ווערט ארגאניזירט א נייע גרופע.

אויף דעם נאכמיטאגס-קורס פאר האנט- און מאשין-האפט ווענען פערהאן איינגע פרייע ערטער.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין ביורא פון „ארט" וואולטשאנסקא 27.

אויף אלע איבעריגע קורסען זענען קיין פרייע ערטער נישטא.

דיקקייט

קישקע-שמערצען, שטערונג אין די זייטען, ברוסט-קלעמונג, הארץ-קלאפעניש ווערען בעזייטיגט, אויב מען נעברויכט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

ערצטליכע בעאבאכטונגען פערצייכנען באמת איבערראשענדע רעזולטאטען, מיט דעם ביטער-וואסער פון „פראנץ יאזעף" וואס ביי מענשען מיט זיצענדער לעבענסווייזע איז ערציעלט געווארען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעס.

עפענטליכע ערקלערונג!

צוליב דעם וואס אונזער פראפעסיאנעלער פעראיין אלעס ערשטער מאי 2 לאזט זיך ארייין אין פאליטיק, וואס שטערט די ריין פראפעסיאנעלע ארבייט, וואס געהער צו א פראפעסיאנעלען פעראיין, זאגען מיר זיך פרייוויליג אב פון אונזערע אמטען און טרעטען ארויס פון דער פערוואלטונג און פון דער פאך-קאמיסיע פון מענער-מאגאזין.

פארזיצענדער פון מענער-מאגאזין און עהרען-סעקרעטאר פון דער פערוואלטונג **ב. איצקאוויטש**

פערוו. מיטגליד און עהרען-סעקרעטאר פון דער פאך-קאמיסיע **וואלף בענקעל.**

Zaginął kwit z Elektrowni Łódzkiej na Zł. 20 Nr. 38596 na imie Moszek Filozof, zam. w Łodzi przy ul. Aleksandrowskiej 43. Znalazca zechce takowy zwrócić pod wskazanym adresem.

Skład Apteczny i Perfumerja

M. WOLLMAN

12 ZAWADZKA 12

עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל
פון די נייעסטע פערפומען
טואלעט=זייפען, קרעמען, פודער, קעלנישע בלומען-וואסערן ווי אויך אלערליי קאסמעטיק צו קאנ=קורענץ=פרייזען! פאר ענגראסיסטען ראבאט!
בעמ.: פודער קאטי און הוביגאן אויף דער וואג.
יעדע פרוי ווערט סערפירט מיט די בעסטע פערפומען גערלאינע

Ł.O.Z.B.|לאדזער באקסער-קרייז-פערבאנד|Ł.O.Z.B.

שבת דעם 25 7.30 אווענד אין זאל פון העלענאוו און זונטאג ד. 26 ד. ח. 4.30 נאכמ. אין ווייסען זאל פון „מאנטייפעל" קומען פאר די

באקסער-מייסטערשאפטס=קאמפן

פון לאדזער באקסער=קרייז=פערבאנד פאר'ן יאהר 1928.

עס נעהמען אנטייל פאלגענדע פעראיינען:

„מכבי", „אוניאן", „קרושע ענדער" (פאביאניץ) און „סאקאל".

בילעטען-פארפערקויף ביי ארנא דיעטעל, פיעטריקאווער 157 אפטייק-סקלאד און אין טאג פון די קאמפען ביי די קאסעס.

352

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער

„ALASKA" פירמע א. פ.

פיעטריקאווער 19 איז געווארען פון 15-טען ד. ח.

ליקווידירט און איבערגעטראגען אויף **זשעלאנא 2** טעלעפאן 42-38

עמפפעהלענדיג זיך דער ג' קונדשאפט אונזער רייך פערוטהענעם לאגער צייכנען מיר מיט אכטונג

Skład futer „ALASKA" wł. B-cia PIETRUSZKA 2 Zielona 2 ,tel. 42-38.

בעמ: צום קומענדען סעזאן עמפפעהלען מיר קרעטענע פאלטענס אין א ריזיגען אויסוואהל צו זעהר צוגענגליכע פרייזען. 351

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען - קראנקהייטען.
נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד

Dr. med. D. HELMAN
ספעציאל-ארצט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און קעהל-קאפ-קראנקהייטען
Piotrkowska 68, tel. 12-20
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

לאמפען

עלעקטרישע אין א גרויסען אויסוואהל פון אייגענער אויסארבייטונג פון בראנז פון די נייעסטע מאדעלן עמפפעהלט

A. REJDER
56 Wschodnia, 56 tel. 67-64
גינסטיגע בעדינגונגען. — קאנקורענץ-פרייזען. —
אכטונג! רעפעראטור און איבערארבעטונג פון פערשידענע לאמפען. 999

עס קען זיך מעלדען, א קוואליפיצירטע

קריטא-נייהערין די בעסטע בעדינגונגען אויך א וועש נייהערין מיט א ניי-מאשין. גלייכצייטיג זיך איך צו קויפען געלעגענהייטליך א גוטע נייה=מאשין. אויך מאך איך בעקאנט, אז ביי מיר ווערט אויסגעפערטיגט די בעסטע וועש אויף קריטא אדרעס ש. דייטעלצווייג נאוואמיעיסקא 28 ביי לענטשיצקי
346

Biuro Próśb
przy ul. PAŃSKIEJ 1
ש. האכבערג טעל. 36-77

קויפט אויס פאטענטען אויפ'ן יאהר 1928. בעמערקונג: איך נעהם אויך אן צו ערלעדיגען דאכאדאווי זעזנאניעס אויפ'ן יאהר 1928.
843

וויכטיג פאר ה"ה פריזערס!

העלניש בלומען-וואסערן	גור 3.50 א קילא
ווענשעטאל	" 2.00 "
פיקסין צום ראזירען	" 7.65 "
ברילאנטין	" 3.60 "
פראנצויזישער לאקיר	" 45 גר. א דעקא

עמפפעהלט די פערפומעריע
M. WOLMAN
12 ZAWĄDZA 12
פאר אנגראסיסטען ראבאט. 431

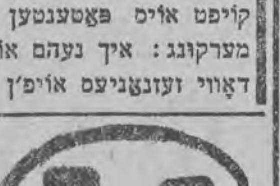

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען געבעטע, געדרוטעוועס ווי אויך צו מעטאל-בעטען „Patent" לויט מאס; תאש-טישען און היגיענישע אנטאלדעצער...
אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w powórzu

Dr. med. H. LUBICZ
צגיערסקא 43, טעל. 41-32

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku 21—II 1928 r.
Dla dorosłych
ZMARTWYCHWSTANIE
podług nieśmiertelnego arcydzieła
hr. LWA TOŁSTOJA
Dla młodzieży
BEZDOMNY
podług wieści Hektora Malot'a „Bez Rodziny".

גרויסע פּאָבּאָר=אַפערע אין לעמבערג

אַרעסטירט צוויי הונדערט פּערזאָן.

לעמבערג, 23 (טעלעפאָניש) היינט איז קיין לעמבערג געקומען אַ ספּעציעלע אויספאָרשונגס-קאָמיסיע, וועלכע האָט אַדורכגעפיהרט אַנ׳אויספאָרשונגס-אין דער ענטדעקטער גרויסע פּאָבּאָר-אַפערע. עס זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען רעוויזיעס און געמאַכט געוואָרען אַ רייה אַרעסטען, די פּרטים פון דער דאָזיגער אַפערע זענען פאָלגענדע: די אַפערע איז ענטדעקט געוואָרען אין קעלץ און ס׳איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די מיטגלידער פון דער באַנדע געפינען זיך אין גאַנץ פוילען, די באַנדע האָט בעפרייט פאָבּאָר-פליכטיגע פון מיליטער, אויסגעאַרבייט פאַלשע מיליטער-ביכלעך, פערשידענע פערזאָנען זענען געווען אין די עווידענצען און אין פולק אפילו נישט געווען. ביז איצט זענען אַרעסטירט געוואָרען 200 פערזאָן, מייסטענס פון מיליטער-קרייזען. עטליכע צעהנדליג מיליטער-בעאַמטע זענען אָפּגעשטעלט געוואָרען אין זייער טעטיגקייט.

אַ קאַמף צווישען רבנים און חזנים

וועגען רעכט אויף מסדר-קידושין זיין.

באָסטאָן, (י.ט.א.) די שטאָטישע אַדמיניסטראַציע אין באָסטאָן האָט איצט אַ שווערע אויפגאַבע צו דעצידירען ווער האָט רעכט דורכצופיהרען אַ חתונה-צערעמאָניע אויף יודישע חתונות: אַ רב אָדער אַ חזן?

די דאָזיגע פראַגע איז ענטשטאַנען, צוליב דעם, וואָס די רבנים פון באָסטאָן טענה׳ן, אַז לויט דעם געזעץ זענען בלויז רבנים בערעכטיגט דורכצופיהרען חתונה-צערעמאָניעס. די חזנים דאַגעגען טענה׳ן, אַז אויך זיי האָבען דאָס רעכט צו געבען חופה וקדושין.

דערוויילּ האָט די שטאָט-פערוואַלטונג ענטזאַגט געוויסע חזנים דאָס רעכט דורכצופיהרען חתונה-צערעמאָניעס. דער חזנים-פערבאַנד האָט אָנגעקלאָגט דעם בעשלוס פון דער שטאָט - פערוואַלטונג אין געריכט.

אַ בלימעל פון וואַהל=קאַמף

גראָדנאָ, 23 (טעלעפאָניש) די טעג האָט פּאַסירט פאַלגענדער פאַל: דער מינדערהייטס - בלאָק האָט איינגעאָרדענט אַ מיטינג אין דער שוהל. אויף דעם ראָזינען מיטינג האָט אויך געזאָלט אַרויסטרעטען הרב בראַט. פלוצלינג האָבען זיך אין דער שוהל אַריינגעריסען אַ באַנדע לאָפּוזעס, וועלכע האָבען פונאַנדערגעטריבען דעם עולם און דערביי געוואָרפען מיט אויפרופען פון דער ליסטע נומער 1. דער אונפּאַרטייאישער וואַהל - קאָמיטעט, דערוויסענדיג זיך וועגען דער געוואַלדטאַט האָט זיך געווענדעט צו דער פּאָליציי אַדורכצופיהרען אַנ׳אויספאָרשונג, ווייל דער ראָזינער קאָמיטעט האָט נישט קיין אַהנונג וועגען דעם ענין. די אויספאָרשונג האָט דערוויזען, אַז די פּראָוואָקאַציע האָבען נאָר געמאַכט די ענדעקעס, כדי צו קאָמפּראָמיטירען די רעגירונגס-ליסטע.

נאַפט=קעניג קריגט 6 חדשים

ניו-יאָרק 23 (ספּ. טעל.) דער אַמעריקאַנער נאַפט-קעניג סינקלער איז פער׳משפט געוואָרען אויף 6 חדשים טורמע פאַר בעליידיגען דאָס געריכט, סינקלער איז בעשולדיגט געוואָרען, אַז ער האָט געפּרובט איבערצוקויפען די געשוואוירענע ריכטער אין זיינם אַ פּראָצעס.

די רומענישע רעגירונג זאָגט צו

צו פערדאָפּלען די סומע פאַר די יודישע רעליגיעזע בעדערפעגישען.

בוקאַרעשט. (י.ט.א.) דאָ איז אָבּגעהאַלטען געוואָרען אַ בעראַטונג פון די יודישע פאָרשטעהער פון אַלע רומענישע פראָווינצען, אין וועלכער עס האָט זיך בעטייליגט הרב הכולל דר. ניעמיראָווער, דער פאָרזיצענדער פון „אוניאָן״ דר. פילדערמאַן, סענאַטאָר בירגער, דר. עבנער און פיל אַנדערע.

דר. פילדערמאַן האָט מיטגעטיילט, אַז די רעגירונג האָט פערשפּראָכען צו פערגרעסערן די אַסיגנירטע סומע פון 10 מיליאָן לעי אויף יודישע רעליגיעזע בעדערפענישען ביז 20 מיליאָן לעי. דר. פילדערמאַן האָט קריטיקירט די טעטיגקייט פון קישענעווער רב הכולל הרב צירעלסאָן, וועלכער האָט פאַרגעלעגט נישט אָנצונעהמען די סומע, וואָס איז אַסיגנירט געוואָרען דורך דער רעגירונג. אַ רייה אָנטיילנעהמער פון דער בעראַטונג האָבען פעסטגעשטעלט, אַז אַפילו די פערגרעסערטע סומע ענטשפּרעכט ווייט נישט די בעדערפענישען און קען נישט בעטראַכט ווערען אַלס אַ בעפרידיגענדע.

מיר גיבען נישט קיין אונטערשריפטען...

וואַרשאַ, 23. (טעלעפאָניש) די גנעכטיגע „עפּאָקאַ״ ברענגט פאָלגענדע פּיקאַנטע ידיעה: די רעגירונג האָט צוגעגרייט אויפ׳ן גרונד פון אַ דעקרעט פון מלוכה - פּרעזידענט אַ אינערליכע פּרעמיען-הלואה פון 50 מיליאָן זלאָטים, וועלכע געזאָלט זיין בעשטימט אויף דער בוי-אַקציע.

די פערפליכטענדע רעכטליכע פאַרשריפטען זעהען פאָר, אַז די הלואה אָבליגאַציעס מוזען האָבען אויסער דער אונטערשריפטען פון פינאַנץ - מיניסטער אויך אונטערשריפטען פון צוויי מיטגלידער פון דער פאַרלאַמענט-קאָמיסיע פאַר מלוכה-חובות.

דער פינאַנץ-מיניסטער האָט זיך דעריבער געווענדעט צו דער קאָמיסיע, וועמענס פאָרזיצענדער ס׳איז דער געוו. סענאַט - מאַרשאַלעק טראָמפטשינסקי אַז 2 מיטגלידער זאָלען געבען די אונטערשריפטען. מיט אַ מעהרהייט שטימען פון די ענדעקעס און „פּיאַסט״ האָט די קאָמיסיע זיך אָפּגעזאָגט צו געבען די פערלאַנגטע אונטערשריפטען.

אַ מיליאָן דאָלאַר דרשה-געשאַנק.

שיקאַגאָ, (יט״אַ). דעם 12. פעב. רואַר איז פאָרגעקומען די חתונה פון ווילי‏אַם ראָזענוואַלד זוהן פון בעקאַנטען יודישען מיליאָנער יוליוס ראָזענוואַלד, מיט פרל. רעני שאַרף פון ווינע. דער חתן האָט בעקומען פון זיין פאָטער אַ מיליאָן דאָלאַר דרשה-געשאַנק.

דער יונגער ראָזענוואַלד האָט זיך בעקאַנט מיט זיין איצטיגער פרוי אויף אַ שיף פאָהרענדיג אין זיד-אַמעריקאַ. פרייליין שאַרף האָט נישט געוואוסט, אַז דער יונגער ראָזענוואַלד איז אַ רייכער. זיי האָבען זיך אויף דער שיף פערליבט און געקומען צוזאַמען קיין אַמעריקאַ. ערשט נאָך די תנאים האָט זיך דאָס ווינער יודישע מיידעל דערוואוסט, אַז זי וועט זיין אַ שנור פון רייכסטען יוד אין אַמעריקאַ.

רב שטעלט איין זיין לעבען

צו ראַטעווען ספר=תורה׳ס פון שרפה.

ניו-יאָרק (יט״אַ) איינשטעלענדיג זיין לעבען, האָט דער רב גאָלדבערג פון דער שוהל „בית-אל״ אין דער שטאָדט פאָל ריווער, זיך געלאָזט אין פייער צו ראַטעווען די ספרי-תורה׳ס פון דער ברענענדער שוהל.

ווען די געביידע פון דער שוהל איז געווען ארומגעכאַפּט אין פלאַמען, האָט דער גרויסער עולם אין גאַס פלוצלינג דערזעהן פאַר זיך דעם רב גאָלדבערג אַ צופלאַמטען מיט אָבגעברענטע מלבושים און מיט צוויי ספר-תורה׳ס אין ביידע הענד. ער האָט די תורות איבערגעגעבען די פייערלעשער און זיך געלאָזט נאָכאַמאָל אין פייער אַריין צוזאַמען מיט דעם שוהל-שמש שמואל דלאָטאָוו „איך האָב דאָרט מיין גאַנצע ביבליאָטעק וואָס איך האָב געזאַמעלט אין פערלויף פון מיין לעבען״—האָט דער רב געשריען, ווען די פייערלעשער האָבען איהם פערשטעלט דעם וועג. צוזאַמען מיט דעם שמש האָט ער זיך דורך די פלאַמען אַריינגעריסען אין שוהל און אין גיכען זענען ביידע צוריק אַרויס, טראָגענדיג מיט זיך נאָך ספרי-תורות און ספרים, וואָס זיי איז געלונגען אַרויסצוראַטעווען.

די ערצטליכע לאַבאָראַטאָריע
פון ד״ר מעד.
ST. HURWICZ
(אַנאַליזען פון אורין, בלוט, קאַל א. אַז. וו. אונטערזוכונגען פון געשווירען, ראַק, אויסשיילונגען א. אַז. וו.)
איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף
WSCHODNIA 76
(רוג נאַרוטאָוויטש-גאַס) טעל. 53-30.

Dr. Med. I. WEINBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען. אַפּ-פּראַהלונגען און קינסטליכע בערג-זון. נעמט אָן אין לעצטיניצע, זגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמ.

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספּעציאַל-אַרצט פאַר עקושער- און פרויען - קראַנקהייטען.
Zachodnia 62 23 צעגעלניאַנאַ
טעלעפאָן 29-52
נעמט אָן פון 4—7 אָווענד. אין לעטשניצע „סאַניטאַס״ צעגעלניאַנא 29 פון 6—8 אוונט

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשא 20.
גאַסטראָלען פון די בעליבטע אַרטיסטען
חנה לערנער און דוד זיידערמאַן
שבת, דעם 3. מערץ, 3.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען
„בר-כוכבא״ היסטאָרישע אָפּערעטע אין 5 אַקטען פון גאָלדפאַדען.
הויפּט-ראָל „בר-כוכבא״—דוד זיידערמאַן.
שבת, ד. 3-טען, זונטאָג, ד. 4-טען, מיטוואָך ד. 7-טען מערץ, 9 אָווענד
פּרעמיערע! צום 1-טען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!
די לאַנג-ערוואַרטעטע פּיעסע — דער שלאַגער פון אַמעריקאַ
מאַשקע ווערט אַ כלה
אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון שטיינבערג.
הויפּט-ראָלען: „מאַשקע״—חנה לערנער; „וואָלאָדיע״—דוד זיידערמאַן
רעזשיס. פון ד. זיידערמאַן. - האַנדלונג: 1. אַקט: אין רוסלאַנד; 2-טער און 3-טער אַקט: אין אַמעריקאַ. די שענסטע און פרעהליכסטע קופּלעטען, דועטען, טערצעטען, קוואַרטעטען ווערען געזונגען אין דער פּיעסע „מאַשקע ווערט אַ כלה״. מאָנטאָג, ד. 5. ווערט נישט געשפּילט.
דינסטאָג, דעם 6-טען מערץ, 9 אָווענד—לכבוד פּורים
„אחשורוש״ היסטאָרישע אָפּערעטע אין 5 אַקטען פון גאָלדפאַדען.
הויפּט-ראָל „מרדכי הצדיק״—דוד זיידערמאַן.
ס׳נעהמען אַנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן.
אַדמיניסטראַטאָר: א. בעזמאַן. ביהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי.
בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

מעבעל
שלאָפצימער מעדכען=צימער
שפּייזע=צימער און קוכען=איינריכטונגען
קאַבינעטען קאַמפּלעט און ענצעל-מעבעל
סאָלידע און געשמאַקפולע אויספיהרונג! געגען באַר און ראַטען=צאָהלונג - עמפּפעהלט
W. Tyrkeltaub, Zawadzka 5 w podwórzu

צום ווינטער-סעזאָן
עמפּפעהלט
קאָנסטאַנטינאָפּאָלער
כאַלווע
בעקאַנט פון זייער געשמאַק און פאַר מלחמה-קוואַליטעט, ווי אויך
RACHAT-ŁOKUM
און אַנדערע זיסקייטען. 986
Z ANGIELEWICZ, Narutowicza 8.

מאַסאַזש= און היילגימנאַסטיק-שולע און קאַבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמידגעלד
צעגעלניאַנאַ 6, טעל. 51-89.
קעגען ביינער - פערקרימונגען, פּאַראַליזען, נערווען-שמערצען, גע... ...
עמפּפאַנג פון 3—5 נאָכמ.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78.
הויט און מענערישע קראַנקהייטען און ליבעס-היילונג. נעמט אָן פון 4—7 אין אָוונט.

אַכטונג, חזנים ווי אויך זינגער!
זינגען פון נאָטען ערלערן איך גרינדליך אין משך פון אַ קורצע צייט, איך נעהם אויך אָן איינצושטודירען אַ כאָר אויפ׳ן אָרט, ווי אויך אויף דער פּראָווינץ. ביטע זיך צו איבערצייגען! א. קאַרנאָווסקי, שענקעווישא 64, 2-טער הויף, פּאַרטער ל., וו. 67. 139

בעקאַנטמאַכונג.
מיר טיילען דערמיט ערגעבענסט מיט, אַז מיר האָבען אין לאָדז ערעפנט אַ פיליע מיט אַ לאַגער, וואָס איז פערזעהען מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון זשאַרובקעס אַלע טיפּען פון אונזער וועלט - מאַרקע „TUNGSRAM“
פריינדליכע אויפטרעגע בעטען מיר צו שיקען צו:
פעראייניגטע פאַבּריק פון זשאַרובקעס
אַקצ.-געזעלשאַפט
פיליע אין לאָדז,
שענקעוויטש=גאַס Nr. 23 (עק מאַניושקי 11).
מיר פערזיכרן גלייכצייטיג, אַז מיר וועלען מאַכען אַלע אָנשטרענגונגען, דורך שנעלע און געוויסענהאַפטע אויספיהרונג פון די בעשטעלונגען, כדי צו געווינען דאָס פולע פערטרויען און צופרידענהייט פון דער געשעצטער קונדשאַפט.
Zjednoczona Fabryka Żarówek
Sp. Akc. Warszawa, Filja w Łodzi.
322

APOLLO

צום ערשטען מאָל אין לאָדז!
גרויסע פּרעמיערע!
גרויס מייסטערווערק פון דעם גענִיאַלען
און בּעוואוּסטען רעזשיסער Paul Leni

דער כינעזישער פּאַפּוּגיי

סענסאַציאָנעלע דראַמע פון ערשיטערנדע געהיימנישען און אומגעוועהנליכע סיטואַציעס אין 10 אַקטען. :—: אָרט פון דער האַנדלונג: האָנאָלולו און דער כינעזישער פירטעל אין סאַן-פראַנציסקאָ.
— אין די הויפּט-ראָלען — MARION NIXON ווי אויך די בּעסטע כינעזישע אַקטיאָרען: SI JIN, ANNA MAY WONG
קירצליך „דאָס קבר פון אונבּעקאַנטען זעלנער.

CORSO

צום 1. מאָל אין לאָדז
דאָפּלטער פּראָגראַם

ראַדזשאַ און זיין געטליך

דראַמע אין 10 אַקטען פון לעבּען פון די ענגלישע אָפיצירען אין מזרח-אינדיען.

„מייך אויס משפּחה"

פּרעהליכער פאַרס אין 4 אַקטען.

אומגעוועהנליכע פילם פון געהיימנישען אין 10 אַקטען א. ג.:

דער כינעזישער פּאַפּוּגיי

געפעהרליכע ריהרענדע סצענעס. :—: אין די הויפּט-ראָלען:
רעזשיסירט פון בעוו PAWEŁ LENI — SO JIN, ANNA MAY VONE. MARION NIXON
אויסערן פּראָגראַם: א פאַרס אין 2 טיילען.

ODEON

צום 1. מאָל אין לאָדז
רעוואָלוציע-פּראָגראַם!

קינא „ERA"

זאַוויישאַ 22 (בּאַלוט)
פּרי-מיער „פלאָרא"

דער גרויסער שלאַגער!!! דער מעכטיגער סופּער-פילם,
איבּערשטייגט מיט זיין שפּאַנענדען אינ-האַלט אַלע ביז-איצטיגע פילמען א. ג.:

„די ווייסע שקלאַפין"

טראַגישע איבּערלעבּענישען פון א וואונדער-שעהנער ענגלענדערין, וועלכע איז מיט געוואַלד פערשלעפּט געוואָרען אין האַרעם אריין און איז דערנאָך געראַטעוועט געוואָרען פון דעם איידעלען און העלדישען אייראָפּעער
אין דער הויפּט-ראָלע דער אָבּגאָט פון די פרויען — — — — —

Włodzimierz GAJDAROW

אַכטונג! פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען זיינען אונגילטיג. — כדי אויסצומיידען דעם געדראַנג ביי דער קאַסע, ווערט דאָס געעהרטע פּובּליקום געבּעטען צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאַנסען. 300

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37. טעל. 49-48

גרעסטער סופּער-שלאַגער פון איצטיגען סעזאָן! נור ביז מאָנטאָג דעם 27-טען איינשליסליך!
דער מענש פון טויזענד געזיכטער, דער קעניג פון עקראַן

Lon Chaney

אין דער גרויסער צירק דראַמע

דער צירק-טייוועל

אָדער (דער מענש אָהן הענד)

די בּילדער „דאָס געשפּענסט אין דער אָפּערע", „דער גלאָקען-ציהער פון נאָטר-דאַם" זיינען גאָרנישט אין פערגלייך מיט דעם איצטיגען מייסטער-ווערק. אין „צירק-טייוועל" נעהמען אַנטייל די גוט-בּעקאַנטע פילם-שוישפּילער N. Kerry i John Grawford — — — — — אויסערדעם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין צוויי גרויסע אַקטען
קירצליך: דער העלדישער שוואָדראָן מיט Tom Mix און „פּאַראַדע פון טויט". מאָנטאָג איז דאָס קינאָ טעטיג ביי רעדוצירטע פּרייזען.

Grand-Kino

היינט גר. יום-טוב פאַר קינא-ליבּהאַבּער!
דער לאַנג-ערוואַרטעטער סופּערפילם
לויט דער בּעריהמטער ערצעהלונג פון Maurycy Dekabry

„שוואַרצער ווענוס" (Czarna Venus)

אין דער הויפּט-ראָלע JÓZEFINA BAKER | דער פערגעטערטער דורך גאַנץ אייראָפּאַ פּאַריזער שטערן. —
די מעכטיגע דראַמע האָט אין פערלויף פון גאַנצע 3 חדשים פער'כשוף'ט גאַנץ פּאַריז.
פּרעכטיגע אויסשטאַטונג! אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבּת, זונטאָג און יום-טוב — פון 1.30 נאָכמיטאָג.
אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.

דאַנקזאַגונג.

אַ הערצליכען דאַנק דעם אַדוו. ה' פינקשטיין (דעם זוהן) פּאָלודניאָווא 2 פאַר זיין בּראַווער פּערטיידיגען מיך אין קרייז געריכט און בּעזייטיגען די געפאַהר וואָס האָט געדראָהט צו פערניכטען מיין עקזיסטענץ דורך דער עקסמיסיע וואָס עס האָט צוגעמשפּט דאָס פרידענס געריכט. 310

מ. בּרעסלער, צעגעלניאַנאַ 21.

וואָרנונג!

איך פאָדער אויף ר' העניך ליטווין מיט זיין זוהן יוסעל ליטווין בּושעזשינער 5, אַז זיי זאָלען מיר צוריקשטעלען די סחורה אין מיין שטוב אריין ביז זונטאָג, ד. 26 פעבּרואַר 1928, וואָס זיי האָבּען אויף אַ קינצליכען אופן אויסגענאַרט פון מיין פרוי דורך געבּען תקיעת כף און מיט פערשידענע צוזאָגען אין דער צייט, ווען איך בּין געלעגען קראַנק אין שפּיטאָל, אין געגענפאַל וועל איך מיך ווענדען צום פּראָקוראָטור און אויך צום שול-אינספּעקטאָר. שלום זילבּערבּערג, אַלעקסאַנדריסקאַ 20. 308

אויפפאָדערונג.

דערמיט פאָדער איך אויף משה קולאַטקע (שווייגער) ווסכאָדניאַ 5 און דעם שווייגער זלמן וואָלף קאַמיענאַ 16 צום לעצטען מאָל צו אַ דין תורה צום הרב סעגאַל, פּאָלודניאָווא 25 אויף זונטאָג דעם 26 ה.ח. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. אין געגענפאַל בּין איך נישט פעראַנטוואָרטליך פאַר די ווייטערדיגע פאָלגען און וועל דעם ענין איבּערגעבּען דעם ליכווע אמט. 330

מיכאל פרייד, קאַמיענאַ 14.

פרויען לאָזט אייך נישט נאַרען!

ווייל די ריכטיגע פראַנצויזישע שרינדען און פאַלקעס ווערען אויסגעפיהרט נור ביי

פרוי צוקער, קאָנסטאַנטינער 15,

אין הויף, רעכטער איינגאַנג, ערשטער שטאָק.

HEMOROIDY
STAN ZAPALNY · KRWAWIENIE
SWĘDZENIE

USUWA
HEMORIN-KLAWE

וויכטיג בּעל-שמחות

איך גיב אויף אָפּנוץ
געפּעסער, גאָפּעל, לעפעל, מעסער, ווינער שטיהל א. אַז. וו. צו בּיליגע פּרייזען! עכט כשר!
מיט אַכטונג פרידוואַלד, פּאָלודניאָווא 10.
בּעמ.: דער זאַל ווערט אויך אָבּגעגעבּען אויף חתונות.

Dr. med.
L. Pikielny
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בּלאָזען- און האַרן-קראַנקהייטען
Nawrot 8, telefon 19-90.
שטאַפּט ... פון 4—7 אין אָוונט

אַ לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט, וועלכער פּערבּייט שול-צוואַנג צושטייט לעקציעס צו בּיליגע פּרייזען פאַר שילער מיט שוואַכען פּאָרטשריט פון פאָלקס-שולען און גימנאַזיעס, אויך לעקציעס פאַר דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק און בּוכהאַלטעריע. שיף, שוו. יאַקובּע 12. אין דער אַפּיצינע 1. שטאָק. 331

Dr. med.
H. Lajchter
קאָנסטאַנטינער 9.
רוג זשכאָדניע טעל. 48-66
צאָהן-כירורג
... פון כירורגישע קראַנקהייטען ... שמערצלאָזע, ... צאָהן - פּלאָמבּירען ... נעהמט אָן פון 1½—5 ... און יום-טוב פון 10 — 12

Dr. HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען.
נאַווראָט 2
נעהמט אָן בּיז 10 פריה, 1—2 און פון 4 - 8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4 5 נאָכמיטאָג. פאַר אונבּעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען.

אַ פעהיגער יונגערמאַן
מיט גוטע רעפערענצען בּקיוצט גוט די פּוילישע שפּראַך בּעקאַנט אין בּוכהאַלטעריע זוכט אַ פּאָסטען פאַר אַ מעסינגען געהאַנדעל אין אַ נעצעזפּ ... אין אַ בּיוראָ. צו ערפאַהרען אין אדמינ. פאַר. K. H

Dr. med.
WOLF EYCHNER
פרויען - קראַנקהייטען און אַקושעריע
נאַוויערזער 11 טעל. 34-72
נעהמט אָן און ... לעטשניצע ... פון 12—2 ... פון 5-6 ...

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (ווסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אויגען קראַנקהייטען	ד"ר הראָוש	4—3, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בּראָניסלאַוו פּראָנקעל " קלאָזענבּערג	12.30 1.30, חוץ שבּת מיטוואָך ... זונטאָג 11—12
...	ד"ר אַרהסנד. מאַרגאָליס	2 3 אַחוץ זונטאָג, דינסטאָג.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גיבּיאַנסקי " פּאַט " לעווי " ... העניריק	9½—11½ זונטאָג 9½—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאָלאָוויעטשיק ... " מאַשלאַנ א " פרעכנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
גערווענשע קראַנקהייטען	ד"ר גאָלדמאַן " פּעריס	טעגליך 2—3 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אַראָנסאָן " איינעראָווא	12—1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען	ד"ר ראַבּינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען	ד"ר פּאָלק " זאָנענבּערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד"ר יילסאָ	5—7
ערצטליכע אַנאַליזען	ד"ר מ. קאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :—: פּאָקען-שטעלען. :—: רענטגענאָגראַפיע. :—: זעמטליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאָמפּען). :—: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה בּיז 7.30 אָוונט.
זונטאָג פון 8.30 בּיז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

פעלד-בּעטען

לעזשאַקעס, קינדער-שטיהלען
פון דער פירמע „OMEGA"
מיט פיל יעהריגע גאַראַנטיע
פאַבּריק לאָדז, יולי וש-נאַם 4.
צו בּעקומען אין אַלע מעבּל-געשעפטען.

ס'ווערט געזוכט שטיקערין

מיט אַ מאַשין ז. ווייסבּראָט
קאָנסטאַנטינער 57.

CASIMO

היינט צום לעצטען מאָל!
דער שאַמפּאַנער, מעלאַדישער סופּער־פילם פון ליבע און פריהלינג!

היינט צום לעצטען מאָל!
דער שאַמפּאַנער, מעלאַדישער סופּער־פילם פון ליבע און פריהלינג!

„דער לעצטער וואַלץ"

לויט דער װעלטבאַרימטער פּאָפּולערער אָפּערעטע פון אָסקאַר שטרויס.—אין די הויפּט־ראָלען:
WILLY FRITSCH i LIANA HAID

מאָרגען, שבת — פייערליכע פּרעמיערע!!!

געשיכטע פון געפאַלענקייט פערהיסטערישטע בחור׳טעס, אויף׳ן גרונד פון א פערדעכטיגע גרויסשטע־טישע צוקערניע און גיגאַנטישען פילם, וואָס שטעלט פאָר די גרעסטע אייראָפּעאישע סענסאַציע א.נ.

די בערזע פון ליבע (Giełda miłości)

אויף׳ן גרונד פון בעריהמטען שטיק פון ווינער אויטאָר פעליקס פישער א.נ. „Café Flectric" וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין ווינער גלייכצייטיג אין 2 טעאַטערס 2 יאָהר דורכאַנאַנד ביי אויספערקויפטע הייזער. רעאַליזירט און רעזשיס. פון Gustaw Ucicki

אין דער הויפּט־ראָלע: דער פּוילישער וואַלענטינא IGO SYM
3 נאָך־מלחמה׳דיגע פרויען־טיפּען קרעאירען די וואונדערבאַרע ווינערינס:
Nina Vanna, Vera Salvotti, Marlena Dietrich

די נאָך־מלחמה׳דיגע אונמאָראַל פון דער גרויסשטעטישער יוגענד און דאָס אומגעזונדע נייגעריגקייט אויף׳ן פראָטישען באָדען, רופט אַרויס די פערשפּרייטונג פון מלינות, וואו מען קויפט פאַר געלד דער פרוי׳ס קערפּער און נשמה. דער יסוד פון דעם אַרציפילם „די בערזע פון ליבע" איז דער קאַמף צווישען דעם איידעלען און ציטערדיגען לעבענס־אמת מיט דער צופוילטקייט פון דער צייט.

אנהויב 1,30 נאכמ. פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. קאַנטאָר. אנהויב 1,30 נאכמ.

ליטעראַר.־קינסטל. טעאַטער
„GONG"
אין לאָקאַל פון קינא־טעאַטער
„LUNA"
אונטער דער לייטונג פון
WALERY JASTRZĘBIEC.

טעגליך 2 פאָרשטעלונגען; 7.45 און 10 אין אָוונט.
זונטאָג און יום־טוב — צו 3 פאָרשט.: 5.45, 7.45, 10 אָוו.

היינט און טעגליך! גאַסטשפּילן פון דער בעוו. אַרטיסטין פון די לעמבערגער און ווארש. טעאַטערס
HALINA RAPACKA, א טיטטין פו ה ל. נער טעאַטערס — IRENA LAROWSKA אויך GUSTAW CYBULSKI
היינט און טעגליך!

פּראָגראַם נומער 12

לאָדז און זאַקאָפּאַנע

אונטערן נאָמען: אַקטועלער איבערזיכט אין 2 טיילען (18 בילדער).

לאָדז און זאַקאָפּאַנע: א) מיר פאָהרען נאָך זאַקאָפּאַנע; ב) אויף׳ן באַהנהויף; ג) אין וואַגאָן; ד) דאָס זוכען א האָטעל; ה) אין א געמויערטן קעלער; ו) האָטעל הינטער גיוואָנט; ז) וואָס דאָרט איז געווען אין האָטעל !.. ח) אויף א טאַטערניק; ט) אויף דער הויכער צירל; י) מיר קומען נאָך לאָדז. 1) ווערָאַניקאַ; 2) צייט־גייסט; 3) גוסטאַוו ציבולסקי; 4) דער רוסישער ווינקעל; 5) נאָך א ביסעל „ציגיינערישעס"; 6) אַזוי ביים גראַמאָפאָן; 7) האַלינאַ ראַפּאַצקאַ; 8) לאָמיר געהן אַהיים.

רעזשי: W. Jastrzębiec מוזיק־מייסטער: T. Sygietyński באַלעט־מייסטער: E. Wojnar קאָנצערט־מייסטער: W. Lidauer

---

SPLENDID

היינט פּרעמיערע!
מאנום. מייסטערווערק פון דער פילם־קונסט

היינט פּרעמיערע!
מאנום. מייסטערווערק פון דער פילם־קונסט

„ראָמאַנס מזרח־טעמפּעל־דינערין"

„LA VESTALE DU GANGE" (מאהאראדזשא׳ס פאמיליען־קבר)

Bernard Goetzke דער גרויסער טראַגיקער, דער אומשטערבליכער אין „אינדישען פאַמיליען־קבר" האָט זיך ערוואָרבען דעם רוהם פון אַרצי־מייסטער פון דער פילם־קונסט אין „ראָמאַנס פון דער מזרח־טעמפּעל־דינערין" איז פערכטיג אַלס פיהרער, אָרימאַן, אָנפיהרער פון די צעבונטעוועטע טעקריטען. אַלס קלוגער קעניגליכער ראַטגעבער וואַקעלט זיך נישט, כדי צו פערטיידיגען דעם כבוד און גלויבען, זיך צו כאַפּען פאַר דעם שטילעט, אָדער סם... בערנאַרד געטצקע אינ׳ם פילם: „ראָמאַנס פון דער מזרח־טעמפּעל־דינערין" עלעקטריזירט און רייסט מיט מיט זיין העלדענטאַט. אין די הויפּט־ראָלען.

BERNARD GOETZKE, REGINA THOMAS, GEORGE MELCHIOR

אַלס טעמאַט צום אויביגען פילם איז גענומען געוואָרען די בעריהמטע ערצעהלונג Jose Germain די רייצענדע ראָמאַנטישע עפּאָפּיי, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר א פּרעכטיגע אויסשטאַטונג. דאָס בילד איז דורכגעדרינגען מיט הייסערבענקשאַפט פון מזרח און שאַפט א מעכטיג קונסט פילם מייסטערווערק.

דער אויביגער פראַנצויזישער סופּערפילם איז בעשאַנקען געוואָרען אויף׳ן קאָנקורס און איז קוואַליפיצירט געוואָרען דורך דער קינסטלערישער קאָמיסיע צום דעמאָנסטרירען אין דער פראַנצויזישער אָפּערע. :——: קלו פון די פּראָדוקציעס, פון אַלע לענדער און פון אַלע צייטען!

אָנהויב פון די סעאַנסען: 4.30 נאָכמ. סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ טשודנאָווסקי. אָנהויב פון די סעאַנסען: 4.30 נאָכמ.

שבת און זונטאג פון 1.30 ביז 3 א זייגער נאכמ. זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

CZARY

צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסע סענסאַציע! צום ערשטען מאל אין לאדז!

RYSZARD TALMADGE

אין זיין בעסטער קרעאַציע אין דער פאַסצינירענדער 10 אַקט דראַמע א.נ.

דאס געהיימניש פון דעם אויסשטאַרבענדען אינזעל

אָנהויב 3 א זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 1 א זייגער אויף׳ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פלעצער צו 75 גראָשען

508

Ła Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman